

4 | rodna gruda

april 1970

revija za Slovence po svetu

Motiv z novega zimsko športnega središča na Golteh nad Mozirjem. Tu se lahko smuča še ves mesec maj
Foto: Joco Žnidaršič (zgoraj)

Tolmin. V načrt »Severni Jadran«, ki predvideva zelo širok razmah turizma ob hrvatski in slovenski obali, so zajeti tudi kraji ob Soči (spodaj)

KOMPAS

**YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA**

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI
NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Renault 8 — GM Opel Kadett — AUDI 60
in Mercedes 200 — Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS —
MED NASLEDNJI MI KLJUČNIMI MESTI
V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik, Split,
Opatija, Skopje

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih.

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene zmerne — zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA
Miklošičeva 17

Naš poslovni partner v KANADI je
ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 St. Lawrence Blvd.
MONTREAL 131, P. Q. — CANADA
Tel. 844-5292, 844-5662

POSLUŽUJTE SE NJEGOVIH USLUG!

Prireja

SKUPINSKA POTOVANJA V JUGOSLAVIJO 1970
Za člane U. C. z JET letalom

Montreal—Ljubljana—Montreal
22. junija do 25. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
6. julija do 4. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
13. julija do 3. avgusta 308,00 \$

KOMPAS

rodna gruda 4

Iz vsebine

Vaša pisma

Na kratko

Turistični napotki

Kam na izlet po Sloveniji

Drago Kralj: Obala tisočerih otokov

Janez Zrnec: Blejski otoček bo prenovljen

Filatelija

I. English Section

Naša beseda

Partie en française

Página en español

II. Začasno na tujem

Naši po svetu

Naši pomenki

Psiholog svetuje: Želim si družbe

Kulturni razgledi

Jana Milčinski: Podobe iz žlahtnega kamna izklesane

Evgen Jurič: Z znanjem slovenščine je znanje lepše

Agrupación Coral Buenos Aires v Jugoslaviji

Janez Poštrak: Igor Torkar: Zlata mladina

Marina Drašičič: Eva ljubi, ljubi vse ljudi

Ivo Pirkovič: V dolini pokopanih mest

Otroci berite

Branko Rudolf: Čisto navadna povestica

France Bevk: Ko sem se kisal

Janez Menart: Odiseja

Zima Vrščaj: Kdo je vzel žogo?

Drago Grah: Četra nebesa

Za razvedrilo

Povprečen Slovenec

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja sedemnajsto leto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik),
Jože Prešeren (odgovorni urednik),
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Setine

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Miha Cerar (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino),

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst števil na leto — v poletnem
času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

tisk tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

**Prva
knjiga:
od A
do H**

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA, ki ga pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE izdaja SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI, bo v celoti izšel v petih knjigah po okoli 800 strani leksikonskega formata. V 110.000 geslih in podgeslih bo zajeto celotno besedišče slovenskega sodobnega knjižnega jezika, to je nekako od leta 1900 do danes. Upoštevana pa bosta prav tako besedišče naših klasikov iz prejšnjega stoletja in splošno rabljena sodobna terminologija.

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA je namenjen za praktično in znanstveno rabo. Zato bo mogoče najti v njem odgovor na vsako konkretno, pa tudi okvirno, teoretično vprašanje, ki zadeva slovenski sodobni knjižni jezik, zlasti: kaj beseda pomeni, kako se pravilno veže z drugimi besedami, kakšno stilno funkcijo ima, kako se izgovarja in piše ter v kakšnem odnosu je do drugih njej sorodnih besed. Ker bo v slovarju podano celotno jezikovno bogastvo slovenskega knjižnega jezika, bo to hkrati odsev vsega našega narodnega in družbenega razvoja v tem stoletju. Tako bo slovar istočasno svetovalec v jezikovnih zadevah in kompleksna podoba slovenske tvornosti in samoniklosti.

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA lahko naročite pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE, Ljubljana, Titova 25.

slovenski izseljenski koledar

boste najhitreje prejeli, če ga naročite pri:

TIVOLI Enterprises, Inc.
6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103
USA

ali pri:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, Illinois 60632
USA

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

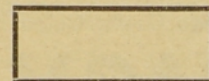
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

Poletna Slovenija

Ali Slovenci poznamo Slovenijo? Večina izmed nas bo z nasmehom odgovorila: »Seveda!« Začeli bomo naštevati mesta in kraje, ki jih poznamo, kje smo že bili, kaj vse smo si ogledali, navdušeno pripovedovali o znanih lepotah. Ali bo to zadosten dokaz, da to deželo v resnici poznamo? Neredki so bili primeri, ko je nas domačine kak tujec spravil v zadrego, ko nam je pripovedoval o naših zanimivostih in lepotah, ki jih mi sami niti opazili nismo. Preveč vsakdanje in domače so nam. Z zanimanjem prebiramo potopise iz tujih dežel, potopisov iz domače dežele pa skoraj ni. In vendar lahko trdimo: večina izmed nas ne pozna dovolj lastne rojstne dežele.

Slovenija je majhna, pa turistično še ni povsem »odkrita«. Vsako leto jo obišče več domačih in tujih turistov, slovenski turizem pa v primerjavi z drugimi predeli Jugoslavije zastaja. Slovenija je izrazito prehodna dežela, prek nje potujejo reke turistov z zahoda na vzhod, predvsem pa proti morju, mi pa jih pogosto ne znamo zadržati, podaljšati njihovega bivanja pri nas ali pa jim ponuditi celo prav tisto, kar so si gostje nameravali privoščiti.

Slovenski turistični delavci in načrtovalci našega razvoja zato pripravljajo obsežne načrte, kako bi slovenskemu turizmu dali pomen in veljavo, ki jo zasluži.

Naši rojaki, ki živijo na tujem in ob poletnih počitnicah obiskujejo Slovenijo, se v tem času seveda zlijejo v reke drugih domačih in tujih turistov. Na domače kraje gledajo razumljivo drugače kot tujci, njihovo oko pa je prav tako ali pa še bolj kritično kot oko tujca. Še posebej so zanje zanimive tudi razmere doma, saj se v času, ko živijo na tujem, doma lahko veliko spremeni, zrastejo nove zgradbe, naselja, neredko pa nalete na skoraj povsem nov način življenja v rojstnem kraju. Skupaj z nami se spreminja tudi način življenja.

V tej številki naše revije smo vas želeli opozoriti na nekatere stvari, ki jih boste nujno morali vedeti med vašim letošnjim obiskom Slovenije. Zavedamo se, da to še ni vse, kar želite vedeti, upamo pa, da smo vsaj deloma uspeli v tem, kar je bil naš namen — na preprost način povedati nekaj napotkov, ki jih je težje najti v običajnih prospektih. Posebej naj vas opozorimo na reportažo o jadranskih otokih: počitnice na otokih so v zadnjem času neke vrste moda, čeprav se udobje na otokih pogosto ne more primerjati z udobjem v znanih letoviščih na celini; otoki privabljajo goste z mirom in nepotvoreno naravo, svojo posebno privlačnost pa ima vsak otok zase. Na koncu naj vas opozorimo na prireditve, ki jih vsako leto prirejajo z namenom, da bi na njih na svečan in sproščen način izrekli dobrodošlico slovenskim rojakom z vsega sveta. V času, ko to pišemo (konec marca), še ni znano kje in kdaj vse bodo, znan pa je že dan in kraj za največjo prireditev — 4. julija bo spet velik izseljenski piknik v Škofji Loki.

Dobrodošli!

Uredništvo

Še vedno odhajajo

Želim vam veselo in zdravja polno novo leto 1970 in da bi nam še mnogo let pošiljali lepo Rodno grudo, ki se mi zdi vedno bolj zanimiva. V njej je veliko lepega branja in tudi slike so zelo lepe. Tudi koledar je zelo lep, poln zanimivega branja in lepih slik. Vidimo, da v Jugoslaviji kar lepo napredujete. A vseeno odhaja veliko vaših ljudi v druge dežele za boljšim zaslužkom, mi pa smo šli včasih za skorjo kruha. Mi dva z možem sva šla tako daleč, da nisva mogla nikoli več nazaj.

Anna Florjančič
Grand Junction, Kolorado

Veseli nas, da ste zadovoljni z Rodno grudo in koledarjem. Pišete, da sta z možem šla za skorjo kruha tako daleč, da ne moreta nikoli več nazaj. Ali res, nikoli več? Tudi na obisk ne? No, vama bo pa Rodna gruda mesec za mesecem prinašala novice in slike iz dežele pod Triglavom, kjer sta s soprogom doma in potrudili se bomo, da bomo izbrali čim lepše slike, poiskali čim več novic, da bosta s soprogom čim bolj vesela naše revije in Izseljenskega koledarja. Želimo vama sreče in zdravja v novem letu.

Půl Čech in pol Slovenec

First of all let me tell you that I enjoy reading your magazine very much and I am enclosing check subscribing for another year. Our group was in Ljubljana on August 30, 1969, but because of the very limited time had no opportunity to visit your office, as much as I planned to do so. I regret it.

I am enclosing an article describing our stay na Gorenjskem, but particularly an eulogy to my father, Vaclav Paleček, transplanted from Čechy to become a good Slovenec and gogetter. If you see so inclined I and my family would like to see the article reproduced in the Rodna gruda.

It was a thrill and immense pleasure to me watch my family greeting with open arms their foreign relatives from Belgrade, Zagreb, Tržič, Gorenja vas and enjoy the beautiful countryside of Gorenjsko.

You will have to excuse the writing of this in English. I could write in Slovenian, but it would take me about two days to find the proper words. The change of na-

me happened after my service in the American Army 1917-19 where I was called all the kinds of names, as the American were not able to pronounce or spell my name properly. Vzдор tomu já sem zůstal půl Čech in pol Slovenec (Malo več kot POL Slovenec).

Ralph Palmer
(Rudolf Paleček),
Geneva, Ill., ZDA

Odgovarjamo vam po slovensko. Saj se bomo razumeli, ali ne? Članek, ki ste nam ga poslali, objavljamo na drugem mestu in seveda bomo te izvode poslali tudi sorodnikom, katerim ste želeli. Veseli nas, da ste kljub temu, da že tako dolgo živite v Ameriki, ostali zvesti obema narodoma, s katerima je povezan vaš rod. Oglasite se še kaj in — lepo pozdravljeni!

Bolj zavedni

V tujini sem že od leta 1924. Videl sem že precej sveta. Dve leti sem bil celo v severni Afriki. Čeprav precej berem v štirih jezikih, mi je Rodna gruda zelo všeč. Rad bi vam pridobil takega novega naročnika, a v tej okolici živi le nekaj Slovencev, ki jim je poglobitna skrb delo in zaslužek. Poročeni so s Francozinjami in otroci ne znajo več slovensko.

Poudariti moram, da so drugi Jugoslovani (posebno pravoslavni) bolj zavedni. Ko sem se nedavno mudil v sosednjem mestu, sem nad vhodom večje gostilne in trafike opazil ime Ivanetič. Razveselil sem se rojaka in vstopil. Povedal mi je, da je sicer rojen v Franciji, a njegov oče je prišel iz Dalmacije. Nekaj let je že poročen s Francozinjo, ki pa že lepo govori hrvatsko. Bila sta že večkrat na obisku v Jugoslaviji. V njegovi gostilni sem srečal še drugega Jugoslovana, brivskega pomočnika, po rodu iz Novega Sada. Dober fant. Razveselil se je slučajnega srečanja z menoj in moral sem k njemu na kosilo. Tudi on se je pred pol leta oženil z domačinko, ki se pridno uči srbohrvaščine in je tudi že bila v Jugoslaviji. Ne veste, kako mi je včasih težko, ker sem sam. Ko človek izgubi svojo ljubljeno družico, šele spozna, kaj je izgubil. Kaj pomaga denar, avto in hiša, če je človek sam. Kmalu bom star 68 let, pa sem prisiljen kar naprej delati. Tri leta so že minila, a moja zadeva glede pokojnine še ni rešena. Čakam in čakam. Prej ne morem tukaj prodati hiše in se vrniti v Jugoslavijo. Naš konzul iz Strasbourg mi je pisal, da moram tukaj počakati. Upam, da bo zadeva vendar kmalu zaključena, ker so že marca poslali potrebne podatke iz Jugoslavije socialnemu zavarovanju v Francijo.

Joseph Inkret, Vendœuvre, Francija

Upamo, da se je med tem zadeva glede vaše pokojnine že premaknila in bo vse kmalu urejeno. V Sloveniji imate prav gotovo prijatelje, ki bodo veseli vaše vrnitve. Mimogrede se boste kaj oglasili tudi pri nas na Matici. Veseli bomo srečanja. Srečno in na svidenje!

Spomini na dom

Z velikim veseljem sem prebral prvo številko Rodne grude, ki ste mi jo podarili ob prijetnem srečanju v Plattenhardtu. Prijetno sem bil presenečen nad tako lepo vsebino in sestavki, ki opisujejo prelepo Slovenijo in njene rojake po vsem svetu. Vesel sem, da sem se naročil nanjo, in prepričan sem, da bom našel še veliko novih naročnikov. Zelo prav bi mi prišlo nekaj dodatnih izvodov Rodne grude, da bi jo pokazal še drugim.

Zelo sem bil vesel tudi vašega povabila k sodelovanju. Zaenkrat sem vam priložil dve pesmi »Spomin na dom« in »Vrbi«, ki je za obe napisana tudi glasba. Če vam bosta všeč, vam bom poslal še kaj.

Jože Těran
Stuttgart, ZR Nemčija

Prisrčna hvala za pismo, za priloženi pesmi in za pomoč pri razširjanju naše revije. Pesem »Spomin na dom« smo kar takoj uvrstili med gradivo za objavo, drugo pa kdaj kasneje. Vabimo vas, da nam pošljete še kaj, saj nam je dobrodošlo kakršnokoli gradivo od vseh vas, naših naročnikov in bralcev na tujem.

J. Teran

Spomin na dom

Tiho, tiho med grmovjem
majhen potok žubori,
tam med travniki in poljem
noč in dan vesel šumi.

Tom pod snežnimi vrhovi
majhna je dolinica,
med zelenimi gozdovi,
tam je kraj, kjer sem doma!

Stari oreh sred' dvorišča
dolgo, dolgo že stoji,
drobnim pticam zavetišča
vsak dan drugim podari.

Kot otrok v drobnem pesku
sem pod njim se rad igral;
vrt zelen v pomladnem vetru
tiho, tiho je šumljal.

Mnogo let je že minilo,
kar zapustil sem svoj dom,
mnogo se je spremenilo,
a nekoč se vrnil bom!

Tito obiskal vzhodno Afriko

Predsednik republike Josip Broz Tito se je konec februarja vrnil z enomesečnega potovanja po Afriki. S soprogo Jovanko in sodelavci je obiskal Tanzanijo, Zambijo, Etiopijo, Kenijo, Sudan, ZAR, Ugando in Libijo. Ob vrnitvi v Beograd je predsednik Tito poudaril, da je bil obisk zelo uspešen in da je bila jugoslovanska delegacija povsod prisrčno sprejeta.

Mitja Ribičič v Veliki Britaniji

V februarju je bil na enotedenskem obisku v Veliki Britaniji predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič. Ob tej priliki so ugotovili, da so možnosti za trgovinsko izmenjavo med obema deželama še velike. Naša trgovinska bilanca z Veliko Britanijo je sicer pasivna, precej pa jo zmanjšajo angleški turisti, ki v vse večjem številu prihajajo v Jugoslavijo. Mitja Ribičiča je sprejela tudi britanska kraljica.

Harold Wilson, njegova soproga in Mitja Ribičič med srečanjem v Londonu

Mednarodni seminar

V Ljubljani se je 3. marca začel tridnevni seminar, ki ga je pripravila organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, OECD. Na seminarju so predavali ugledni evropski strokovnjaki o problemih svetovnega gospodarstva. Namen seminarja je bil okrepitev sodelovanja med OECD in Jugoslavijo.

Posojilo

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je odobrila Jugoslaviji 40 milijonov dolarjev posojila, s katerim bodo financirali del programa za modernizacijo telefonsko-telegrafskega in poštne prometa pri nas.

Schiller v Jugoslaviji

V začetku marca je bil na tridnevnem obisku v Beogradu zahodnonemški minister za gospodarstvo Karl Schiller. Pogovarjal se je z jugoslovanskimi gospodarstveniki, sprejela pa sta ga tudi predsednik Tito in Mitja Ribičič. Ob koncu obiska je Karl Schiller dejal, da so se odnosi med Jugoslavijo in ZRN v zadnjih dveh letih ugodno razvijali in da imamo na obeh straneh še neizrabljene gospodarske možnosti, ki jih bomo izkoristili v prihodnjih letih.

Sporazum z Luxemburgom

Pred kratkim je bil v Luxemburgu sklenjen dogovor o socialnem zavarovanju jugoslovanskih delavcev v tej državi. Ustrezni sporazum bodo podpisali maja v Beogradu. Člani jugoslovanske delegacije so imeli v Luxemburgu tudi več sestankov z našimi delavci.

Trgovinski sporazum z EGS

Svet zunanjih ministrov EGS je 7. marca sprejel trgovinski sporazum z Jugoslavijo, ki je bil parafiran po pogovorih med delegacijama izvršne komisije EGS in Jugoslavije. To je prvi večstranski trgovinski sporazum šesterice s tretjo državo. S tem triletnim sporazumom so urejena splošna trgovinska vprašanja.

Umetnostno drsanje

Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju v dvorani Tivoli v Ljubljani, ki je bilo končano 8. marca, je povsem uspelo. Udeležilo se ga je 115 najboljših drsalcev iz 15 držav. Najuspešnejši so bili drsalci iz Sovjetske zveze, za njimi pa Američani in tekmovalci iz Nemške demokratične republike. Medalje so dobili še zastopniki ČSSR, Avstrije in ZR Nemčije. Jugoslovani smo se svetovnega prvenstva udeležili skromno in brez upov na kak

Na svetovnem prvenstvu v umetnostnem drsanju sta v parih nastopila tudi kanadska državna prvaka, naša rojaka Sandra in Val Bezic

večji uspeh. Ta nastop je bil le spodbuda za nadaljnjo vadbo in uspešnejše nastope.

Letošnje svetovno prvenstvo je bilo organizirano brezhibno in je potekalo brez zastojev in napak. Ljubljana si je tudi tokrat obdržala sloves, ki si ga je pridobila v svetu.

Na svetovnem prvenstvu v Ljubljani sta zastopala Kanado tudi naša rojaka Sandra in Val Bezic iz Toronta. V imenu Slovenske izseljenske matice smo jima izročili šopek nageljnov. Kot sta nam sama izjavila, sta se v Ljubljani izredno dobro počutila. Po končanem tekmovanju sta se odzvala vabilu pacientov na ljubljanski otroški kliniki, nato pa sta skupaj s starši odšla na daljši izlet po Jugoslaviji.

Med tekmovalci je bil jugoslovanskega porekla tudi tekmovalec Misha Petkevich iz Združenih držav Amerike.

Ljubljanska televizija je ob svetovnem prvenstvu v umetnostnem drsanju prvičkrat prenašala za Evrovizijo spored v barvah. Prvenstvo pa je spremljalo tudi večje število tujih in domačih novinarjev; snemale so tudi ameriške in kanadske tv družbe. V ljubljanski dvorani Tivoli bo v maju svetovno prvenstvo v košarki, v oktobru pa v gimnastiki. Tudi za ti dve svetovni prvenstvi je v svetu zelo veliko zanimanje.

Z vodičem na pot

Pobrskali smo po policah ljubljanskih knjigarn, da bi se pozanimali sami, vam pa pomagali pri izbiri turističnih publikacij. Med zemljevidi je za pokrajinski

pregled še najboljši turistični zemljevid Slovenije, avtomobilistom pa priporočamo avtokarto, ki ima sicer nekaj pomanjkljivosti, vendar so ceste, po katerih se lahko vozi z avtomobilom, skoraj vse označene. Poleg teh dveh splošnih zemljevidov je kupcem na razpolago še nekaj posameznih, npr. Alpe, Gorenjska itd.

Med knjigami večjega formata so nedvomno najbolj razkošne izdaje z barvnimi fotografijami in sicer Gorenjska, Dolenjska in Bela krajina, Primorska in Notranjska, Ljubljana ter knjiga umetniških planinskih fotografij Jake Čopa, Raj pod Triglavom. Te knjige so tudi med najdražjimi, okrog 50 dinarjev stane vsaka. Manjše, manj razkošne, a izredno zanimive so knjige Škofja Loka z okolico, Vodnik po Pomurju, Vod-

nik po slovenskih gorah, Lov in ribolov v Jugoslaviji, Vodnik po Ljubljani, Ljubljana in njeno turistično zaledje, pa še nekatere. Vsem tem sledi še vrsta drobnih brošuric, kjer so do potankosti opisani posamezni kraji, njih zgodovina in znamenitosti do današnjih dni. Naštejmo jih nekaj: Sevniški grad, Muljava, Brežice, Cerkniško jezero, Mariborski Lent, Slovenj Gradec, Rakov Škocjan, Škocjanske jame, Piran, Crngrob itd. Seveda to ni vse, kar je mogoče dobiti v naših prodajalnah. Zanimiv bo tudi slovenski geografski leksikon, le da ta še ni natisnjen v celoti. Večina publikacij je poleg v domačem jeziku tiskana še v drugih jezikih. Knjižic je toliko, da boste zvedeli o krajih, ki jih boste obiskali, vse, še preden boste tam.

»Raj pod Triglavom« je že druga knjiga umetniških fotografij, ki je posvečena svetu Julijskih Alp. Jaka Čop se prek fotografij pogovarja z gorami, prisluškuje tišini in oblakom, vetrovom in svetlobnim odsevom, spremlja življenje v slovenskih gorah. Zanj je pokrajina kot človek, ki skriva v sebi veliko bogastvo, moč in očarljivost. Knjigo je izdala državna založba Slovenije. Fotografija iz knjige »Raj pod Triglavom« — Bohinjsko jezero z Rudnice. Foto: Jaka Čop IMV iz Novega mesta postaja največji izdelovalec počitniških prikolic v Evropi (slika na drugi strani) Kompasov Garni hotel na Bledu (slika na drugi strani)

Nekaj turističnih cen

Vsak, ki kaj kupuje, najprej vpraša, koliko stvar stane. Prav tako je tudi v turizmu. Kdor gre na dopust, se prej zanima, koliko ga bodo brezskrbni dnevi stali. Težko bi bilo navesti vse cene hotelskih in dru-

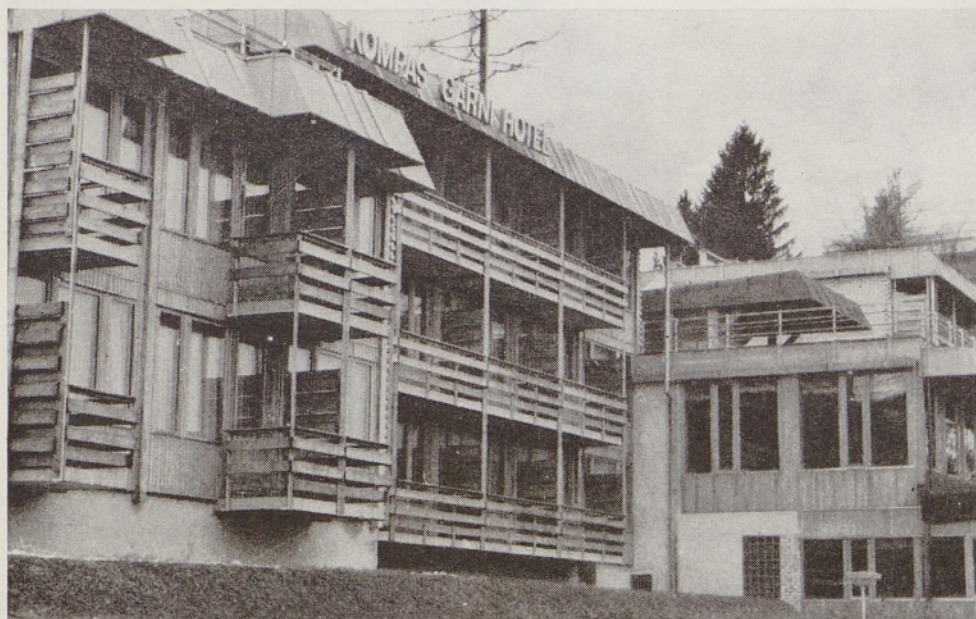
gih uslug v Sloveniji, zato bomo to skušali storiti vsaj približno.

Cene v znanih turističnih krajih so precej visoke. Enoposteljna soba za eno noč na primer v Ankaranu v hotelu Adria je od 70 do 80 dinarjev. Celoten penzion, to je stanovanje in hrana pa je od 93 do 112 dinarjev na osebo. Višje so cene na Bledu. V Golf hotelu A kategorije je v poletnih mesecih soba za eno osebo za eno noč od 75 do 100 dinarjev, če pa gost še jé, tri obroke na dan, pa bo plačal od 125 do 150 dinarjev.

Predstavili smo vam verjetno najdražja kraja v Sloveniji, zdaj pa preidimo na bolj realna tla. V Rogaški Slatini boste za sobo plačali od 34 do 48 dinarjev v hotelih, v Slovenjem Gradcu od 14 do 18 dinarjev, v

Rimskih Toplicah od 12 do 15 dinarjev, v Piranu od 30 do 50 dinarjev, odvisno pač od hotela. V gornji Savinjski dolini so cene okrog 10 dinarjev za sobo, s hrano vred pa le okrog 30 dinarjev. Seveda hoteli za eno noč računajo do trideset odstotkov več, kot pa za daljše bivanje. Podobne cene so tudi drugje.

Poglejmo še hotelske cene v večjih slovenskih mestih. V Ljubljani je najdražji hotel Lev, saj so cene sobam od 56 do 131 dinarjev. V hotelu Union so cene sobam od 62 do 69 din, cena celotnega penziona pa je od 117 do 123 dinarjev na dan. Hotel Bellevue oddaja sobe po 31 dinarjev, sobo in hrano skupaj pa za 77 din. Cene v Turistu so od 19 do 66 dinarjev, v Slonu od 42 do 75 dinarjev in tako dalje.

V Mariboru je najdražja Slavija od 37 do 62 dinarjev, najcenejši pa hotel Zamorec od 20 do 25 din. Celotna oskrba v tem hotelu (soba in trije obroki hrane dnevno) je od 50 do 60 dinarjev.

Postojnske sobe so od 28 do 42 dinarjev, na Jesenicah od 25 do 30, v Kranju od 27 do 87 dinarjev, v Celju od 15 do 40 dinarjev itd.

Važno mesto pri nočitvenih kapacitetah v Sloveniji zavzemajo tudi zasebne turistične sobe, ki jih oddajajo turistična društva. Cene le teh se gibljejo od 6 do 22 dinarjev na dan. So seveda raznih kategorij, zato morate željo, kakšno sobo hočete, sporočiti na turistično društvo. Vendar so poceni, saj v nekaterih krajih cena za najboljše sobe ne preseže 8 dinarjev.

Za bolj točno informiranost o cenah vam svetujemo, da zahtevate cenik Hotelske cene, ki ga boste dobili v vsakem turističnem informativnem uradu v Sloveniji.

Tudi to se zgodi na vožnji

Naši cestnoprometni predpisi so skoraj enaki tistim v drugih evropskih državah, vendar želimo s temi vrsticami opozoriti tiste, ki bodo sukali volan po slovenskih cestah, na nekaj malenkosti. Glavne slovenske ceste so daleč preozke za promet, ki teče po njih, zlasti v poletnih mesecih in zato precej natrpene. Previdnost pri vožnji, zlasti pri prehitevanju ni odveč. Vse spremembe na cestah so označene z mednarodnimi prometnimi znaki, ki jih je treba brez izjeme spoštovati in upošte-

vati. Včasih naši prometni miličniki niso kaznovali avtomobilov s tujimi registracijami, saj niso nikomur hoteli zagreniti bivanja v naši deželi, danes pa zaradi naraščanja prekrškov in zaradi varnosti na cestah prav radi sežejo po bloku za plačilo globe. Ne glede na to, kakšne registracije je vozilo. Zato le previdno! Poleg tega pa radi nudijo tujcem razne informacije, če jih vprašajo. Vendar kljub temu ne ustavljajte vozila v križišču ob miličniku, ampak zapeljite tja, kjer je ustavljanje dovoljeno. V križišču ovirate promet.

Če ste udeleženi v kakšni koli prometni nesreči, ste to dolžni prijaviti najbližji postaji milice. Če ni o nesreči sestavljen zapisnik milice, vam nobena zavarovalnica ne bo izplačala zahtevka po zavarovalnici. Prav tako ne izplačajo zavarovalnine, če je voznik brez voznškega dovoljenja ali če vozi vinjen. Sicer pravijo, da je do pol promile alkohola v krvi dovoljenega, vendar je bolje, če tudi tega ni, saj alkoskop kaj hitro prekorači dovoljeno količino.

Pri okvari vozila, ki obstoji na cesti, ste dolžni postaviti vsaj petdeset metrov za vozilom varnostni trikotnik. V takem primeru deluje na naših cestah stalna služba »Pomoč - Informacije«, katere telefonske številke in naslovi so v avtokarti Slovenije. Če je vozilo še premično, vendar je na njem manjša okvara, se lahko obrnete na servis, ti so v Sloveniji skoraj za vse tipe avtomobilov, ali pa na kakega mehanika v najbližjem kraju. Tudi ti so pogosti. Bencinskih črpalk je ob cestah dovolj, vendar nekatere ponoči ne delajo. Vsaj približno so tudi te označene na avtokarti, kot mehanične delavnice. Cena super-bencina je 1,80 dinarja za liter. Prav tako dobite na črpalkah tudi razna olja, maziva in naprave ter še marsikaj, kar bi vam utegnilo koristiti med vožnjo.

Omeniti moram, da se pri nas dobijo avtomobili raznih tipov tudi na posodo, takoj imenovani rent-a-car. Z njimi razpolagajo naše turistične agencije.

— Bitte, kje se pride nach Jugoslawien?
(karikatura iz Pavlihe)

Glavna ulica v Brežicah. V mestnem gradu je znamenit etnografski muzej in umetniška galerija. V bližini Brežic so znane Čateške toplice in hotel v gradu Mokrice (desno)

Med ribiči in lovci

Vedno več jih je, ki žele svoje proste urice preživeti zunaj betonskih mest, v naravi. Mnogi svoje proste urice posvečajo lovu in ribolovu, kajti prijetno je posedati ob reki ali jezeru in čakati, če bo prišla kaka riba. Prav tako je tudi prijetno hoditi po stoletnem zelenem gozdu s puško na rami in slediti divjad. V Sloveniji se lahko odločite za oboje. Reke in jezera so bogata z ribami, ki jih lahko love tudi tisti, ki niso člani ribiških družin, le ribiško dovolilnico je treba imeti, te pa izdajajo vsepovsod turistična društva in pa recepcije v mnogih hotelih. Izdajajo jih za en ali za več dni, cena pa je od 20 do približno 50 dinarjev na dan. Zlasti je prijetno loviti v bistri Soči, v Cerkniškem jezeru, v Bohinju in seveda tudi drugje. Ribe so od postrvi, ščuk, lipanov in krapov. Tudi na morju je prijetno posedati na pomolu in namakati trnek, tu lahko brez dovolilnice. Drugače je s podvodnim ribolovom, ki je zadnja leta zajel tudi naše morje. Zanj pa zahtevajo dovolilnico, ki jo lahko nabavite v

vsakem turističnem društvu na naši obali. Teže se je približati zeleni bratovščini, lovem. Kljub temu, da živi v naših gozdovih divjad od zajcev do jelenov, divjih svinj in medvedov, jo ljubosumno čuvajo zase. Vendar so kljub temu pripravljeni sprejeti gosta, ki bi rad ustrelil kako zverino. Zlasti hodijo k nam tuji gostje streljat medvede, v gore gamse, pa srnjad in divje peteline, ki so za strastnega lovca prava poslastica. Večinoma so ti odstrelili dragi, sicer pa odvisni od lovske družine, v katere lovišču tuji gost strelja. Za ta šport pa se je treba že vnaprej pozanimati pri Lovski zvezi Slovenije, ki daje tudi podrobnejše informacije.

Lov na divjega petelina je edinstveno doživetje (zgoraj)

Sv. Jakob, priljubljena izletniška točka v bližini Ljubljane (foto: Janez Klemenčič)

Kako potovati brezskrbno?

Marsikdo nima lastnega vozila, marsikdo pa želi imeti vsaj med počitnicami mir pred lastnim avtomobilom. Ti so potem odvisni od javnih prometnih sredstev, ki jih je v Sloveniji na srečo veliko. V vse smeri odhajajo avtobusi in vlaki, brezskrbno in brez truda lahko dosežete svoj cilj. Če pa želite le potovati, si ogledati kraje in spoznati ljudi, potem se prijavite za izlete, ki jih po Sloveniji, Jugoslaviji pa tudi v inozemstvo prirejajo naše potovalne agencije. Tu ste brez skrbi, drugi bodo skrbeli, da se boste počutili prijetno.

Pa še nekaj besed za tiste, ki se bodo vozili z vlaki ali avtobusi v lastnem aranžmaju. Zveze so pogoste, zlasti s kraji, ki leže ob glavnih slovenskih cestah, vlaki pa vozijo bolj poredko. Vozni redi so izobešeni na vseh postajah, po telefonu pa se lahko informirate, če pokličete avtobusno ali železniško postajo informacije, ali posebno številko turističnih informacij, kjer

vam postrežejo tudi z drugimi podatki. Če potujete z avtobusi na daljše relacije, je bolje, če si že na odhodni postaji kupite vozovnico z rezervacijo. S tem si zagotovite, da vam ne bo treba v prepolnem avtobusu stati. Cene javnih prometnih sredstev niso visoke, za deset novih dinarjev se že daleč pripeljete, iz Ljubljane skoraj kamorkoli v Sloveniji. Če hočete biti točno informirani o vseh odhodih in prihodih vlakov in avtobusov, si lahko kupite železniški in avtobusni vozni red. Prtljago, kot je kovček, na avtobusih posebej zaračunajo. Kdor želi potovati bolj komudno, lahko najame taksi, njihova mreža je dobro razporejena, pa tudi precej jih je, vendar bo odštél veliko denarja.

Cerkniška razglednica (prva slika zgoraj)
 Letališče Brnik je posebno v poletni turistični sezoni polno zasedeno (zgoraj)
 Največji in najmodernejši jugoslovanski trajekt »Liburnija« (desno zgoraj)
 Ljubljanska letalska družba Inex Adria aviopromet ima letos letos dve novi reaktivni letali DC 9 in tri stara letala DC 6 (desno)
 Kopalka. Foto: Stojan Kerbler (na drugi strani)
 Pogled na Piran iz letala (druga stran)

Vroče je, brž v vodo!

V vročih poletnih mesecih si vsakdo želi malo osvežitve, ki jo najde v hladni vodi, pa naj bo to kopalni bazen, jezero, reka ali pa kar tuš v kopalnici. V Sloveniji kopalci nimajo težav, saj je vsepovsod dovolj rečic in potočkov, jezer in tolmunov, poleg pa se vedno najde trata za sončenje ali kake igre. Kopate se lahko vsepovsod, razen če ni to iz varnostnih razlogov posebej prepovedano. To pa je ponavadi ob raznih jezovih hidroelektrarn, ali pa v vodah, v katere se izlivajo industrijski odpadki. Prav tako ponekod ob morski obali odsvetujejo, da bi plavalci na odprto morje, zunaj oznak kopališča.

Večja, pa tudi manjša mesta imajo posebne bazene, ki so povečini razdeljeni v dva dela, za plavalce in za tiste, ki tega niso večji. Tu so na razpolago tudi kabine za preoblačenje in tuši, vendar je največkrat v bazenih in okrog njih velika gneča.

Drugo pa so kopališča, toplice, kamor si

hodiyo ljudje zdraviti razne bolezni, pa tudi samo na kopanje. Slovenija je bogata z mineralnimi izvirkami, z izvirkami termalnih vod, ob katerih so povečini zrasli hoteli, zdravilišča, kjer se ljudje kopajo v posebnih bazenih pod nadzorstvom zdravnika, ki jim predpiše čas »namakanja«. Vsak izvir je nekaj posebnega, zdravilen za razne bolezni. Povedati moramo, da so v marsikakih naših toplicah že pozdravili bolezni, pred katerimi so zdravniki drugje dvignili roke.

Še tistim, ki se radi kopajo v bazenih, pa se zunaj boje prehlada. Marsikje se lahko kopajo v pokritih bazenih v ogrevani vodi in pri visoki temperaturi zraka. En tak bazen je v Kranju, dva na Bledu itd.

Tudi sauna, ki je sicer doma na Finskem, je že našla pri nas svoje pristaše. Imajo jih razni hoteli, kot Golf in Toplice na Bledu, razna zdravilišča, pa tudi v Ljubljani.

Letališče Brnik, prihodi—odhodi

Z ljubljanskega letališča Brnik sta vsakodnevno dve redni zvezi z Beogradom: letalo Adriaavioprometa odleti ob 6.30, letalo JAT pa ob 7. uri; obe letali se vračata zvečer — AA ob 19. uri (DC 9) ali ob 19.45 (DC 6), JAT pa ob 20.20 (Caravelle). Obe liniji sta redni vse leto.

Enkrat na teden ima letališče Brnik redno zvezo s Prago (ČSSR). Od 1. aprila dalje odleti letalo z Brnika ob 17.50 in pristane v Pragi ob 18.55. Vrača se iz Prage ob 19.45 in pristane na letališču Brnik ob 20.55.

V času, ko to poročamo, še niso znani vozni redi sezonskih letal, ki bodo letališče Brnik povezovala z drugimi mesti. Znano pa je, da je od 1. aprila redna linija Ljubljana—Frankfurt (JAT — Lufthansa), na Brniku pa pristaja tudi letalo na redni liniji Beograd—Ljubljana—Amsterdam in letalo na liniji Dubrovnik—Ljubljana—London.

Kam na izlet po Sloveniji

Predlagamo vam nekaj krajših izletov za dneve, ko ne boste vedeli, kam bi se napotili. Žal zaradi pomanjkanja prostorov nismo mogli vseh izletov opremiti s fotografijami. Torej, kar na pot!

LJUBNO je manjši kraj v Savinjski dolini, tam, kjer se nehajo nasadi hmelja in se začne ozka gorska dolina. Zaradi lepe okolice in zdravega podnebja že dolgo slovi kot gorsko letovišče. V spomin na nekdanje splavarjenje po Savinji, v Ljubnem so splavarji začeli svojo pot, prirejajo vsako leto »flosarski bal«. V kraju je zanimiva cerkev iz 15. stoletja. Izleti po okoliških hribih, kjer so manjše vasice, večinoma dostopne tudi z avtomobili. Ljubno ima avtobusne zveze iz Ljubljane, še več pa iz Celja. Cesta iz Celja je asfaltirana. V kraju je hotel in več gostiln s prenočišči.

LJUBELJ je bil včasih gorski prelaz, danes pa je odslužil, saj so napravili na višini 1059 metrov skozi Karavanke predor za cesto. Ob predoru je mejni prehod z Avstrijo, nekoliko nižje pa znameniti spomenik francoskim in poljskim internirancem. Med gorami sta dva hotela in spodnja postaja žičnice na Zelenico. Tudi na Zelenici je planinski dom. Lepa okolica. Dostop po dobri asfaltirani cesti z lastnim vozilom ali z avtobusom iz Ljubljane ali Kranja.

RIBNICA NA POHORJU je hribovska vas dostopna po cesti iz Maribora. Zaradi gorskega zraka je znana že dalj časa kot klimatsko letovišče. Izleti: do planinske koče na Pesniku ali do Ribniške koče v katere bližini je jezero. V kraju je gostilna in trgovine. Avtobus iz Maribora.

ČRNA je stara rudarska vas in gorsko letovišče med Peco in Uršljo goro na Koroškem v gornji mežiški dolini. Izleti: Šentvid na Slemenu s planinskim domom, Koprivna s planinskim zavetiščem in Jeklova kmetija, druga najvišja kmetija v Sloveniji (1320 m). V Črni je hotel z restavracijo in sobami. Pri bližnjem Holmecu je mejni

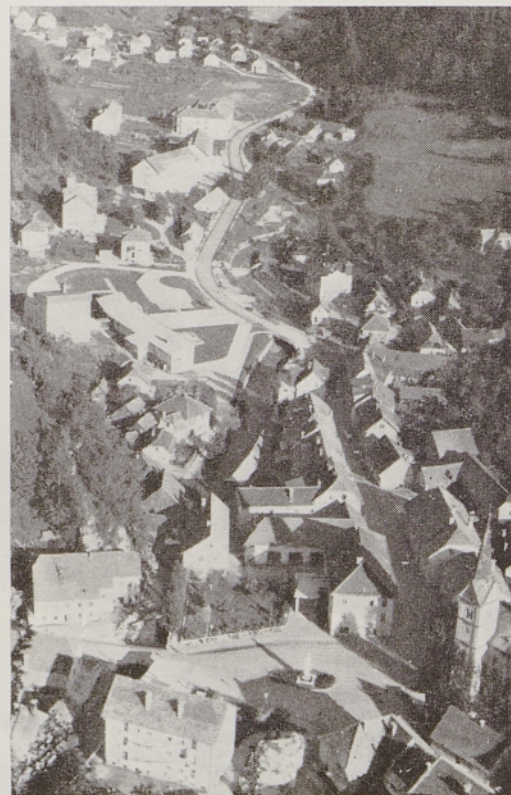
prehod z Avstrijo. Dostop po cesti iz Velenja z lastnim vozilom ali avtobusom.

TABORSKA JAMA je najlepša podzemska jama na Dolenjskem, ki je urejena za turistični ogled in električno razsvetljena. Dostopna je po cesti iz Grosuplje (6 kilometrov) ali s Turjaka ob kočevski cesti, tudi 6 kilometrov. V jami je mnogo lepih kapnikov. Pred jamo je restavracija. Nedaleč od jame je na majhnem, od vseh strani zaraščenem holmu cerkev Tabor, najbolj ohranjeni primerek protiturških taborov na Slovenskem. Iz zvonika je obširen razgled na Grosuplje in drugo okolico.

VELIKA PLANINA je travnato-gozdnati odrastek Kamniških planin nad Kamnikom. Slikovita gorska planota, kjer poleti pasejo planšarji živino. Okoliški kmetje so zgradili na planini cele »vasi« planšarskih koč, poleg pa gradijo tudi vikende. Peš hoja predvsem po ravnem. Do roba planote vozi iz doline gondolska žičnica. Na planini je hotel Šimnovec in še trije planinski domovi. Dostop po cesti iz Kamnika proti Kamniški Bistrici. Avtobus do spodnje postaje žičnice iz Ljubljane in Kamnika.

Pastirske bajte na Veliki planini so postale že prijetne počitniške hišice (zgoraž)

Črna na Koroškem (desno)

Turistične članke na straneh 6—13 je pripravil Janez Zrnc

VRATA so gorska dolina, ki se odpira iz Mojstrane prav pod Triglav. Po dolini pelje tudi cesta, do Aljaževega doma, kjer so prenočišča. Približno na sredini poti je slap Peričnik, poleg pa gostilna. Vrata so izhodišče za visokogorske ture, zlasti pa raj za alpiniste, ki hodijo plezat v severno triglavsko steno. To vidimo od doma v celoti. Ob nedeljah vozi v Vrata iz Mojstrane tudi avtobus.

PLANINSKA JAMA in vas Planina ob cesti Ljubljana—Postojna sta ogleda vredni. Jama, iz katere priteče Unec, kasnejša Ljubljana, je slabo obiskana, saj jo je zasenčila bližnja Postojnska jama. Je pa tisti kotiček tako slikovit, tako nekaj nenavadnega, da ni bilo še nikomur žal, da ga je obiskal. Nad ogromnim vhom v vodoravno jamo stoji stolp, ostanek nekdanjega gradu baronov Ravbarjev. Pred vhom dežura vodnik, ki popelje obiskovalce do podzemskega sotočja rek Raka in Pivke ob razsvetljavi karbidovk. V Planini je več gostiln s prenočišči. Planina je stara furmanska postojanka, saj so tu pripragali včasih konje za v klance Kačjih rid. Slikoviti so izleti po zanimivem Planinskem

polju v okoliške vasi Jakovica, Laze, Unec itd. Pogoste avtobusne zveze iz Ljubljane. GORJANCI so eden največjih gozdnatih masivov na Slovenskem, segajo od Novega mesta, naprej od Kostanjevice in se raztegnejo daleč čez hrvaško mejo. Slikovite so vinorodne gorice ob njihovem vznožju. Najvišji je nekaj nad tisoč metrov visoki Trdinov vrh z lepim razgledom, nanj vodi tudi cesta. Ob isti cesti, ki se odcepi v Novem mestu in pelje v Metliko, gorjanška se odcepi od te približno deset kilometrov iz Novega mesta, je tudi planinski dom pri Gospodični malo naprej pa dom pri Miklavžu. Ti dve postojanki slovita po raznih domačih specialitetah in pristnih dolenjskih vinih, predvsem pa je tu vedno veselo. Na razpolago so tudi prenočišča. Pod Gorjanci pri Šentjerneju je tudi znameniti samostan Pleterje, ki ga patri z veseljem razkažejo moškim obiskovalcem, ženske pa vanj nimajo vstopa.

ŠTATENBERG je graščina v hribovju nad Dravinjo. Poznobaročna stavba je prenovljena v gostišče. S starinskim pohištvom opremljene sobe. Gostje lahko v okolici tudi jezdijo ali čolnarijo po jezercu.

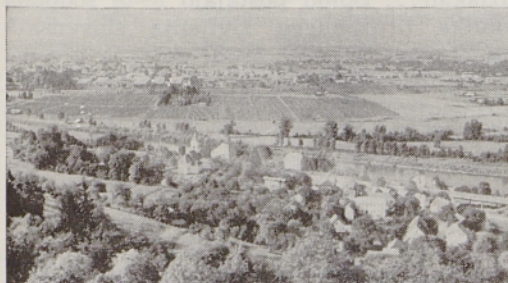
Dostop po cesti iz Slovenske Bistrice, Kojnc ali Ptuja.

BREŽICE so mesto nad sotočjem Save in Krke. V mestu je grad iz 15. stoletja z največjo viteško dvorano. V gradu je muzej. V okolici Čateške toplice s pokritim in odprtim kopalnim bazenom. Nedaleč proč tudi grad Mokrice, preurejen v gostišče. Tu imajo tudi konje za ježo.

Dostop po cesti iz Ljubljane ali iz Novega mesta, isto tudi z avtobusi.

KRIM čez tisoč metrov visok hrib onstran ljubljanskega Barja ni tako majhen kot se komu zdi. Ob njegovem vznožju pri Podpeči je jezero, na vrhu je v poletnih mesecih oskrbovano gostišče. Z vrha lep razgled na Ljubljano, Alpe, po Dolenjski in Notranjski itd. Na vrh vodi cesta. Med Krimom in Mokrcem je edinstvena soteska rečice Iške, Iški vintgar, sedemnajst kilometrov oddaljen od Ljubljane. Ob vstopu v sotesko stoji gostišče s prenočišči. Ribolov na postrvi!

Na vrhu na planoti je vasica Rakitna z umetnim jezerom in naseljem počitniških hišic. Dostop po cesti Ljubljana—Brezovica—Podpeč.

Taborska jama pri Grosupljem je ena izmed naših najlepših podzemskih jam, ni pa tako znana kot druge (levo zgoraj)

Panorama Brežic, v ospredju Čatež ob Savi (levo)

Mlin ob Krki (zgoraj)

Sv. Jurij v ptujskem muzeju

Peter Breščak

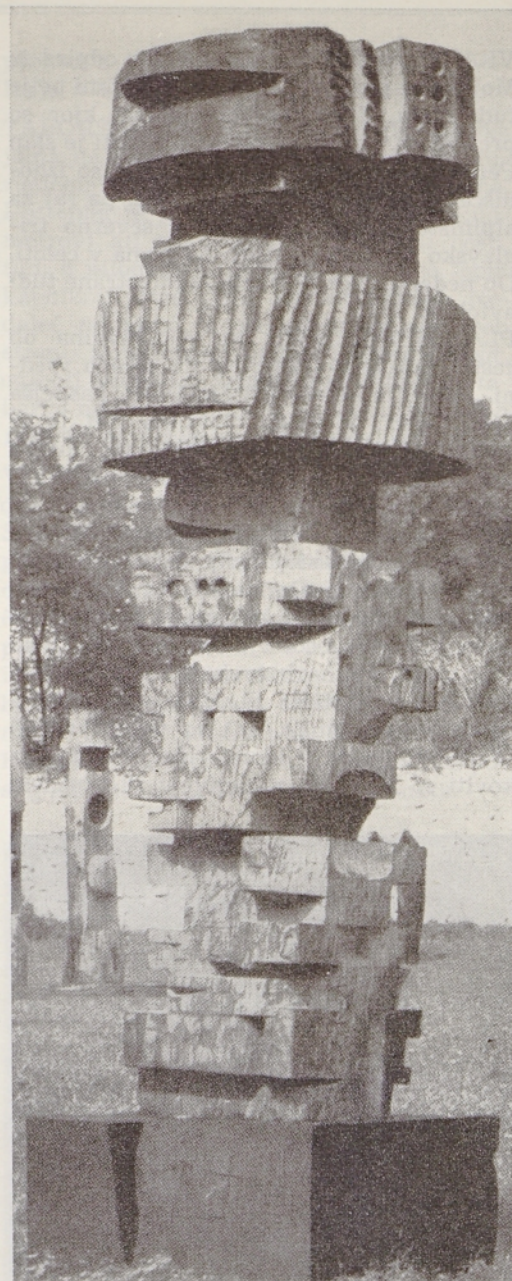
Turizem in kultura

V slovenskem kulturnem življenju zavzema likovna umetnost, pa naj gre pri tem za kulturne spomenike iz preteklosti — teh je pri nas okoli 16.000 — ali za slikarske kolonije in mednarodne simpozije kiparjev Forma viva na primer, vse pomembnejše mesto. Po podatkih UNESCO potuje okoli 70 odstotkov turistov prav zaradi kulturnih znamenitosti. Tega se tudi v Sloveniji vse bolj zavedamo. Kot da bi bil ta ozek, v gore in na morje oprt slovenski svet prav ustvarjen za umetnika, ki v kamnu išče obraz sveta, taka se zdi Slovenija. Impresionisti so v začetku stoletja iskali njeno podobo polj in samotnih dreves, sodobni kiparji in slikarji iščejo njena skrita znamenja in se izpovedujejo z barvami njene pokrajine in neba.

Slikarske kolonije, ki so v kratkem času zrasle v nekaterih krajih, dajejo poletnemu življenju oživljajoč pečat. V vročih poletnih mesecih se nevsakdanje družine slikarjev zbero na Borlu pri Ptuj, v Trebnjem na Dolenjskem, v Škofji Loki, na Izlakah in v Idriji v slikarskih kolonijah, v Kostanjevici na Krki, v Mariboru, na Ravnah in na Seči pri Portorožu pa družine kiparjev z vsega sveta na mednarodnem simpoziju kiparjev Forma viva. Ker je ena od zadnjih slikarskih kolonij, in tudi najnenavadnejših, zrasla pred kratkim v Trebnjem na Dolenjskem, naj bo nekaj besed o likovnem življenju v Sloveniji poleti najprej posvečeno Trebnjemu.

V Trebnjem na Dolenjskem so osnovali — najprej bolj za poskus — slikarsko kolonijo likovnih samorastnikov. Imenovali so jo »Tabor slovenskih ljudskih in naivnih slikarjev in kiparjev«. Skromni začetki so že v prvem letu presegli vsa pričakovanja. V Trebnjem so se začeli zbirati ljudski slikarji in kiparji, tako imenovani naivci, ali, kot so jih imenovali, samorastniki. Trebnje je v kratkem času obstoja slikarske kolonije odkrilo vrsto talentov, med drugim Viktorja Magyarja, ki ga je do takrat, čeprav živi in ustvarja v Sloveniji, bolj poznala sosednja Hrvaška in svet, Antona Repnika z Mute v Dravski dolini, Janka Dolenca — kiparja z Vuzenice, Antona Plemlja iz Ljubljane, Poldeta Miheliča iz Litije, Jožeta Svetino, Jožeta in Konrada Peternelja ter druge. Kolonija si je pridobila sodelovanje nekaterih znanih imen hrvaške naivne umetnosti, kot na primer Ivana Lackovića, pa Peta Mandića, Jana Knjazovica in druge. V Trebnjem prirejajo ob vsakem zaključku slikarske kolonije, to je ob koncu avgusta, razstavo del udeležencev kolonije. Letos jo bodo prvič postavili v novih prostorih trebanjske galerije.

Slovenski akademski slikarji se poleti zbe-

ro v drugih slikarskih kolonijah, kot smo že omenjali: v Idriji, Škofji Loki, pa v Izlakah... Sploh postajajo le-te sodobna oblika družabnega življenja slovenskih umetnikov, ki sicer ostali del leta prežive v svojih ateljejih ali pa se ukvarjajo s poučevanjem na šolah. Slikarske kolonije so vzbudile zanimanje za likovno življenje v posameznih slovenskih krajih in tako postajajo nerazdružljivi del kulturnega življenja v teh krajih.

Mednarodni kiparski simpozij Forma viva sodi med najzanimivejše likovne prireditve v srednji Evropi. Letos bodo znova oži-

Kiparska dela, na prostem, vključena v okolico, privlačijo vse več turistov. V Kostanjevici ob Krki oblikujejo kiparji svoja dela iz hrastovega lesa. Na sliki (levo, prejšnja stran) je delo nizozemskega kiparja Snoecka Jana. Na polotoku Seča pri

vela tri delovišča: v Kostanjevici na Krki bodo ustvarjali kiparji svoje umetnine iz lesa, na Ravnah na Koroškem iz železa in v Mariboru iz betona. Ob mednarodnem simpoziju kiparjev bo tudi vrsta slovesnosti, glavna bo v Kostanjevici na Krki, kjer se bo zbralo letos največje število kiparjev, med njimi tudi nekateri, ki so bili tu že pred leti. Letos teče namreč deseto leto Forma vive.

Letošnje poletje bo v Sloveniji — vsaj z likovnega področja — več kot zanimivo. Kultura in turizem si ob takih prireditvah podajata roko. Tako postaja Slovenija — z

Portorožu se zbirajo kiparji, ki oblikujejo iz kamna. Slika (zgoraj) prikazuje delo poljske kiparke Eweline Michalske. V železarskih Ravnah na Koroškem kiparji oblikujejo železo. Zgornja slika prikazuje delo kiparja Slavka Tihca iz Maribora

naravnimi parki, številnimi kulturno zgodovinskimi spomeniki in živahno delujočimi likovnimi središči tudi poleti kar se da privlačna za tujega gosta, ki ga poleg navadnega turizma, občudovanja naravnih lepot in rekreacije, zanima še kaj več... In ko bo to »kaj več« spoznal, se bo pravzaprav zavedal, zakaj je prišel in kaj je bilo tisto, kar je v spominu vredno odnesti s seboj. To bo spomin na živo, nenehno delujočo likovno tvornost, ki je na Slovenskem prav tako doma kot pesem in žitno klasje.

Projekt »Severni Jadran«

V kratkem se bodo pričela dela v okviru tako imenovanega projekta »Severni Jadran«, akcije posebnega sklada Organizacije združenih narodov za razvoj turističnih področij. Gre za podobno akcijo, kakor se je v organizaciji istega mednarodnega sklada pravkar uspešno zaključila za področje Južnega Jadrana. V projekt Severni Jadran bo vključenih 33 hrvatskih obmorskih občin od Šibenika navzgor, in trinajst slovenskih, od katerih so 3 obmorske, 3 kraške in 7 alpskih (vse občine ob Soči, Jesenice, Radovljica, Tržič). Sedež projekta bo na Reki, kamor že selijo vse potrebne aparature, ki so jih uporabljali pri izdelavi projekta Južni Jadran.

Za projekt Severni Jadran naj bi bilo celotno delo opravljeno v 2 letih. Najprej bodo izdelali medregionalni program turističnega razvoja, potem pa še 12 podrobnih načrtov izbranih turističnih središč v Sloveniji. Znano je, da bo projekt vseboval načrte za sodobno ureditev turizma in vseh drugih dejavnosti, ki so povezane z njim. Skupno je načrtovanih 1,200.000 novih ležišč, medtem ko jih je zdaj na vsem območju od Šibenika do Tržiča samo nekaj nad 200.000; v slovenskih občinah je zdaj le 21.000 ležišč, medtem ko bi jih bilo potem vsaj petkrat toliko.

Četrtno stroškov za izdelavo projekta bo kril poseben sklad Združenih narodov, drugo pa republiki Hrvatska in Slovenija. Na Slovenijo odpade samo šestina vseh stroškov, ki jih nosita republiki. Projekt bo vodil poseben strokovnjak, ki ga bo imenoval sklad Združenih narodov, v njem pa bodo poleg inozemskih sodelovali tudi mnogi jugoslovanski strokovnjaki. Velika vrednost tega projekta bo prav v izmenjavi izkušenj pri praktičnem delu. Seveda pa je za projekt še pomembnejše, da Mednarodna banka za razvoj pri podeljevanju kreditov daje absolutno prednost načrtom, ki so pripravljeni v okviru tega sklada Združenih narodov.

Obala tisočerih otokov

Drago Kralj

V šoli je učiteljica vprašala učence, kateri je najsevernejši in kateri najjužnejši jugoslovanski otok. Otroci so se zagnali k zemljevidu in zapičili poglede ob obalo Istre, kjer naj bi bil najsevernejši otok, hkrati pa so stikali ob črnogorski obali, kjer so hoteli najjužnejšega. Toda tu in tam je bilo vse polno malih čeri in školjev in niso se mogli zediniti, kateremu bi priznali značaj otoka in kateremu ne.

Učiteljica pa je prekinila njihovo iskanje in razpravljanje:

»Najsevernejši jugoslovanski otok je na Blejskem, najjužnejši pa na Prespanskem jezeru v Makedoniji! Saj nisem vprašala za morske otoke, temveč za otoke nasplah!«

Razen teh dveh in nekaterih drugih otočkov na jezerih in rekah, pa je ob jugoslovanski obali, med Istro in izlivom mejne reke Bojane približno tisoč otokov, otočkov in školjev. Tako so našli zemljepisci, naj bo, lahko jim verjamemo.

Otoki so sprejeli največ svojega prebivalstva v turških časih, ko so ljudje bežali s celine na otoke, ki so bili pred turško vojsko kar precej varni; zacveteli pa so najbolj v prejšnjem stoletju, ko so bolezni skoraj povsem pomorile vinsko trto v Franciji. Naglo so urejali vinograde, da bi namesto Francozov po svetu prodajali vino.

Toda že od konca prejšnjega stoletja so prav jadranski otoki tisti kotiček naše širše domovine, odkoder odhaja največ ljudi s trebuhom za kruhom po svetu. Dalmatinci so včasih največ odhajali v Latinsko Ameriko. Tudi danes še odhajajo, smer pa je zdaj Avstralija in Nova Zelandija.

Otoki so zelo lepi, a precej revni, saj na njih kaj prida ne uspeva, razen sadja in trte, a to gre kaj slabo v denar, ker je tega tudi na kopnem dovolj in trgovci ne pridejo na otoke nakupovat. Velika nadloga otokov je seveda to, da nimajo skoraj nobene vode. Le tu in tam je kak redek izvir. Vsa voda se porazgubi v kraških tleh, a tudi dežja je malo. Povsod skrbno nabirajo kapnico.

Zdaj pa, ko se na Jadranu razvija turizem, so tudi otoki že prišli malce na svoj račun. Marsikom ne bo treba iti na tuje, ker se bo doma ukvarjal s »furešti«, kakor pravijo Dalmatinci tujcem in turistom. Razen tega pa bodo turistom prodali veliko svojega sadja, vina in rib, kar do zdaj niso mogli.

Pojdimo po vrsti...

Ob zahodni Istrski obali ni posebno veliko in tudi ne velikih otokov. Na otočkih pred Porečom, Vrsarjem in Rovinjem imajo številne hotele in kampinge. Na otočku Kuversada pred vhomom v Limski zaliv pa

je urejen eden največjih in najlepših nudističnih kampingov ob Jadranu. Na Brionskih otokih pri Pulju ima svojo poletno rezidenco predsednik Tito. Na nekaterih brionskih otokih pa bodo v kratkem začeli graditi tudi hotele za turiste.

Otoka Cres in Lošinj, ki sta med seboj povezana z dviznim mostičem, sta pred dve-ma letoma dobila dobro asfaltirano cesto, ki pelje od severnega do južnega konca (okrog 80 kilometrov). Iz zaliva Brestova na celini do vasi Porozina na Cresu pa trajekt plove komaj petnajst minut. Avtomobilski promet na teh dveh otokih je silno živahen. Turizem pa se najbolje razvija v Velikem in Malem Lošinju, kjer je že precej hotelov in je tudi pozimi zelo prijetno in milo podnebje. V manjših krajih na teh dveh otokih so si tudi mnogi Slovenci v starih in opuščenih hišah uredili svoje počitniške kotečke.

Na otok Krk, kjer nedaleč od Omišlja gradijo veliko (reško) letališče, še vedno lahko potujemo le s trajektom (iz Kraljevice in Crikvenice), pripravljajo pa se na gradnjo ogromnega mostu nedaleč od Kraljevice. Ceste na otoku Krku so v glavnem že asfaltirane in tujski promet kar lepo cvete, posebno v Omišlju, Malinski, mestu Krku in v Puntu, kjer je veliki nudistični kamping, ki se imenuje »Acapulco«. Razen tega pa se uveljavlja tudi mala Baška, odkoder letos že vozi trajekt na otok Rab in v Senj.

Rab je seveda znani lepoteč, kjer je bil turizem razvit že pred mnogimi desetletji. Razen hotelov v samem mestecu Rabu in njegovi neposredni okolici pa se je zelo razvil Lopar na severnem koncu otoka. Tam je zraslo veliko počitniško naselje — »San Marino«. Tudi Pag, ki je bolj gol in navidez neprijazen, se je že uvrstil med turistične tekmece, posebno ko so zgradili velik most s celine na otok (pri Zadru). Največ hotelov in počitniških domov je v mestu Pagu in v Novalji.

Mesto Zadar, ki je en sam počitniški vrvež, je izhodišče za bolj osamljeno zadarsko otočje. Na otokih okrog Zadra ni takih cest, da bi se tam lahko vozili z avtomobili.

Najbolj se turizem razvija v Zadru, so-sednjem Ugljanu in na Dugem otoku, kjer, na primer, Sali in Božava že slovita ne le med domačini, temveč tudi med tujimi turisti. Letos pa bodo mnogi šli na počitnice na še bolj samotne otoke, kakor so Iž, Olib, Silba, Molat in Premuda. Na teh otokih sicer ni kekega pravega hotelskega udobja, je pa mirno, prijetno, povsem domače in seveda tudi razmeroma poceni. Posebno dopustniki iz Nemčije, Avstrije in z Nizozemskega se radi odločajo za te male otoke.

Nekoliko bolj proti jugu leži že znamenito

Kornatsko otočje, množica malih in nenaseljenih otokov in otočkov. Morje okrog njih je najbogatejša »njiva« na Jadranu, kajti tu »pridelajo« silno veliko rib. Dopustniki, ki so na počitnicah kje na obali, se vozijo navadno na enodnevne izlete med Kornate. Medtem ko se oni kopajo, pa ribiči nalove rib in potem pristanejo na kakem otočku in na prostem pripravijo imeniten piknik.

Okrog Šibenika je več manjših, a dokaj gosto naseljenih in skrbno obdelanih otokov. To je predvsem Murter, ki je z malim dviznim mostom čez ozki preliv povezan s celino. Na Murterju je več hotelčkov, tujske sobe pa ima domala vsaka hiša. To je otok z lepimi peščinami in s skrbno obdelanimi polji, kjer je veliko zelenjave in sadja.

Južno od Šibenika so še Žirje, Kaprije, Zlabin in Kakan. Hotelov na teh otokih ni, kljub temu pa vsako leto več tisoč dopustnikov preživi tam čudovite tedne v miru in soncu.

Glavni, najpomembnejši in največji jadranski otoki pa leže šele južno od Splita: to so Brač, Hvar, Korčula in Mljet. Na Brač vozi trajekt iz Splita, toda ceste na tem otoku še niso najbolj zadovoljive. Skoraj vsi turistični kraji na Braču so zbrani na severni obali otoka (Supetar, Pučišta itd.). Na južni strani je le mali Bol, ki pa ima od vseh krajev na Braču najtoplejše podnebje in eno najlepših peščin na Jadranu, slednja se imenuje »Zlati rat«.

Hvar je na področju tujskega prometa med otoki najbolj znan tudi v tujini, saj mu nekateri pravijo kar »Jadranska Madeira«. Res je podnebje na tem otoku zelo milo in le redko se zgodi, da pozimi pade kak centimeter snega, ki pa ne obleži več kakor kako uro. In vendar imajo takrat dopustniki pravico zahtevati, da plačajo le polovico penziona. Na Hvaru je namreč tudi pozimi precej turistov, ker imajo v nekaterih hotelih zimske bazene s segreto morsko vodo.

Hvar, ki je najdaljši otok na Jadranu (okrog 70 km) je povezan s celino s trajektom, ki priplove iz Splita v Starigrad. Manjši trajekt pa vozi tudi iz Drvenika pri Makarski na skrajni vzhodni konec otoka Hvara. Največ hotelov na tem otoku so postavili v Hvaru, ki je izredno lepo staro mesto, pa še v Starigradu in v Jelsi.

Nedaleč od Hvara so takoimenovani Pakleni otoki, kjer je sredi gostega drevja in številnih kaktusov le nekaj samotnih domačij. Nekoč so bile res samotne, sedaj

Otok Lastovo

Motiv z otoka Pag (sliki na prejšnji strani)

Plaža v Komiži na Visu (desno)

pa so spremenjene v prave počitniške domove, kjer je vedno polno ljudi. Za kopanje so obale Paklenih otokov kakor našaš.

Potem je na vrsti Korčula. Če bo šlo tako naprej, bo Korčula že čez leta pojedla slavo Hvara in sama postala najbolj slavna. Čez ves otok že pelje lepa cesta in tudi trajekt vozi iz Vele luke proti Splitu ter iz Korčule čez ozek preliv v Orebič. Turistično središče je seveda mestece Korčula, ki je polno spominov in zgodovinskih znamenitosti. Največ ljudi pa počitnikuje v malih vaseh na južni obali otoka, kjer je predvsem veliko sonca in vina, prijaznih ljudi in rib ter mnogo skritih krajev tudi za tiste, ki so prišli samo zaradi miru. Naprej od Korčule je še Mljet. To je majhen raj na zemlji. Predstavljajte si, da je sredi otoka Blejsko jezero... Med, z gozdom, poraslimi griči se sredi Mljeta širi dvoje »jezer«, ki sta le po zelo ozkem kanalu povezani z odprtim morjem. Sredi prvega jezera pa je še majhen otoček, kakor na Bledu. Na njem so pred davnimi leti zgradili benediktinci svoj samostan, ki pa je že pred stoletjem opustel. Sedaj je v nekdanjem samostanu hotel »Melita«, ki je silno imeniten.

Tudi ob nabrežju jezera je več kmetij, v katerih imajo vse urejeno za lep sprejem gostov. Ni skrivnost, da so gostje bolj zadovoljni s počitnicami pri domačinih, kakor pa v imenitem hotelu.

To bi bilo skoraj vse, kar je drugega, so »ostanki«, vendar taki, da so lepi in vedno bolj pomembni. Daleč proč, sredi morja ležita Lastovo in Vis.

Na Visu se je tujski promet razvil predvsem v zadnjih nekaj letih; na jugozahodnem koncu otoka, v čudovitem zalivu s krasnimi peščinami leži ribiško mestece Komiža. Čudovit kraj! Prav toliko kolikor je Komižanov doma, toliko jih je v ameriškem San Pedru. Komiža je s severne strani zavarovana z visokimi gorami in je odprta proti jugu in soncu. Okrog mesteca, ki ima celo svoj izvir pitne vode, zorijo rožiči, oranže in citrone.

Kakih pet kilometrov južneje je otoček Biševo, kjer raste trta, ki daje najbolj gosto črno vino na Jadranu. Otoček, kjer je le nekaj hiš, pa je znamenit zato, ker je pod njim slovita »Sinja jama«. V to podzemeljsko jamo se peljemo s čolnom, ker je vhod na gladini morja. Znotraj pa nas preseneti čudna svetloba, jama ima namreč podvodni izhod skozi katerega prodirajo sončni žarki, ki sijejo v vodo. Neponovljivo doživetje! Zadnji otok, ki lahko turistično kaj pomeni pa je mali Lokrum pri Dubrovniku. Na njem ni hotelov, ker je zaščiten, so pa lepa kopališča in prečudovit park z subtropskim rastlinjem.

Blejski otoček bo prenovljen

Janez Zrnc

V sivi preteklosti zemeljske zgodovine se je narava na zemeljskem površju temeljito poigrala. Zvrtala je kotanjo in jo napolnila z vodo. Nastalo je jezero, podobno tisočem na zemeljski obli. Vendar to ni bilo dovolj. Z gora se je privaril ogromen skalnat čok in pljusnil v jezerce. Postal je otok, na katerem je kasneje zraslo tudi rastlinstvo. Potem so prišli ljudje in kraj imenovali Bled, jezero pa Blejsko.

Prvotni naseljenci, ki so še s kamnitim orožjem lovili zveri, ali pa zveri njih, so ugotovili, da bi bili na otočku, ki ga z vseh strani obdaja voda, bolj varni. Napravili so iz debel splave in se peljali na otok. Ker pa tam ni bilo dovolj hrane, so se vozili loviti nazaj na kopno.

Vendar pred sovražniki tudi otok ni bil dovolj varen. Naseljenci so morali pred tujci večkrat bežati, če pa jim to ni uspelo, so bili pobiti. Tako so več ali manj krvave vojne izpopolnjevale stoletja okrog malega otočka. Dokler niso prišli naši predniki Slovani in se pomešali s prejšnjimi naseljenci Iliri, ki so kar utočili v veliki množici. Naš največji pesnik Prešeren je v svoji mojstrski pesnitvi Krst pri Savici postavil na otok lepo Bogomilo in njenega očeta, ki sta skrbela za žrtvenik boginje Žive. Zgodovino otočka je Prešeren kot gorenjski rojak dobro poznal, največ zaslug za to pa gre starinoslovcu Breckerfeldu in zgodovinarju Linhartu, ki sta teoretično in skoraj popolnoma pravilno ugotovila zgodovino otoka. In za vse tiste, ki nismo arheologi in zgodovinarji, je popolnoma prav, če Prešernovi pesmi verjameмо. Slovenska zgodovina je bila res taka, kot jo opisuje v svoji pesnitvi.

Bled je eno izmed naših najstarejših turističnih središč, stari so tudi njegovi hoteli. Zato je bilo treba zgraditi nove, poskusiti nove načine, da bi privabili čim več gostov. Prepričani smo, da bo to prizadevnim blejskim turističnim delavcem uspelo. Tudi znameniti blejski otok bo deloma spremenil svojo podobo. Na sliki zgoraj: tu pristajajo čolni, te stopnice imajo svojo zgodovino

Po zmagi krščanstva, v osmem ali devetem stoletju, je bila tam krščanska kapelica, obenem pa pokopališče, kar so pokazale arheološke raziskave, ki se vlečejo že vrsto let. Kapelici je sledila cerkvena, tej pa enkrat v dvanajstem stoletju troladijska romanska bazilika, ki so jo zgradili brik-senški škofje, takratni posestniki Bleda. Ob koncu srednjega veka so romansko cerkev zamenjali z gotsko, to pa kasneje prenovili v baročnem slogu.

Pred kratkim so bile arheološke raziskave otoka končane in začela se dela za ureditev. Otoček so razdelili v kulturnozgodovinski in gostinski del. Prvi obsega cerkev, zvonik in puščavo (hišo poleg), gostinski del pa zajema staro gostilno, prostijo, kjer je bil včasih muzej in pa nov objekt, ki ga bodo zgradili med njima.

Tla v cerkvi bodo po novem nekoliko dvignjena in na mnogih mestih steklena, da si bodo obiskovalci lahko ogledali temelje starih cerkva in staroslovanske grobove, ki so bili pod tlakom. Seveda bodo ta »okna« razsvetljena. Tudi stare orgle na koru bodo na ogled, saj spadajo med redke starine. Narejene so bile 1641. leta.

V cerkveni zvonik turisti do zdaj niso imeli vstopa, zdaj pa jim pripravljajo tudi to. Poleg razgleda, ki se jim bo nudil po okolici, si bodo lahko ogledali delovanje s steklom zaščitene stare ure in pa zvonove iz leta 1719. Čudili se boste, da so zvonovi dočakali tako starost. Drugje so jih pobirale vojne in jih prelivale v topove, tu pa jih je pred to usodo čuvala voda, saj je bil prevoz po vodi težak.

Gradbena dela izvaja podjetje Gorenje s posebno skupino, ki dela po navodilih arhitekta Toneta Bitenca in pod nadzorstvom zavoda za spomeniško varstvo. Denar, 273 starih milijonov, sta dali na razpolago ljubljanska in gorenjska Kreditna banka, ta sredstva pa so deljena na pol, za gostinski in kulturnozgodovinski del.

Po predvidevanjih bodo vsa dela končana do poletja 1971. leta, cerkev pa bo obiskovalcem na ogled že letošnje poletje.

Ob vsem tem pa se slovenske javnosti loteva dvom, da se posveča gostinski ureditvi več pozornosti kot kulturnozgodovinski. Zlasti je nekatere razburila novica, da bodo na treh straneh otoka posekali nekoliko drevja. Zaradi boljšega razgleda pravijo. Mar bi bilo lepo za slovenski narod, da bi postal otoček, ki ga že zaradi mesta, ki mu ga je dal naš največji pesnik France Prešeren v svoji pesnitvi Krst pri Savici uvrščamo med slovenske narodne spomenike, gostinski objekt? Sicer se boste o vsem sami prepričali ob vašem ponovnem obisku v domovini.

Letošnja »Kmečka ohcet« doslej najlepša?

Slovesnosti in prireditve ob letošnji, že šesti, »Kmečki ohceti« bodo trajale kar pet dni, od 27. do 31. maja, razen v Ljubljani, pa bodo še v Kranju, v Dolskem pri Ljub-

ljani in v Portorožu. Organizatorji obljublajo, da bo ta prireditve še lepša, še večja in še bolj spektakularna kot prejšnje.

Na letošnji »Kmečki ohceti« se bo poročilo šest parov iz Jugoslavije in deset parov iz tujine, med katerimi bo letos prvič tudi par iz Združenih držav Amerike.

Lani je v veliki svatovski povorki po ljubljanskih ulicah sodelovalo več kot 1500 narodnih noš, sedem folklornih skupin iz Slovenije, dve iz Hrvaške in po ena iz ZR Nemčije in Slovaške. Razen tega je sodelovalo tudi osem slovenskih narodno-zabavnih ansamblov ter godbi iz italijanskega mesta Parma in Radeč pri Zidanem mostu. V svatovsko povorko je bilo vključenih tudi 42 konjskih vpreg. S prireditve je poročalo 147 uradno prijavljenih novinarjev, fotoreporterjev in snemalcev; prireditve sta snemali dve filmski ekipi za TV družbe v ZDA, filmska ekipa iz Hamburga, dve filmski ekipi iz ČSSR idr. Velik propagandni uspeh lanske »Kmečke ohceti« je v tem, da je TV studio ABC iz ZDA to prireditve dvakrat uvrstil v program.

Pari za letošnjo »Kmečko ohcet« so večinoma že izbrani, organizatorji pa so prav tako sredi priprav. Tudi številne domače in tuje potovalne agencije obljublajo, da bodo pripeljale več gostov, kot kdajkoli poprej. Hm, res se splača poročiti na taki ohceti (ali pa si jo bomo raje le ogledali)!

Obnovljeni gradovi

Grad Otočec na Krki je zdaj že znamenit hotel, komaj pred dobrimi desetimi leti pa je bil še ves v ruševinah. Izkoristil je vse ugodne priložnosti, ki jih ima turizem na Dolenjskem, se dobro uveljavil in v svoji bližini dozidal nove turistične zgradbe. Na tako ali podobno usodo pa čaka na Dolenjskem še več gradov: v neposredni sosesčini Otočca, Stari grad, Hmeljnik, Gracarjev turn, Prežek pod Gorjanci in še kateri.

Kaže, da bo najprej obnovljen Stari grad, ki ga je odkupila novomeška tovarna zdravil Krka in namerava v njem urediti med drugim tudi muzej farmacevtike. Pravijo, da bo grad obnovljen do leta 1972. Vanj bodo napeljali električno, uredili kanalizacijo, do gradu bodo uredili cesto. Grad nameravajo opremiti s stilskim pohištvo, da bi bil čim bolj podoben nekdanjim časom. Tudi zunanost gradu nameravajo obnoviti tako, kot je razvidno iz risbe v Valvazorjevi »Slavi vojvodine Kranjske«.

Pred kratkim so začeli obnavljati tudi žužemberški in trebanjski grad, širšo dejavnost pa zavira pomanjkanje denarja, saj stroški presegajo občinske meje in bo potrebna splošna družbena pomoč.

filatelija

Znamenite osebnosti VII

Prve letošnje priložnostne znamke so znamke z znamenitimi osebnostmi iz naše kulturne preteklosti. To je do zdaj že sedma podobna serija. Izšle so 16. februarja. V tej seriji je 6 znamk in veljajo 14 din. Posebnih serij je bilo 150.000. Veljavnost teh znamk časovno ni omejena.

Na prvi znamki za 50 par je Jovan Cvijić (1865—1927). Bil je univerzitetni profesor v Beogradu, predsednik Srbske akademije znanosti in ustanovitelj znanstvene geografije. Najbolj pomembna so njegova znanstvena dela s področja morfologije in hidrografije Dinarskega krasa.

Na drugi znamki za 1,25 din je dr. Andrija Stampar (1888—1958). Bil je univerzitetni profesor v Zagrebu, prvi predsednik obnovljene Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti od leta 1947 do smrti,

prvi predsednik Ekonomskega in socialnega sveta Združenih narodov in predsednik Svetovne zdravstvene organizacije v Ženevi.

Na tretji znamki za 1,50 din je Joakim Krčovski (umrl 1820). Kot makedonski književnik je bil prvi, ki je pisal v makedonščini. Začetki makedonske književnosti so tesno povezani z njegovim imenom.

Na četrti znamki za 2,50 din je Marko Miljanov (1838—1901). Bil je znani črnogorski junak, vojskovodja, vojvoda in pisatelj. Pisal je spomine iz svojega življenja in življenja drugih črnogorskih junakov.

Na peti znamki je Vasa Pelagić (1838 do 1899). Bil je predstavnik utopističnega socializma pri Srbih v drugi polovici XIX. stoletja. V Moskvi se je spoznal z idejami ruskih revolucionarnih demokratov. Sodeloval je v bosenski vstaji leta 1875. Pozneje je živel v Srbiji, vendar ga je takratni reakcionarni režim preganjal.

Na zadnji znamki za 5 din je Oton Župančič (1878—1949), veliki slovenski sodobni pesnik in predstavnik najplodovitejše dobe v novi slovenski književnosti, »Slovenske moderne«.

Osnutke za znamke je napravil beograjski akademski slikar Andreja Milenković, natisnil pa zavod za tiskanje denarja v polah po 50 znamk. Velike so 30 × 37 mm, zobčane grebensto 12 1/2.

Letos pa bodo izdane še naslednje serije: 16. marca mozaiki s šestimi znamkami, 6. aprila ena znamka za 25-letnico osvoboditve Sarajeva, glavnega mesta Bosne in Hercegovine,

14. aprila ena znamka za VI. svetovno prvenstvo v košarki,

22. aprila dve znamki za stoletnico Leninevega rojstva,

4. maja dve znamki v počastitev evropske PTT skupnosti »EVROPA-CEPT«,

8. maja ena znamka za 25-letnico osvoboditve Zagreba, hrvatskega glavnega mesta,

9. maja znamka ob 25-letnici osvoboditve Ljubljane,

15. maja spominski blok za 25-letnico osvoboditve Jugoslavije. Na njem bodo vsi republiški grbi in zvezni grb;

25. maja šest znamk z jugoslovanskimi psi,

21. septembra šest znamk z vesoljskimi motivi,

5. oktobra znamka za otroški teden,

24. oktobra znamka za mednarodno umetniško razstavo ob 25-letnici OZN v Slovenji Gradcu,

23. novembra dve znamki za II. kongres delavskega samoupravljanja in

29. novembra šest znamk z umetniškimi motivi.

Razen teh bosta še dve doplačilni znamki, in sicer za teden Rdečega križa in olimpijski teden.

Domača polja in travniki so spet ozeleneli. »Tudi drugod po svetu so,« boste rekli. Res je, tudi drugod so polja in travniki in cvetijo češnje in jabolane. Pa vendar cveti in zeleni doma vse drugače. To trdimo, morda pa to vidimo tako le zato, ker smo na to deželo tako navezani

Sindikati v Zvezni republiki Nemčiji

V ZR Nemčiji je največja delavska organizacija Nemška zveza sindikatov (Deutscher Gewerkschaftsbund — skrajšano DGB), ki je enotna sindikalna organizacija, zgrajena po tako imenovanem industrijskem načelu. To pomeni, da so vsi delavci z določenega delovnega območja, ki spada pod določen strokovni sindikat, zajeti v ta sindikat, ne glede na poklice, ki jih opravljajo in kakšno delovno razmerje so sklenili. Tako so na primer vsi delavci v kakšnem gradbenem podjetju, člani sindikata gradbenih delavcev ne glede na značaj dela, ki ga opravljajo.

V okviru te enotne sindikalne organizacije deluje 16 strokovnih sindikatov. Njihova naloga je sklepanje tarifnih pogodb z združenji podjetnikov — delodajalcev. Ustava ZRN in zakon o tarifnih pogodbah dajejo namreč v tem pogledu delodajalcem in sindikatom popolno avtonomijo vodenja tarifne politike. To pomeni, da so bili vsi delovni in tarifni pogoji sporazuma med sindikati in delodajalci sklenjeni brez vplivanja s strani državnih oblastvenih organov. Razen tega si prizadevajo sindikati v interesnem zastopstvu delavcev vplivati tudi na gospodarsko, socialno in kulturno politiko, tako v zvezni vladi in deželnih vladah ter ustreznih parlamentih. Pravice in koristi, ki jih imajo člani DGB: — pravico do pravnih zahtev iz tarifnega sporazuma imajo načelno le člani sindikata;

— v primeru potrebe posredujejo sindikati za svoje člane pri oblastvenih organih, zlasti pri organih socialne pomoči, delovne uprave in delovne inšpekcije; — sindikati nudijo svojim članom brezplačno pravno pomoč in pravno zaščito v vseh sporih s področja delovnega razmerja in socialnega zavarovanja; — skoraj vsi člani svetov podjetij (Betriebsrat) v ZRN so sindikalno organizirani in zastopajo v podjetju interese predvsem članov sindikata. Zanje organizirajo sindikati posebno izobraževanje, da bi le-ti lahko nudili članom sindikata čim učinkovitejšo pomoč;

— za zasedbo mest sodnikov-laikov pri sodiščih z delovno pravnega in socialnega področja so predlagani le sindikalno organizirani delavci; s tem je zajamčena kar najbolj ustrezna praktična razsodba za delavce;

— v samoupravnih organih nosilcev socialnega zavarovanja, to je: pokojninsko, bolniško in nezgodno zavarovanje, so predstavniki delavcev-zavarovancev le sindikalno organizirani člani. Vsak član sindikata se lahko v primeru potrebe obrne s polnim zaupanjem na tega, od sindikatov imenovanega zastopnika pri socialnem zavarovanju, da mu pomaga rešiti osebne probleme;

— sindikati DGB dajejo za izobraževanje svojega članstva velika finančna sredstva. V ta namen imajo lastne šole in se tudi povezujejo s skupnostmi za izobraževanje odraslih. Sem spadajo tudi posebej prirejeni tečajji nemškega jezika za delavce iz inozemstva, ki so člani sindikata;

— vsi strokovni sindikati nudijo svojim članom možnosti ceninih počitnic, delno tudi v lastnih počitniških domovih;

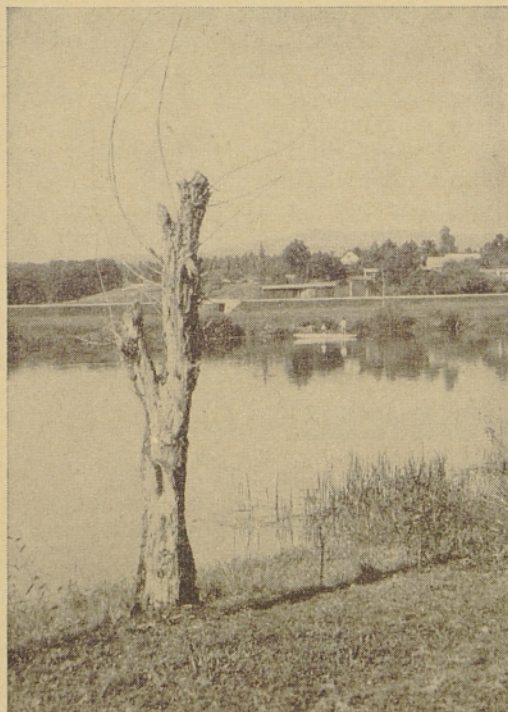
— vrsta strokovnih sindikatov izplačuje svojim članom pomoč v primeru daljše bolezni ali delovne onesposobljenosti;

— vsi sindikati izplačujejo podpore svojim članom v primeru legalne stavke;

— za primer smrti izplačuje sindikat svojim posmrtnino;

— ob izrednih primerih in prizadevnosti svojih članov izplačujejo sindikati svojim članom posebno podporo. Višina podpore je odvisna od dolžine članstva prizadetega in višine izplačanih članskih prispevkov. Pristop k članstvu v posamezne strokovne sindikate, združenih v DGB, je najbolj enostaven, če se delavci pogovore o tem s člani svetov podjetij ali z delavskimi zapupniki, ki so izvoljeni za posamezne obrate v podjetju. Dolžina pa je seveda tudi priglasitev na posameznem sindikalnem organu določenega sindikata. Vsi strokovni sindikati imajo v okviru kraja ali okraja svoje okrajne ali krajevne uprave in izpostave.

Jože Plevnik

Na slovenskih družabnih prireditvah na tujem se marsikdo spočije od napornega dela prav ob prijetni slovenski glasbi. Obrazi se nam zbistrijo, svobodnejše steče beseda. Naš posnetek smo napravili med slovensko veselico v Sindelfingenu v Nemčiji

Jugoslovanski predstavnik v Düsseldorfu

V začetku marca so na sedežu nemških sindikatov (DGB) v Düsseldorfu odprli stalno jugoslovansko zastopstvo. Zvezo sindikatov Jugoslavije zastopa pri nemški organizaciji Danilo Fogel, ki je pred odhodom iz Jugoslavije obiskal tudi Ljubljano, in se podrobno seznanil z delom organizacij in ustanov, ki se ukvarjajo s skrbjo za naše delavce na tujem. Republiški zavod za zaposlovanje ga je seznanil s podatki, kje je zaposlenih največ delavcev iz naše republike, republiški zavod za socialno zavarovanje s praktičnim uveljavljanjem konvencij o socialnem zavarovanju, predstavnika mariborskega Večera in uredništva Rodne grude pa sta Danila Fogla seznanila s prizadevanji za razširitev slovenskega tiska med našimi rojaki v ZR Nemčiji.

Pomurje pred odhodom sezoncev

V prekmurskih vaseh, od koder odhaja vsako leto na delo v tujino veliko ljudi, v Cankovi, Rogaševcih, Mačkovcih, Petrovcih, Beltincih, Martjancih, Kuzmi, Šalovcih in v Prosenjakovcih, je občinska konferenca socialistične zveze v Murski Soboti pripravila pogovore s temi delavci. Sestankov se je udeležilo prek 450 delavcev. Delavci so se zanimali predvsem za načine zavarovanj za primer nesreče, za namensko varčevanje v devizah in podobno. Predstavniki pristojnih ustanov in podjetij so jim izčrpno odgovarjali na njihova vprašanja.

Zaposlovanje na Nizozemskem

V Beogradu so 9. marca podpisali sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem. V sporazumu so predvideni pogoji za organizirano zaposlovanje naših delavcev v tej deželi. Ker je bila ustrezna konvencija o socialnem zavarovanju z Nizozemsko sklenjena že prej, so zdaj razrešena vsa glavna vprašanja v zvezi z našimi državljani na Nizozemskem.

IBT Trbovlje za svoje delavce na tujem

Z ustreznimi pravilniki so v Investicijskih birojih Trbovlje dokončno uredili nekatere vprašanja, ki so posebej zanimala njihove delavce, ki delajo v tujini. Osnutek pravilnika so pred tem dali v javno razpravo skoraj vsem svojim delavcem v tujini, da so tako lahko sami dali predloge za najboljše rešitve v zvezi z delitvijo dohodka oziroma nagrajevanju. Na sejo, na kateri so razpravljali o sprejemu pravilnika, so povabili tudi člane delavskega sveta, ki so jih izvolili iz svojih vrst delavci, zaposleni v tujini.

Odslej bodo imeli delavci tega podjetja, ki so zaposleni v tujini (teh je okrog 1200), celoten dohodek, nadomestila in dodatke plačane v markah. Vsem, ki so na delu v tujini več kot leto dni, pripada dodatek 100 DM, največ pa 200 DM. Vsi delavci so soudeleženi tudi pri delitvi presežka dohodka, če letni devizni priliv presega 14 odstotkov.

Jugoslovani v Avstraliji izenačeni z domačini

Med jugoslovansko in avstralsko vlado je bil pred kratkim parafiran, ne pa še tudi podpisan sporazum o bivanju in zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Avstraliji. S tem sporazumom bodo urejeni vsi osnovni problemi naših državljanov v Avstraliji. Najvažnejši element sporazuma je vsekakor priznanje istih pravic in dolžnosti Jugoslovanom v Avstraliji in seveda tudi Avstralcem v Jugoslaviji v pogledu zaposlovanja, proste zamenjave delovnega mesta, prispevkov v primeru nezaposlenosti, zaščite na delu, zdravstvene zaščite, stanovanj, lastniško pravnih sporov in drugih pravic in dolžnosti.

Sporazum predvideva za jugoslovanske delavce iste pravice kakor za Avstralce, ko gre za izplačilo zaslužka, prispevkov iz socialne pomoči, vseh podpor, starostne, invalidske in družinske pokojnine, prispevkov za materinstvo, pogrebni, prispevkov za zmanjšano delovno sposobnost kakor tudi prispevkov za rehabilitacijo, zdravniške, bolniške in vse ostale zdravstvene stroške. S tem sporazumom je rešeno tudi vprašanje transfera (prenosa) dela zaslužkov Jugoslovanov v Avstraliji, s katerim bodo sorodniki, ki so ostali v domovini, plačali vse vrste zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja v Jugoslaviji. Avstralska vlada je obenem prevzela nase vrsto obveznosti z namenom, da se olajša združevanje ločenih družin in da se Jugoslovanom, ki odhajajo iz Jugoslavije, omogoči izvoz vseh prihrankov in celotnega premoženja.

Na zadovoljiv način je bilo rešeno tudi vprašanje vojaških obveznosti Jugoslovanov v Avstraliji. Jugoslovanski delavec, ki je star dvajset let in en mesec je sploh rešen vojaških obveznosti, če pa pride v Avstralijo mlajši od dvajset let, pa ga ne bodo poklicali v vojsko v primeru, da pri- nese potrdilo o opravljeni vojaški obveznosti v Jugoslaviji. V primeru, da nima niti tega dokumenta, pa ima Jugoslovan še tretjo možnost, da ne služi avstralske vojske: do dneva vstopa v kasarno lahko zapusti Avstralijo brez kakršnihkoli pravnomo- imovinskih posledic.

Po jugoslovansko-avstralskem sporazumu imajo jugoslovanskih delavci pravico, da se včlanjujejo v avstralske sindikate, da v teh organizacijah aktivno sodelujejo in da ustanavljajo kulturna, športna in druga podobna društva, ki jim pomagajo pri bolj-šem izkoriščanju prostega časa.

Od nerešenih vprašanj, ki jih bodo morale vlade obeh držav še rešiti, je še posebno pereče vprašanje transfera (prenosa) vseh prispevkov iz naslova socialnega zavarovanja kakor tudi vprašanje popolnega priznavanja kvalifikacij jugoslovanskih delavcev, kar do zdaj še ni bilo rešeno v celoti.

Švica brez tujih delavcev?

Švicarska vlada je z 20. marcem prepo- vedala vsem tujim delavcem prihajati v Švico zaradi zaposlitve. Tujim delavcem, ki so zdaj zaposleni v Švici, bodo dovolili me- njati zaposlitev šele potem, ko bodo eno leto na enem delovnem mestu. Iz enega kantona v drugega bodo tuji delavci lahko prehajali šele po preteku triletnega roka. Švicarji bodo s splošnim referendumom tu-

di odločili, če bodo odrekli gostoljubje 300.000 tujem delavcem. Vse te omejitve so predložili parlamentu z motivacijo, da je naglo naraslo število tujcev v državi.

Zadnji rok za dokončno davčno odmero v ZR Nemčiji

Sistem obdavčevanja v Zvezni republiki Nemčiji sloni na akontacijah, dokler se dokončno ne ugotovi prava davčna osnova. Zato je potrebno v prvem koledarskem trimesečju vsakega leta zahtevati upoštevanje raznih oprostitev in olajšav, ki jih je tudi v Zvezni republiki Nemčiji precej. Tako imajo tudi naši delavci, zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji, najkasneje do 30. aprila tega leta možnost, da uveljavijo pri nemškem finančnem uradu (Finanzamt) oprostitve oziroma olajšave, ki jim grede po nemških predpisih, in s tem dosežejo tudi povrnitev morebitnega preveč plačanega davka v letu 1969.

A) Poglejmo si najprej, kdaj je delavec v Zvezni republiki Nemčiji *popolnoma oproščen davka na zaslužek*. To so primeri:

1. če je samski delavec v lanskem letu zaslužil manj kot 3560 DM;
2. če je poročeni delavec, ki nima otrok, zaslužil v lanskem letu manj kot 5190 DM;
3. če je poročeni delavec z otroki zaslužil v lanskem letu manj kot 6388 DM — če ima enega otroka, ali manj kot 8068 DM — če ima dva otroka, ali manj kot 9868 DM — če ima tri otroke, itd.

Da bi jugoslovanski delavec dosegel oprostitev davka na zaslužek v zgornjih primerih, mora predložiti nemškemu finančnemu uradu potrdilo jugoslovanske občine, kjer živijo njegovi otroci, o družinskem stanju teh otrok, kakor tudi o tem, da jih delavec dejansko vzdržuje.

B) Poglejmo sedaj, v katerih primerih lahko naš delavec v Zvezni republiki Nemčiji doseže *znižanje davka na zaslužek*. To so primeri:

1. če ima delavec večje izdatke zaradi ločenega življenja od družine, ki je ostala doma v Jugoslaviji;
2. ko nosi delavec sam izdatke za stanovanje, pri čemer se mora odšteti znesek, ki ga daje delavcu za stanovanje njegov delodajalec;
3. izdatki za odobreno potovanje v Jugoslavijo na dopust, na obisk družine ali po zasebnih opravkih, in
4. če jugoslovanski delavec, zaposlen v Zvezni republiki Nemčiji, podpira v Jugoslaviji svoje stare ali onemogle starše.

Stane Jagodič: Sezonec

Za uveljavitev navedenih oprostitev oziroma olajšav pri dokončni odmeri davka na zaslužek mora jugoslovanski delavec dvigniti pri nemškem finančnem uradu obrazec (Antrag auf Lohnsteuerjahresausgleich) in ga skupaj z dokazili vrniti temu uradu do konca marca oziroma aprila tega leta. Priložiti mora — prevedena v nemščino — vsa potrdila, s katerimi potrjuje obstoj dejstev, ki vplivajo na znižanje davčne osnove. To pa so med drugim potrdilo jugoslovanske občine o ločenem življenju (pristojna je tista jugoslovanska občina, kjer živi delavčeva družina), odrezki poštnih nakaznic, s katerimi dokazuje delavec, da podpira stare in onemogle starše, priložiti pa mora tudi vse vozne karte, s katerimi je potoval v Jugoslavijo na odobreni zasebni obisk ali na dopust. Če ta dokazila niso prevedena na nemški jezik, jih nemški finančni urad ne bo upošteval.

dr. Lev Svetek

Majda Sepe v Nemčiji

V začetku marca je hrvaška izseljenska matica organizirala gostovanje v nekaterih nemških mestih, kjer je zaposlenih večje število naših ljudi. Na turneji je nastopala tudi znana slovenska pevka Majda Sepe, ki je zapela venček slovenskih narodnih pesmi, ter nekaj priljubljenih popevk. Turneja je lepo uspela. Ko smo Majdo Sepe vprašali po vtisih, nam je dejala: »Bila sem zelo vesela, da sem lahko zapela našim ljudem na tujem. Lepo je nastopati zanje, saj kar čutiš, kako so žejni domačih pesmi. Mislim, da je podobnih nastopov še premalo.«

Delavsko skrbstvo (Arbeiterwohlfahrt)

Vlada ZR Nemčije je na sugestijo jugoslovanske vlade sprejela sklep, da skrb o jugoslovanskih delavcih, ki se zaposle v ZRN zaupa skrbstveni organizaciji Arbeiterwohlfahrt (AW). To je skrbstvena organizacija, ki se v ZRN ukvarja z različnimi oblikami nujenja pomoči inozemskim delavcem, zaposlenim v ZRN. AW je samostojna organizacija, ki je tesno povezana z Zvezo nemških sindikatov (DGB). Svestu in pomaga reševati nastale probleme delavcev tako na delovnem mestu, kot v okolju, kjer živijo (stanovanje, izkoriščanje prostega časa, organizacije kulturno-zabavnega življenja itd.). Seznanja jih s pravicami in dolžnostmi iz delovnega razmerja in načinom, kako jih uresničiti, všteti pokojninsko zavarovanje, otroške in družinske dodatke. Posreduje in se zavzema za rešitev upravičenih zahtev delavcev na pristojnih mestih.

Organizacija AW je zaprosila jugoslovanske pristojne organe, da bi poslali v ZR Nemčijo večje število socialnih delavcev, ki bi skrbeli za pomoč našim delavcem. Vsi ti socialni delavci morajo znati nemški jezik in za to lahko nudijo dragocene usluge našim delavcem, ki večinoma ne znajo nemškega jezika. Pri izboru teh socialnih delavcev v Jugoslaviji neposredno sodeluje Zveza sindikatov Jugoslavije.

Nekatere oblike pomoči AW, ki jih nudi našim delavcem:

— pomoč delavcem pri stikih z oblastvenimi organi: prijave in objave pri policiji, ureditev formalnosti pri uradih za delo (Arbeitsamt), pri pošti in dopisovanju z oblastmi;

— pismeni in ustni prevodi;

— dajanja osebnih nasvetov in napotitev na posvetovalnice pri delavskih sodiščih ali na sindikat in na druge pravne zastopnike, da bi delavci dobili pravne nasvete in pravno zaščito glede zaslužkov, socialnega zavarovanja, vračanja več plačanega davka na zaslužek, o stanovanjskih vprašanjih, pomoč, če želi delavec pripeljati svojo družino v ZRN itd.;

— socialna skrb za bolne;

— socialno-pedagoška pomoč delavcem, ki se žele strokovno izobraževati;

— organizacija izkoriščanja prostega časa;

— informiranje o življenjskih razmerah v ZRN.

Naslove vseh dosedanjih posvetovalnic AW za jugoslovanske delavce v ZR Nemčiji smo objavili v prejšnji številki Rodne grude.

Deset točk politike zaposlovanja

Naši ljudje zapuščajo domovino in se izseljujejo že dobrih sto let. Sedanje množično zaposlovanje v tujini potemtakem ni nikakršen fenomen novejšega datuma. To dokazuje tudi podatek, da živi danes zunaj meja Jugoslavije več kot štiri milijone Jugoslovancev ali ljudi jugoslovanskega porekla. To lahko povemo tudi drugače: v tujini živijo tri naše popolne republike ali toliko ljudi, kot jih danes živi v Sloveniji, Črni gori in Makedoniji skupaj. To seveda ni naša želja. Težimo k temu, da bi vsem državljanom zagotovili možnosti za zaposlitev doma. Sicer pa je razlika med nekdanjim izseljevanjem in sedanjim pojavom v tem, da je tokrat veliko manj prisotna dokončna izselitev in gre v glavnem za začasno zaposlitev v tujini. Po dosedanjih podatkih glede števila povratnikov seveda tudi tega ni mogoče zanesljivo trditi.

Nas zanimajo tokrat predvsem tisti naši državljani, ki so se začasno zaposlili v tujini. Glede teh ima inštitut za geografijo univerze v Zagrebu na voljo nekaj zelo zgornjih podatkov. Tako na primer vsak osmi Jugoslovčan, ki je zaposlen zunaj kmetijstva, ustvarja sredstva za svoj obstoj in obstoj svoje družine z delom v tujini. Zadnji čas se težišče števila tistih, ki odhajajo, pomika v predele Slavonije, Bačke in Slovenije. To pomeni, da imajo področja z večjim narodnim dohodkom večjo migracijo. Zanimivo je tudi, da strokovnjaki z najvišjimi kvalifikacijami le majhen del svojih prihrankov vlagajo v Jugoslavijo. Največ denarja investirajo tako imenovani »mladi gospodarji« s skromnejšimi kvalifikacijami in z manj razvitih krajev. Največkrat v stanovanjske hiše.

Ti podatki kažejo, da gospodarske razmere nikakor niso edini motiv za odhod na delo v tujino. Če bi bilo tako, potem bi se področja z večjim številom ljudi v celoti ujemala s predeli z nižjim narodnim dohodkom in težko bi pojasnili tudi odhod visokokvalificiranih delavcev, ki so bili v našem gospodarstvu razmeroma dobro plačani. Ne da bi zmanjševali pomen gospodarskega momenta, je vendarle treba povedati, da pomembno komponento predstavljajo tudi nekateri osebni psihološki dejavniki, med katerimi igra osrednjo vlogo

stanovanje in zaželena življenjska raven. Odhajajo nam torej strokovnjaki, ki jih naše gospodarstvo v mnogih primerih že močno pogreša. Sploh pa nam odhaja najbolj mobilna in najbolj produktivna delovna sila v starosti od 30 do 40 let. Nekateri znaki kažejo, da zaposlitev v tujini ni tako kratkotrajne narave, kot smo v začetku domnevali, ampak se časovno razteza na nevarno dolge roke. To pa utegne imeti hude posledice za vso našo deželo z gospodarskega, narodno obrambnega in tudi političnega vidika.

Vse to je že prisililo vse ustanove v deželi, ki se ukvarjajo z vprašanji zaposlovanja, da so določene oblikovale politiko zaposlovanja doma in v tujini. Komite zveznega izvršnega sveta za zunanje migracije, ki ga vodi Ivo Jerkić, je že izdelal svoj delovni program za letošnje leto. Program vsebuje deset točk. Vseh skupaj sicer ne moremo navesti, dotaknili pa bi se najbistvenjših, ki zadevajo ravno zgoraj omenjene probleme.

Zaradi tega, da se vsako leto vrne iz tujine kakih 50.000 naših delavcev, se komite zavzema za spremembe in dopolnitve carinskih predpisov in za dovoljenja za uvoz določenega blaga ter pridobljenega premoženja, zlasti še za uvoz sredstev za delo. Čeprav tu in tam še vedno prevladuje prepričanje, da se naši ljudje vračajo v domovino kot bogataši, zato jih je treba ostreje obdavčiti, predlaga komite uvedbo carinskih in davčnih olajšav, ki bi stimulatивно delovale na »povratnike«. Komite je vedno večje zanimanje naših državljanov na delu v tujini, da bi svoje prihranke vlagali v jugoslovansko gospodarstvo, razumel kot obveznost, da preuči možnost neposredne naložbe prihrankov teh ljudi v vse dejavnosti.

Letos si bo komite skupaj z drugimi forumi bolj kot doslej prizadeval, da bi organiziral vrnitev kvalificiranih delavcev, ki delajo v tujini. To pa zahteva od zavodov za zaposlovanje, da se nadvse organizirano ukvarjajo s posredovanjem dela za te ljudi v domovini, prav tako pa tudi od vseh drugih organov, da storijo vse, da bi »povratnikom« priznali strokovno izobrazbo.

D. Flisar

goslavijo, je v tem, da lahko jugoslovanski državljani prejemaajo švedsko pokojnino. Sklepi dogovora so začeli veljati 1. julija 1969.

Sporazum v največji meri zajema ugodnosti, ki jih je Švedska že doslej nudila tujim državljanom. Vendar pa je v sklepe vnešenih nekaj novosti, ki se nanašajo na starostno pokojninsko zavarovanje naših državljanov, ki so bili zaposleni na Švedskem.

Kdor hoče uveljaviti pravico do švedske pokojnine, mora dokazati, da je petnajst let živel v tej državi. (Leta pred dopolnjenim 18. letom se tu ne štejejo). Od teh petnajst let jih je moral pet preživeti na Švedskem tik pred uveljavitvijo zahteve po pokojnini.

Iz tega sledi, da bodo jugoslovanske oblasti upoštevale tudi delovni staž naših državljanov na Švedskem, če bodo ti pri nas zahtevali upokožitev na osnovi službenih let v domovini in na Švedskem.

Švedska je v konvenciji pristala, da bo izplačevala pokojnino jugoslovanskim državljanom tudi potem, ko se izselijo iz nje. Tako pokojnino bodo izplačevali kjerkoli zunaj meja Švedske pod pogojem, da je jugoslovanski državljan v tistem letu, v katerem je dopolnil 62 let, živel na Švedskem, kakor tudi pet let poprej.

Predpisi o otroških dodatkih se niso spremenili. Švedski otroški dodatek se izplačuje za otroke naših državljanov pod pogojem, da ti otroci živijo na Švedskem vsaj šest mesecev, ali da šest mesecev živi tam eden od staršev. Isto velja tudi za skrbnike takih otrok. Otroški dodatek se ne izplačuje za otroke, ki stalno živijo v Jugoslaviji. Če pa otrok obiskuje šolo v Jugoslaviji, prijavljen pa je na Švedskem, kjer preživi vse šolske počitnice pri starših, potem se v takih posebnih primerih otroški dodatek izplačuje.

DELO

NE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA SLOVENIJE

Kam, mlada neznanka?

Dvignila ja palec in ker sem zaradi slabe ceste že tako moral voziti počasi, sem ustavil. »Greste v Maribor?« je vprašala nekam plašljivo, in dodala: »Me vzamete s seboj?« »Mislite, da bi sicer ustavil?« sem odgovoril in dekle je vstopilo.

Nekaj časa sva molčala. Bil sem zaposlen z vožnjo po slabi cesti, dekle pa si samo ni upalo začeti razgovora. Čez čas se je cesta

Tjedni pregled
novine za useljenike

Švedsko jugoslovanska konvencija

Novost, ki jo je prinesla konvencija o socialnem zavarovanju med Švedsko in Ju-

zboljšala in da bi prekinil molk, sem vprašal kar z več vprašanji: »Od kod ste? Kam greste? V šolo ali službo?«

Tudi dekle je odgovorilo z več odgovori: »Iz Mestnega vrha pri Ptuj. Grem pa v službo. Ampak ne v Maribor.« Če bi ne imel volana v rokah, bi jo vprašujoče pogledal. Tako pa sem samo rekel: »Kam pa potem?«

»V Avstrijo.«

Pogovor je zdaj stekel, dekle se je razgovorilo, kakor da sva stara znanca. Vsebinsa pogovora pa mi je razodela spet eno usodo več v mojem spoznanju o ljudeh.

Že od septembra dela v Bludenzu, v pokrajini Vorarlberg v sosednji Avstriji. V tekstilni tovarni Götzner u. Mutter. Prej je bila zaposlena v zasebni gostilni pri Duhu na Ostrem vrhu. »Bilo je težko delo, treba je bilo poprijeti povsod, v kuhinji, v gostinski sobi, vsepovsod. Ves teden. Ob nedeljah sem imela prosto dve uri. Nič več. Za to delo sem dobivala 450 dinarjev mesečno. Hotela sem drugam. Iskala sem službo, pa je nisem dobila. Potem sem se prijavila še na zavod za zaposlovanje v Ptuj,« pravzaprav je rekla borza dela, »in ponudili so mi delo v Avstriji, v Bludenzu.«

»In ste vzeli?«

»Kaj sem hotela drugega? Raje bi ostala doma, ampak v taki službi in s tako plačo ne.«

Ni bila edina. Iz Ptuja — najbrž iz ptujske občine — jih dela okoli 150 v tamkajšnji tekstilni tovarni zasebnega lastnika Götznerja. Vseh pa je blizu 300 Slovencev, še iz drugih krajev.

»In kaj delate v tovarni?«

»Šivam, seveda pri stroju. Šiva stroj, to se samo tako reče.« In zaslužek? To je seveda glavno, zaradi tega je odšla z doma. »2000 šilingov dobim čistega, drugo odtegnejo za stanovanje, za hrano, za zavarovanje.«

Tisoč dinarjev, sem pomislil. Seveda neprijemno boljše kot pri tistem gostilničarju na Kobanskem. »Ste zadovoljni?« — Skomignila je z rameni. Ko mi je uspelo z enim očesom pogledati dekle, sem videl, da je še zelo mlada, več kot enaindvajset ali dvaindvajset jih ni imela. »Še kakšni dve leti bom tu, potem pa bom odšla najbrž v Nemčijo. Tam se zasluži boljše.«

»Samo zaradi tega boste šli? Ali še zaradi česa drugega?«

Uganil sem. Ni bil samo denar vzrok. »V Bludenzu je grozen dolgčas, kadar ne delamo. Delamo pa mnogo. Vsak dan devet ur. Dopoldan in popoldan z opoldanskim odmorom. Sobota in nedelja je prosta. Ampak, pravzaprav je boljše takrat, ko delamo.

Če smo proste, pravzaprav ne vemo, kam bi se dale. Kino je drag, 17 šilingov, če greš v gostilno moraš spet kaj naročiti, drugega v Bludenzu ni. Same gore, visoko na vseh straneh mesta. Če greš na izlet, spet stane. No, nekoč smo šle v bližnji švicarski Zürich. Čez soboto in nedeljo. Ampak, vedno to ne gre, saj bi vse zapravile, kar zaslužimo.«

»Kaj pa družba?«

»Kakšna družba? Fantovska? Z domačini ne moremo hoditi, s tistimi, ki delajo z nami od drugod, še manj. Moški delavci delajo največ ponoči, veliko je Turkov in nekaj Hrvatov. Turkov se bojimo.«

Spet sem jo pogledal. Med obrvmi se ji je zarisala guba. Prezgodnja guba za tako mlado dekle. Kakšne izkušnje so že za teboj, neznanka?

»Turki so nasilni. Ponoči sploh ne smemo na cesto. Še podnevi se je nekoč skoraj zgodilo nekaj neprijetnega. Dopoldne je bil v službi Turek. Prišel je k mojemu stroju. V bližini ni bilo nikogar, vsaj tako zelo blizu ne. Stroji ropotajo, da komaj slišiš svoj glas. Poskušal je biti nasilen. Komaj sem se ga ubranila.«

Za hip sem pomislil: Kdaj so že nadlegovali divji Turki slovenska dekleta? Ni bilo to v 16. stoletju?

»Drugače nas imajo v tovarni radi,« je rekla. »Sicer pa mnogo delamo. Lastnika sploh še nisem videla. Veliko je šefov, še zdaj ne vem, kateri je pravi. Če bi Slovenke nenadoma zapustile delo v tovarni, lahko Götzner podjetje zapre. Zato je prijazen in poskuša skrbeti za družabnost. Vsak mesec priredi ples.«

»In kakšne so vaše zveze z domovino?«

»Od časnikov imamo samo Arenu. Drugih zvez nimamo. Pač pa nas obiščejo večkrat s sindikata v Ptuj. Zanimajo se, kako je z nami.«

Tedaj sem se spomnil: »Kako pa, da ste prišli sedaj domov? Imate dopust?«

»Ne,« se je zasmejala, toda v tem smehu sem občutil trpkost. »Prišla sem še po druge. Veliko sem jih že spravila v Bludenzo. Ob dveh nas bo čakal avstrijski avtobus v Mariboru. Poslalo ga je podjetje. Danes jih bo odšlo z menoj spet petdeset.«

Cesta se je znova poslabšala. Nisem mogel več govoriti in ne poslušati. Sicer pa sva se bližala Mariboru. Ob počasnejši vožnji sem jo lahko bolje videl. Vitka, črnih las, obuta v črne škorenjčke, ki so se ji tesno prilegali, bele volnene nogavice. Prikupen, ozek obražček, suhe, tenke roke z lakiranimi nohti. Neprijetna rdečkasta barva.

»Kje vas izkrcam?« sem vprašal, ko sva se bližala semaforu na Partizanski cesti. »Vseeno kje.«

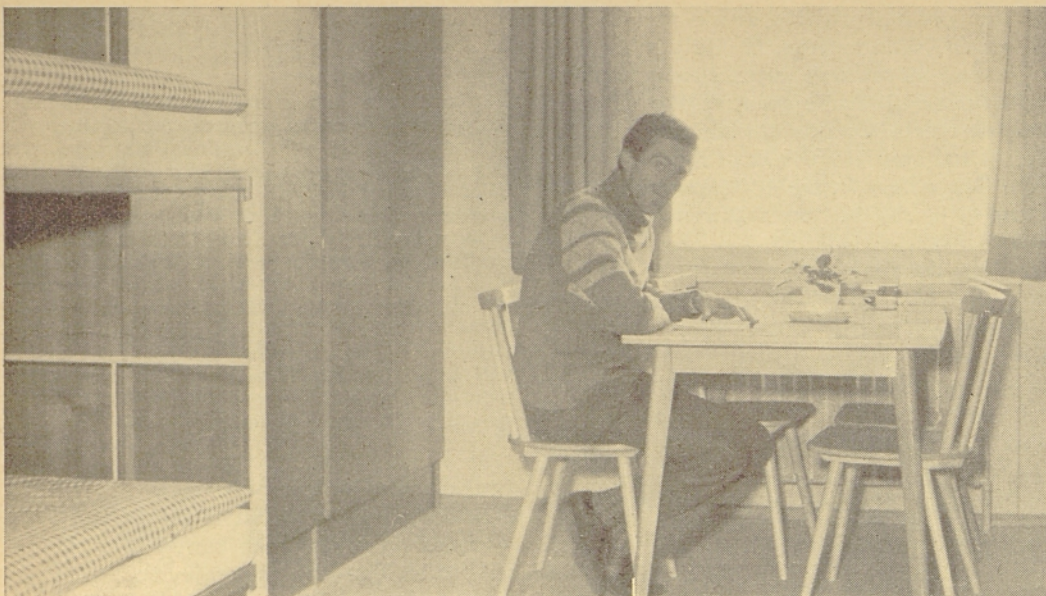
Franz Srimpf

Švedska pokojnina

Na Švedskem sem zaposlena že 9 let in sem tu vseskozi socialno zavarovana. V Jugoslaviji imam 22 let delovne dobe, stara pa sem 55 let. Rada bi se vrnila v Jugoslavijo, kjer si bova s sestro pozidali hišo, vendar ne vem, kakšne pravice imam za leta, ko sem delala v Jugoslaviji, ter za leta, ko sem delala v Švedski. Za Švedsko vem, da pripada pokojnina šele ob dopolnitvi 62 let starosti, ne vem pa, ali bom morala tudi v Jugoslaviji čakati do te starosti, da bi dobila jugoslovansko pokojnino. Ali se je treba v Jugoslaviji zaposliti še tri leta, da bi se pridobila pravica do pokojnine za leta, ki sem jih prebila v Jugoslaviji pred odhodom na Švedsko?

M. P. Stockholm

Smisel konvencije o socialni varnosti s Švedsko, ki že velja od lanskega julija, je — kakor je smisel vseh konvencij o socialni varnosti — upoštevanje zaposlitev in zavarovanja v eni od držav pogodbenic tako, kakor da bi bili opravljeni v drugi državi pogodbenici. Tako bo Jugoslavija za leta, ko ste delali na Švedskem, smatrala, kakor da ste delali v Jugoslaviji, in vam ne bo treba v Jugoslaviji več delati za pridobitev jugoslovanske pokojnine. Ker ste bili na Švedskem zavarovani v t.i. dopolnilnem zavarovanju, to je v zavarovanju, v katerem so zavarovane osebe v delovnem razmerju, vam bi Jugoslavija upoštevala pri izračunu jugoslovanskega dela pokojnine tudi leta, prebita v švedskem zavarovanju, ker je to načelo tudi te konvencije. Ker pa izpolnjujete že samo po jugoslovanskih predpisih pravico do pokojnine (imate 55 let starosti in več kot 20 let pokojninske dobe v Jugoslaviji), v Vašem primeru ni potrebno upoštevati švedskega zavarovanja za jugoslovansko pokojnino, temveč boste dobili samostojno jugoslovansko pokojnino za 22 jugoslovanskih let. Pri tem bo osnova za odmero pokojnine vaša kvalifikacija, v kateri delate na Švedskem, oziroma ki ste si jo pridobili v Jugoslaviji (če ste visokokvalificirana delavka, bo npr. osnova 115.000 starih din), od osnove pa se bo odmerila pokojnina s 59 % (za 22 pokojninskih let). Tako bi bila vaša jugoslovanska pokojnina, če imate priznano kvalifikacijo visokokvalificirane delavke, blizu 70.000 starih jugoslovanskih dinarjev, če pa imate samo navadno — ne visoko — kvalifikacijo — blizu 60.000 starih din. Zahtevo za pokojnino boste vložili pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani, in priložili vse potrebne listine. Švedsko zavarovanje pa vam bo odmerilo švedsko dopolnilno pokojnino izključno po svojih predpisih, ko boste dopolnili starostno dobo, ki jo terja švedsko pokojninsko zavarovanje (vsaj 62 let starosti).

Kako puste so včasih naše sobe in kako malo storimo, da bi se v njih prijetneje počutili. Včasih bi bilo potrebno za domačnost le malo truda. Domači kotiček se lahko uredi na nočni omarici, mizi, koščku stene, včasih bi bila dovolj že ena sama slovenska knjiga. Ni dovolj, da je soba čista, urejena, treba se ji je posvetiti tudi drugače. Več o urejanju doma bomo objavili v prihodnji številki

Pravice po sporazumu o socialni varnosti z ZR Nemčijo

V Zvezni republiki Nemčiji delam že štiri leta in sem slišal, da je moja zaposlitev urejena tudi z mednarodno pogodbo med Jugoslavijo in ZR Nemčijo. Posebno me zanima, ali lahko dobijo otroške dodatke tudi moji otroci, ki živijo v Jugoslaviji, prav tako pa, ali so zdaj moji otroci in žena v Jugoslaviji zdravstveno zavarovani. Zanima me tudi, če dobim zdravstveno knjižico, če zbolim med dopustom v Jugoslaviji.

Razen tega me zanimajo tudi pravice iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Ali mi bo priznana doba, ko sem bil med vojno izseljen iz Slovenije v Nemčijo, kakor tudi sedanja doba, ko delam v tej državi. Kako bo s to dobo, ko bom pridobil pravico do pokojnine? In če umrem — ali bodo imeli žena in otroci po meni kakšne pravice. Sem namreč težko bolan in trenutno ležim v nemški bolnici.

L. K. Freiburg, ZR Nemčija

Na zgornja vprašanja odgovarjamo kar po vrsti. Po novem sporazumu med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo imate od 1. maja 1969 naprej pravico do otroških dodatkov tudi za otroke, ki živijo v Jugoslaviji. Pri nemški blagajni za otroške dodatke (Kindergeldkasse) morate dvigniti poseben dvojezični obrazec, na katerem bo jugoslovanska občina, kjer vaši otroci živijo, potrdila, kakšno je družinsko stanje teh otrok, koliko so stari, ali se šolajo in podobno. Na istem obrazcu bo potem še komunalni zavod za socialno zavarovanje v Jugoslaviji potrdil, da za te otroke nihče v Jugoslaviji ne prejema otroških dodatkov. Nato boste predložili tako izpolnjen obrazec nemški blagajni za otroške dodat-

ke, ki bo odločila o tem, za katere od navedenih otrok vam pripada otroški dodatek.

Po istem sporazumu med Jugoslavijo in ZR Nemčijo so od 1. septembra 1969 naprej zdravstveno zavarovani v nemškem bolniškem zavarovanju tudi vaša žena in otroci. Tudi za to zdravstveno varstvo morate dvigniti pri nemški bolniški blagajni poseben dvojezičen obrazec Ju 3 in ga izpolnjenega poslati jugoslovanskemu komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje, kjer živi vaša družina. Ta zavod bo potrdil družinsko stanje in vrnil obrazec nemški bolniški blagajni, da bo ugotovila, kateri družinski člani imajo pravico do bolniških dajatev po nemških predpisih. Za te družinske člane bo zagotovil jugoslovanski komunalni zavod za socialno zavarovanje pravico do uveljavljanja zdravstvenega varstva pri jugoslovanskih zdravstvenih zavodih, stroške pa bo pozneje obračunal z nemško bolniško blagajno.

In končno glede vašega zdravstvenega varstva v času, ko se mudite na dopustu v Jugoslaviji: s seboj morate iz ZR Nemčije prinesiti v Jugoslavijo dvojezični obrazec Ju 6, ki vam ga izda nemška bolniška blagajna in kjer je razvidno, koliko časa imate v Jugoslaviji pravico do zdravstvenega varstva kot nemški zavarovanec. V primeru, da bi med začasnim bivanjem v Jugoslaviji zboleli, se boste s tem obrazcem obrnili na pristojni jugoslovanski komunalni zavod za socialno zavarovanje, ki vam bo zagotovil zdravstveno varstvo pri vseh zdravstvenih zavodih v Jugoslaviji. V nujnem primeru boste lahko pokazali ta obrazec kar zdravstvenemu zavodu, ki bo potem sam uredil z zavodom za socialno zavarovanje.

Glede pravic iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja pravi novi sporazum, da se zavarovalna obdobja iz obeh držav seštevajo, ko gre za ugotovitev pravic iz tega zavarovanja v eni ali drugi državi. Tako bo obdobje vaše prisilne izselitve v ZR Nemčijo v času okupacije prevzelo v svoje breme jugoslovansko zavarovanje, čas sedanjega dela v ZR Nemčiji pa nemško zavarovanje. Tako boste dobili — če boste izpolnjevali pogoje glede starosti ali invalidnosti in pogoj določene pokojninske dobe — dve pokojnini: jugoslovansko, ki bo odmerjena za leta, prebita v jugoslovanskem zavarovanju, in še nemško rento za štiri leta, ki ste jih dozdej prebili v nemškem zavarovanju. Za starostno pokojnino morate imeti v Jugoslaviji vsaj 60 let starosti in vsaj 20 let pokojninske dobe, v ZR Nemčiji pa vsaj 15 let pokojninske dobe in 65 let starosti. Kot rečeno, se v potrebno pokojninsko dobo všteje tudi doba zavarovanja, prebita v drugi državipogodbenci (torej v Jugoslaviji ali ZR Nemčiji).

V primeru vaše smrti bi dobila po vas družinsko pokojnino žena in tudi otroci, če še niso stari 15 let, ali pa se še šolajo. Tudi v tem primeru gre pravica do otroških dodatkov za vse otroke, ki izpolnjujejo pogoje starosti ali pogoje šolanja. Če bi se ponesrečili v času dela v ZR Nemčiji, bi dobili tako nemško polno rento, kakor tudi jugoslovansko invalidsko pokojnino, odmerjeno po jugoslovanski pokojninski dobi. Če bi se smrtno ponesrečili, pa bi dobila za vami družinsko pokojnino žena in otroci ob istih pogojih, kakor smo jih navedli zgoraj za primer, da bi umrli naravne smrti.

Carinski predpisi

Uvoz motornih vozil

Po določenih odloka o ureditvi uvoza motornih vozil po posameznikih — Uradni list SFRJ, št. 5/64, 17/68, 25/68 in 31/68, je skoraj popolnoma omejen direkten uvoz motornih vozil s strani posameznikov. Prav zato oziroma da bi se izognili težavam, ki bi jih lahko imeli posamezniki, se moramo seznaniti s posameznimi določili omenjenega odloka.

Po določenih odloka je pod motornimi vozili treba razumeti: osebne avtomobile, tovornjake, motorna kolesa, mope, kolesa s tovarniško vgrajenimi motorji ter važnejše dele za motorna vozila in to: šasijo, motor, ohišje, menjalnik, karoserijo, diferencial in sprednje kolesje, v nadaljnjem besedilu bomo vse naštetu imenovali »motorno vozilo«.

Motorno vozilo tuje izdelave lahko kupi državljani samo od domače gospodarske organizacije, ki sme po veljavnih predpisih uvažati motorna vozila.

Državljan lahko kupijo motorno vozilo le, če ga plačajo z devizami, ki jih imajo naložene na deviznem računu ali na devizni hranilni knjižici pri pooblaščenih jugoslovanskih bankah.

Lastnik deviznega računa lahko kupi motorno vozilo le za svoje potrebe ali pa za potrebe svojih ožjih članov družine. Npr. soprogo za soprogo, za sina ali hčerko in obratno, ni pa dovoljeno, da brat vplača devize za svojega brata ali sestro in obratno.

Lastnik deviznega računa da nalog banki, da nakaže devizno kupnino na devizni račun določenega podjetja, za nakup določenega motornega vozila.

V primeru, da je v vprašanju nakup motornega vozila za člana ožje družine, potem je v nalogu treba napisati tudi ime in priimek ter sorodstveno razmerje ožjega člana družine, npr.: oče, soprogo, mati, soproga, sin, hči... Banka opravi devizno nakazilo in o tem izda pismeno potrdilo, ki ga je treba dostaviti podjetju, da ga le-ta pri carinjenju priloži uvozni carinski deklaraciji. Brez potrdila banke podjetje ne more opraviti carinjenja. To pomeni, da direkten uvoz iz tujine s strani državljanov ni več dovoljen.

Direkten uvoz motornih vozil s strani državljanov je dovoljen le v naslednjih primerih:

1. jugoslovanski in tuji državljani, ki se za stalno doselijo v Jugoslavijo, če so živeli v tujini najmanj 5 let. Pri uvozu morajo

predložiti carinarnici potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v državi, v kateri je posameznik prebival, da je živel v tujini najmanj 5 let;

2. tisti, ki dobijo motorno vozilo iz naslova dediščine. Ob uvozu morajo predložiti carinarnici odločbo, izdano od pristojnega organa države, v kateri je živel zapustnik, o podedovanju motornega vozila ali pa potrdilo, izdano od diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v tej državi, da je motorno vozilo podedoval;

3. tisti, ki kupijo motorno vozilo iz zavarovalnine, ki jo dobijo za uničeno, v devizah plačano vozilo. Ob uvozu morajo predložiti carinarnici potrdilo zavoda za zavarovanje in pozavarovanje »Jugoslavija«, da so kupili motorno vozilo iz zavarovalnine, ki so jo dobili za uničeno, v devizah plačano vozilo;

4. tisti, ki je delal v tujini brez presledka več kot dve leti in je imel v tem obdobju najmanj dve leti motorno vozilo, registrirano v tujini na svoje ime. O tem mora ob uvozu predložiti carinarnici potrdilo, izdano od diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v državi, v kateri je prebival, da je delal v tujini brez presledka več kot dve leti in da je imel v tem obdobju najmanj dve leti motorno vozilo.

Dopusti in bolezenski dopusti se ne štejejo za prekinitev dela v tujini. Diplomatskemu ali konzularnemu predstavništvu v tujini je treba predložiti dokaze o prebivanju in delu v tujini (potni list, delovna pogodba, izplačilne liste in drugo) in tuje prometno dovoljenje, iz katerega je razvidno, da je vozilo bilo registrirano na določeno ime vsaj dve leti. Omeniti moramo, da ni nujno, da se uvozi vozilo, ki ga je delavec imel v tujini registriranega na svoje ime oziroma za katerega se glasi potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v tujini, temveč vozilo lahko proda v tujini, kupi pa novejšo, lahko tudi druge znamke ter ga uvozi. To je določena olajšava, ker je treba za staro vozilo ali drugo rabljeno blago plačati enake dajatve kakor za novo vozilo oziroma blago.

Blago, ki se lahko prinese in uradno carini

Potniki so prinašali ali prevažali s seboj iz tujine raznovrstno blago, velikokrat tudi večje vrednosti. To je na naših mejnih prehodih povzročalo zastoj in razne tehnične težave glede ugotavljanja carinske osnove, zlasti pa takrat, če potnik ni imel denarja, da bi takoj plačal carinske dajatve.

Carina je kreditirala potnike za plačilo carinskih dajatev, vendar je bilo dosti primerov, da od le-teh ni mogla izterjati dajatev. Zaradi tega je bil sprejet predpis, da cariniki na meji lahko carinijo potnikom blago, namenjeno za potrebe gospodarstva, do vrednosti 1000 dinarjev.

V primerih, ko skupna vrednost blaga prekoračuje 1000 dinarjev in pa za instalcijski ter gradbeni material, je treba že v tujini oddati na prevoz prevozniku, kajti v nasprotnem primeru je to treba storiti na zahtevo carinika na obmejni carinski izpostavi. To pomeni, da je treba prekiniti potovanje, blago pismeno prijaviti s prijavo za uvoz, blago predati podjetju za mednarodno špedicijo, da jo le-ta embalira in carinsko prenapoti, po železnici, pošti ali pa samo pripelje do carinske izpostave v notranjosti, ki je najbližja naslovniku. To povzroča precejšnje dodatne težave in stroške, ki so velikokrat večji od carinskih dajatev. Najbolje je take pošiljke že v tujini oddati na prevoz železnici, kajti država — carina kreditira dajatve le do vrednosti blaga do 1000 din.

Po novem pojasnilu Zvezne carinske uprave je moč pripeljati in na meji ocariniti tudi blago večje vrednosti od 1000 dinarjev, vendar je treba takoj plačati vse carinske dajatve. To pomeni, da mora potnik na obmejnem prehodu zamenjati tujo valuto in plačati carinske dajatve ali pa pred potovanjem v tujino deponirati pri obmejni menjalnici določen znesek dinarjev.

Nakup domačega blaga za devize

Iz uvoda je razvidno, da je zaradi zaščite domačega gospodarstva treba pri uvozu plačati visoke dajatve. To pomeni, da se splača uvažati tuje blago le, če enakega ni moč kupiti v Jugoslaviji. Veliko je naših tovarn in trgovin, ki prodajajo domače blago za devize z 10 do 12 odstotnim popustom. To ugodnost naši delavci v tujini premalo koristijo, bodisi da s tem niso seznanjeni ali pa da nimajo dovolj zaupanja v domače proizvode. Omeniti moramo, da so izdelki jugoslovanske industrije približno na ravni enakih izdelkov v Zahodni Evropi. Na primer tovarna gospodinske opreme »Gorenje« iz Velenja izvaža svoje izdelke v razne države in tudi v Zvezno republiko Nemčijo. Vzemimo najboljše pralni stroj, avtomatični z 10 programi, ki stane približno 3000 din, stane za devize le 209 USA dolarjev, tj. približno 2600 dinarjev. Poleg nizke cene je pomembno tudi to, da je povsod dovolj servisov in rezervnih delov, kar pa ne moremo trditi za enake izdelke tujega izvora. (nadaljevanje prihodnjič)

Rodna gruda pod naslovom »Kako poveš po nemško« objavlja v vsaki številki po en dvojezični dvogovor med našim človekom in tujcem. Dvogovori glede na omejen obseg v tej rubriki zajemajo le najpomembnejše situacije, v katerih se znajde naš človek v tujini. Sem štejemo srečanja z nemško govorečim človekom na meji, na postaji, v hotelu, v restavraciji, pri iskanju potrebnih informacij, pri

nastopu dela, pri obratovodji, na sindikatu, na obratnem svetu in na uradu za delo (bolniška blagajna). Vsi, ki že nekaj časa živite v novem okolju, si boste lahko s pridom pomagali z dvogovori. Napisani so v lahkem jeziku. Pod črto sledi prevod nemških besed (v osnovni obliki) in njihov izgovor, slovnične razlage pa ni. Dvogovori so oštevilčeni, da se lažje najde izgovor in pomen besed pod ustreznimi številkami.

V hotelu

Im Hotel

1. Sobo z eno posteljo prosim!
2. Na cesto?
3. Rad bi mirno sobo.
4. V 3. nadstropju je še prazna soba.
5. Koliko stane soba?
6. 12 mark.
7. S kurjavo?
8. Ne, kurjava je posebej.
9. Ali je postrežnina vračunana?
10. Ne, postrežnina znaša 10 %.
11. Dobro. Vzamem sobo.
12. Prosim potni list! Tu je ključ!
13. Prosim, zbudite me jutri ob šestih!

1. Ein Einbettzimmer, bitte!
2. Nach der Straße?
3. Ich möchte ein ruhiges Zimmer haben.
4. Im 3. (dritten) Stock ist noch ein freies Zimmer.
5. Wieviel kostet das Zimmer?
6. 12 (zwölf) Mark.
7. Mit Beheizung?
8. Nein, die Beheizung ist extra.
9. Ist die Bedienung inbegriffen?
10. Nein, die Bedienung kommt auf 10 (zehn) Prozent.
11. Gut. Ich nehme das Zimmer.
12. Den Paß, bitte! Hier ist der Schlüssel.
13. Bitte, wecken Sie mich morgen um 6 (sechs) Uhr!

14. Ni vam treba skrbeti.
15. Ali je kaj pošte zame?
16. Pismo iz Stuttgarta.
17. Prosim, pokličite zame številko 31-67-77!
18. Takoj, prosim!
19. Koliko stane pogovor?
20. 3.20 marke.
21. Odpotujem ob 16.
22. Tu je račun.
23. Če vpraša gospod Kolar po meni, mu recite, da sem odpotoval v Stuttgart.
24. Zgodilo se bo.

14. Sie brauchen keine Sorgen zu haben.
15. Ist die Post für mich da?
16. Ein Brief aus Stuttgart.
17. Bitte, rufen Sie für mich die Nummer einunddreißig-siebenundsechzig-siebenundsiebzig.
18. Gleich, bitte!
19. Wieviel kostet das Gespräch?
20. 3,20 Mark (drei Mark zwanzig).
21. Ich reise um 16 Uhr (sechzehn) ab.
22. Hier ist die Rechnung.
23. Wenn Herr Kolar nach mir fragt, so sagen Sie ihm, daß ich nach Stuttgart verreist bin.
24. Es wird geschehen.

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Bralci naj upoštevajo pravila o izgovoru in razlago nemških besed v 2. in 3. številki. Rodne grude!

Nemški znak	Izgovori kot slovenski
1. h (ruhiges)	. (se ne izgovarja)
7. h (Beheizung)	h (hlače)
8. x (extra)	ks (Ksenija)
10. h (zehn)	. (se ne izgovarja)
24. h (geschehen)	. (se ne izgovarja)

B. Pomen nemških besed:

1. das Einbettzimmer — soba z eno posteljo	12. der Schlüssel — ključ	21. abreisen — odpotovati
3. ich möchte — rad bi	13. wecken — zbuditi	22. hier — tu, tukaj
ruhig — miren	14. brauchen — potrebovati	die Rechnung — račun
4. der Stock — nadstropje	die Sorge — skrb	23. wenn — če
7. die Beheizung — kurjava	15. die Post — pošta	fragen — vprašati
8. extra — posebej	16. der Brief — pismo	sagen — reči
9. die Bedienung — postrežba	17. anrufen — telefonirati,	ihm — njemu, mu
inbegriffen — vračunan	poklicati	daß — da
11. nehmen — vzeti	die Nummer — številka	verreisen — odpotovati
	19. das Gespräch — pogovor	24. geschehen — zgoditi se

Belgija

Društvo sv. Barbare v Eisdenu

Jugoslovansko društvo sv. Barbare v Eisdenu je v preteklem letu živahno delalo. Pri tem se je izkazala posebej naša mladina, ki je vse leto sodelovala na prireditvah z deklamacijami, petjem in igrami. Naše najpomembnejše slavje v preteklem letu je bilo v maju, ko smo praznovali 40-letnico našega društva. Pristrčen praznik smo imeli tudi v oktobru, ko je ustanovitelj in prizadevni član našega društva Pankracij Spital praznoval s svojo zvesto soprogo Ano zlato poroko. Zvrstilo pa se je še več prireditev, ki so lepo uspele. Vse so nam potrdile, da naša domača materina beseda med nami ne bo zamrla.

Za požrtvovalno društveno delo se moramo posebej zahvaliti Angeli in Francu Trinku ter vsem ostalim odbornikom, ki so veliko pripomogli, da je bilo društveno delo v preteklem letu tako uspešno. Želja vseh tukajšnjih Slovencev in ostalih Jugoslovancev je, da bi društvo tudi vnaprej tako uspešno delalo.

Izidor Lindič, Limburg

Društvo sv. Barbare za Banjaluko

Za prizadete po potresu v Banjaluki je naše društvo zbralo 1635 frs. Znesek smo po pošti nakazali na naslov Slovenske izseljenske matice, da ga pošlje odboru, ki zbira to pomoč.

Oprostite, ker ni znesek večji. Pri zbiranju smo imeli objektivne težave — kakor zaposlenost, slaba pota in to, da težko dobiš ljudi doma.

K pomoči Banjalučanom so prispevali: Jugoslovansko društvo sv. Barbare v Eisdenu 500 frs, Izidor Lindič 100 frs, Jože Mrakič 20 frs, Viktor Janič 20 frs, Ivan Sintič 40 frs, Silvester Bugonič 50 frs, Žmavcer 25 frs, Rudi Čepin 25 frs, Andrej Stradovnik 100 frs, Heini Virant 40 frs, Alojz Rak 25 frs, Hrovat Bukovčan 150 frs, Avgust Tanjšek 100 frs, Marija Kotnik 50 frs, Karel Tisnikar 50 frs, Lipovšek 30 frs, Jože Virant 20 frs, Emilij Oset 100 frs, Franc Trkaj 50 frs, Rudi Mastnak 50 frs, Franc Trinko 40 frs, Alojz Pečar 50 frs.

Jugoslovansko društvo sv. Barbare
Eisden

Pogled v svet. Foto: Egon Kaše

Posnetek z lanske zlate poroke Ane in Pankracija Spitala iz Wjshagena v Belgiji

Francija

Smrtna nesreča v rudniku

V četrtek 5. februarja je našo naselbino v Pas-de-Calaisu pretresla novica, da se je v rudniku zaradi eksplozije plina smrtno ponesrečilo 16 rudarjev. Med žrtvami je bil tudi naš rojak Feliks Mustar, oče dveh nepreskrbljenih otrok. V rudniku je bil zaposlen kot električar. Pokopan je bil ob veliki udeležbi rojakov na pokopališču v Sallauminesu. Težko prizadeti družini globoko sožalje!

Nemčija

Živimo ob jezercu Tegernssee

Skoraj cel december in januar sem bila v svojem domačem kraju — Tržiču, pa mi je zmanjkalo časa, da bi prišla do vas. Morda boste menili, da sem stara žena, pa to ne drži. Imam šele 27 let, a vidite, prav mladi smo takšni, da včasih zanemarimo svoje dolžnosti. A saj boste razumeli. Bilo je tako lepo doma — v krogu domačih, obhodili in obvozili smo večji del Slovenije. Bilo je čudovito! Jaz se najraje spominjam na svojo tržiško »luknjo«. Saj sem tam preživela 22 let. Potem sem pa spoznala fanta — Nemca. Niti ene slovenske

besede ni znal. Zdaj pa govori, kakor da bi bil pravi Tržičan. Tudi najin triletni sinek govori pravilno slovensko. Mislila sem, da bo imel pri tem težave, saj živimo v Nemčiji. A ko je bil nekaj dni med domačimi v Tržiču, mu je beseda stekla kakor po olju.

Mi živimo tukaj ob jezeru Tegernssee. Prelepo je. Jezero je dolgo 7 km in široko 3 km. Pozimi je tu v okolici blizu pet tisoč prebivalcev, poleti pa se ta številka tudi za dvakrat poveča. V okolici je več znanih zdravilišč in bolnišnica za zdravljenje srčnih bolezni. Voda vsebuje veliko joda in žvepla. Onstran našega vrta je gostinska šola, kjer se uče gojenke kuhanja, serviranja in tujih jezikov. Turisti prihajajo sem z vsega sveta — med njimi so tudi Japonci, Kitajci, Indonezijci, Afrikanci itd. Jezero je obdano s planinami — tu ni tovarn. Zrak je čist kot kristal. Skoraj vsaka hiša ima sobe za goste. Mnogo tukaj zaposlenih sobaric je iz Jugoslavije. Zaslužijo po 350 do 400 mark mesečno poleg hrane in stanovanja. Imajo 1 prost dan v tednu, so zavarovane in letno imajo 4 tedne plačanega dopusta. To so dobri pogoji. A kljub vsemu je tuj kruh, trd kruh. Jaz živim tukaj že peto leto. Enkrat ali dvakrat letno se pripeljemo z avtom v domači Tržič na obisk. Do tja je natanko 360 kilometrov. Tako štejem te kilometre. Lepo je bilo doma. Ogledali smo si tudi več muzejev. Domači so srečanja tako veseli. Saj eno leto je dolgo, dolgo...

Marjeta Breitmöser
Bad-Wiessee-Süd

Avto ga je povozil

V Augsburgu je povozil avto Staneta Vagnerja, ki je nato težkim poškodbam v bolnišnici podlegel. Pokojni je bil doma iz Maribora, v Nemčiji pa je delal komaj pol leta. Star je bil 28 let. Rojaki, zaposleni v Augsburgu, so zbrali znesek, da so pokojnega Staneta prepeljali v Maribor, kjer je pokopan.

Posnetek z lanskega miklavževanja, ki ga je pripravilo Slovensko delavsko društvo v Aumetzu, Francija (prva slika zgoraj).

Najživahnejša prireditev tega društva je vsekakor vinska trgatev (zgoraj desno)

Z družinskega večera društva Triglav v Freymingu (zgoraj levo)

Sestanek odbora delavskega društva v Aumetzu (zgoraj)

40-letnica čikaške federacije društev SNPJ

Dne 3. aprila pred štirimi desetletji je bila v Chicagu ustanovljena federacija društev SNPJ za čikaško okrožje. Ob njeni ustanovitvi je v ZDA delovalo že več federacij v raznih državah. Prva je bila ustanovljena v naselbini Chicopee v Kansasu že leta 1907.

Za ustanovitev čikaške federacije se je zlasti zavzelo društvo »Slavija«, ki je organiziralo poseben odbor. V federacijo je najprej pristopilo žensko društvo »Nada« št. 102. Ustanovnemu zboru, ki je bil 3. aprila, je predsedoval Joseph Vrščaj. V prvi odbor federacije pa so bili izvoljeni: za predsednika Louis Zavertnik, tajniške in blagajniške posle je prevzel Blaž Novak, za zapisnikarico pa je bila izvoljena Angela Zaitz. Ob ustanovitvi federacije je bilo v Chicagu devet društev, od teh je pristopilo pet, ostala štiri pa so ustanovila skupen odbor »Zvezo društev SNPJ v Chicagu«. Ta zveza se je po štirih letih razrasla, društva, razen enega, ki več ne obstoja, pa so se priključila k federaciji.

Čikaška federacija društev SNPJ se je v letih gospodarske krize (1930-33) zelo zavzela za zbiranje pomoči za brezposelne in njihove družine. Z odkupom delnic je pred leti rešila Slovenski delavski center v Chicagu, da ni prišel v tuje roke. Na čikaškem pokopališču ima federacija svoj slovenski oddelek, kjer so vsako leto 30. maja, na spominski dan, posebne svečanosti.

Po imeniku društev, federacij in mladinskih krožkov Slovenske narodne podporne jednote za leto 1969 deluje zdaj v ZDA 15 federacij društev SNPJ. Svoja društva pa ima ta velika slovenska organizacija v 29 ameriških državah ter tri v Kanadi.

Darilo domu za ostarele Slovence

Slovenska domova za ostarele postajata pretesna, saj se število ostarelih Slovencev, ki so v poznih letih ostali sami in so nujno potrebni oskrbe, vedno bolj večja. Slovenski dom za ostarele v Clevelandu name-rava prizidati domu novo zgradbo, ki naj bi bila namenjena predvsem hudo onemoglim oskrbovancem, ki so potrebni zdravniške nege. Da zbere sredstva za to prepotrebno zgradbo, je uprava doma naprosila za pomoč rojake. Odziv je bil lep. Rojaki darujejo za dom, da se oddolže spominu umrlih prijateljev ali sorodnikov, ob raznih jubilejih in spominskih dnevih itd. Znani slovenski podjetnik v Clevelandu

John Drenik in njegova hčerka Helen Godfrey sta podprla clevelandski Slovenski dom za ostarele z lepim prispevkom 5000 dolarjev. Drenikova družina se je že prej večkrat spominjala te prepotrebne slovenske ustanove s kakšnim darilom. Med drugim tudi z barvnim televizorjem, s katerim so, razumljivo, oskrbovance zelo razveselili. Tudi rojak Michael Telich se je izkazal. Domu je poklonil pet tisoč delnic, ki prinašajo dividende.

Pouk slovenščine v Clevelandu

Iz članka rojaka Franka Česna v Prosveti povzemamo, da so 13. januarja letos v Slovenskem delavskem domu na Waterloo cesti začeli s poukom slovenščine. Tečaj bo trajal deset tednov. Pouk je ob torkih. Pouk slovenščine je pod okriljem društva V boj št. 53 SNPJ, organizator pa je znani društveni delavec Anthony Pirc. V pomoč pa sta mu tajnica Mary Durnova in blagajničarka Pat Mikolicheva. Tečaj vodijo izkušene in sposobne učne moči. Cena za desettedenski pouk je nizka — samo 10 dolarjev.

Eddie Kenik — »mož leta«

Federacija slovenskih narodnih domov v Clevelandu je 15. marca v Slovenskem narodnem domu na St. Clair cesti svečano proglasila letošnjega »moža leta«. Ta naslov podeljujejo vsako leto uglednim slovenskim osebnostim, ki so veliko prispevali za razširitev slovenske kulture, ki so aktivni v slovenskih društvih in so se nasploh dobro uveljavili.

Letošnji naslov »mož leta« je prejel Eddie Kenik, ki je v slovenski naselbini dobro znan kot pevec in tudi kot poslovni mož. Eddie Kenik, ki zdaj živi v Euclidu, je član pevskega zbora Glasbena matica, podpredsednik Slovenskega narodnega doma na St. Clair cesti in lastnik bara Tino's. Večina pesmi, ki jih je Eddie Kenik izdal na treh gramofonskih ploščah, je pri poslušalcih zelo priljubljena, njegov način izvajanja slovenskih narodnih pesmi pa je izviran.

Istočasno je federacija počastila tudi iz vsakega posameznega doma po enega vidnejšega člana: za Collinwood Franka Pizmohta, za Denison Franka Pultza, za Euclid Louja Sajovica, za Maple Heights Emila Martinška, za Newburg Williama Žagarja, za Prince Ave. Jenie Bartol, za St. Clair Janka Roglja, za Waterloo Vida Jančiča in za West Park Mickeya Dan-culla.

Venezuela

Umril je brat pohorskega carja — Jože Šarh

Lani 30. decembra je v Venezueli umrl brat kmeta iz Lobnice pri Rušah Alfonza Šarha, narodnega heroja imenovanega Pohorski car. Pokojni Jože Šarh se je priselil v Venezuelo pred blizu štirimi desetletji. Zaposlen je bil na ministrstvu za kmetijstvo in je sodeloval tudi pri ustanovitvi prve gozdarske šole v Venezueli. Osebo je bil zelo skromen in vedno pripravljen pomagati novim priseljencem iz Jugoslavije, za kar pa ni vselej žel hval-ležnosti. Proti koncu diktature leta 1957 je bil odpuščen iz ministrstva brez pokojnine. Tedaj je moral, čeprav v svoji skromnosti nerad, sprejeti pomoč prijateljev, katerih je imel precej tudi med domačini. Po padcu diktature pa se je prvi demokratski predsednik Wolfgang Larazabal zavzel, da so mu priznali pokojnino.

Pred dvajsetimi leti je pokojni Jože Šarh prestal težko operacijo, pri kateri so mu odvzeli želodec in del črevesja. Mnogi so dvomili, da bo operacijo preživel za dalj časa, pa jo je za dve desetletji. V vseh teh letih je užival le tekočo hrano: kavo in juhe z nekaj prepečenca. Bil je dosledno zaveden, ponosen na svoje jugoslovansko poreklo in na ugled, ki ga Jugoslavija uživa v svetu. Veliko je bral. Iz časopisov je izrezoval članke, ki so govorili o Jugoslaviji in o tem razpravljal s svojimi prijatelji. Srčno si je želel obiskati Slovenijo in svoje drago zeleno Pohorje, a mu je bilo zaradi slabega zdravja to nemogoče.

Vsako leto se je z veseljem in ponosom udeležil proslave narodnega praznika 29. novembra na jugoslovanskem poslaništvu. Lani pa ga ni bilo. Ker je bila proslava v manjšem obsegu, — poslaništvo je del sredstev, namenjenih za proslavo, nakazalo za Banjaluko — so mnogi menili, da Šarha ni zato, ker misli, da je proslava odpadla. Nihče od njegovih prijateljev ni slutil, da se je tiho pripravljal za pot, s katere ni povratka.

Predzadnji dan v letu 1969 je umrl v bolnišnici »Gregorio Hernandez« in pokopali so ga še istega dne. Smrt je nastopila nepričakovano, saj so nekateri znanci zvedeli, da se mu je zadnje dni zdravstveno stanje toliko izboljšalo, da so ga že nameravali odpustiti iz bolnišnice. Tako se je Jože Šarh, tiho in skromno, kakor je živel, za vselej poslovil. Naj mu bo lahka daljna tuja zemlja!

Psiholog svetuje

Želim si družbe

Na človekovo duševnost odločilno vplivajo socialne razmere, v katerih živi. Vpliv družbe se najbolj očitno kaže pri človekovih motivih — spodbudah. Da pa bi človek zadovoljil večino svojih motivov, potrebuje neposreden stik z drugimi ljudmi. Prav zaradi tega govorimo o socialnih motivih, ki so zelo pomembni. Nekateri med njimi so splošni in jih srečujemo na sicer različnih stopnjah razvoja v vseh družbah.

Naš rojak iz Nemčije piše: »Zapustil sem otroka in ženo v domovini z upanjem, da bom že kako prenesel nekaj let osamljenega življenja. Pri delu je čas še kar minil, po delu pa se je vlekel in vlekel. Res, da Slovenci nismo preveč družabni, toda Nemci so še manj. Čeprav delamo že dve leti v isti tovarni in v istih prostorih s petdesetimi delavci, me še nihče ni povabil na »kozarček« piva ali kaj podobnega. V svoji osamljenosti večkrat sam zavijem v kakšno »oštarijo«. Skrbi me, da ne bom alkoholik, kajti ljudje pravijo: »Kdor začne sam piti, je na najboljši poti, da utone v alkoholu!«

Čeprav je težnja po družbi nekje manj, druge pa bolj izražena, je kljub temu ze-

lo močan človeški motiv. Kako močan je motiv po družbi, nam povedo izkušnje oz. avtobiografski podatki brodolomcev ali ujetnikov, ki so s težavo prenašali osamljenost. Potreba po družbi, kot navajajo številni strokovnjaki, je prirojena in se hkrati oblikuje pod vplivom okolja. Zanimiv je poizkus, ki ga je opravil S. SCHUCHTER, in je pokazal, da ljudje, ki čutijo večjo stopnjo bojazni in nemira, bolj iščejo družbo. Pričakovanje, da bo v družbi z drugimi bojazen manjša, so gonila, ki še bolj utrjujejo potrebo po družbi. Ob tem ne smemo prezreti tudi čustvene povezanosti, ki se kaže v potrebi, da imamo nekoga radi in nam tudi vrača naklonjenost. Pomanjkanje čustvene povezanosti z drugimi osebami poglobi občutek osamljenosti in bojazni.

Kakšna je pot do družbe? Možnosti je več. So pa načela, ki jih ne kaže nikoli zanemariti. Gre zlasti za identifikacijo, spoznavanja značilnosti in interesov naših novih znancev ter za spoštovanje, če že ne posnemanje, njihovih navad. Od tega, kako lahko kdo spravi v sklad omenjena načela s svojimi željami in s svojim značajem, je odvisno, v kakšni meri se bo prilagodil okolju.

Ljudje čutijo potrebo po družbenem priznanju. Znano je, da je odšel marsikdo v tujino prav zaradi pomanjkanja priznanja, bodisi priznanja bližnjega ali širšega okolja. Mnogi mislijo, da ga bodo našli drugje. Omejitev naše pozornosti (ob pomembnih spremembah v življenju) le na enega od številnih motivov pa se nam lahko maščuje. V vsakem človeku je preveč želja in potreb po uveljavljanju, da bi lahko dalj časa prenašali anonimnost, v katero nas pahne preselitev v drugo okolje, zlasti še, če se razlikuje od dosedanjega. Izkušnje enega izmed novejših izseljencev v ZDA nam to potrjujejo. Med drugim nam je pisal: »Kot elektroinženir sem prišel sem in pričakoval, da me bodo mojemu poklicu ustrezno zaposlili. Že pol leta delam v tovarni kot navaden električar, popravljam okvare v napeljavi. Le kaj mi je bilo, da sem šel?! Doma sem užival večje priznanje kot tu. Poznali so me, imel sem svoje mesto v družbi. Tukaj pa...!«

Ob spremembah življenjskih razmer močno zaniha naš občutek varnosti. Posebno, če se spremembam situacije pridruži še občutek, da nimamo zagotovljenih življenjskih stroškov, da nimamo utrjenega družbenega položaja, ali pa, da nas ne obravnavajo enakopravno z drugimi člani družbe, v kateri smo. Če negotovost in ne-

zadovoljstvo trajata dalj časa, se lahko zasedrta v naši osebnosti, nato pa odsevata na naše vedenje, povzročajo nezaupanje do okolja, neprijateljski odnos in agresivnost.

Če se želimo prilagoditi novemu okolju, moramo razen premagovanja notranjih nasprotij upoštevati načela in norme vedenja, ki veljajo v določeni družbi ali skupini. Znano je, da že od zgodnjega otroštva osvajamo določene norme in načela. Učimo se, kako je treba v določenih situacijah ravnati. Ob učenju postanejo družbene norme in načela — norme in načela našega vedenja. Postanejo del naše osebnosti, naša moralna zavest, na osnovi katere ocenjujemo svoje ravnanje in ravnanja drugih.

»...Da bi jo osvojil, sem se predstavil s tujim imenom. Ker tukaj ženske ne cenijo Jugoslovancev, sem se bal priznati, kdo sem. Ni mi bilo težko, saj zelo dobro obvladam jezik. Nisem ji povedal, da sem navaden delavec, ampak da sem lastnik majhnega podjetja. Ko je odkrila mojo laž, me je zapustila. Zagotavljala mi je, da bi me imela rada tudi, če sem navaden delavec. Ali naj verjamem njenim besedam: 'Ne zapuščam te zato, ker si navaden delavec, to si zapomni, ampak zato, ker ti več ne zaupam? Kako naj ti verjamem, da se ne boš še kdaj zlagal?'«

Čeprav se osvojene norme ne uporabljajo vedno in dosledno, so pri vseh članih družbe — pri nekaterih manj, pri drugih bolj — močno vplivajo na naše vedenje. Neupoštevanje pravil vedenja (načel in norm, ki veljajo v družbi) privede do nesoglasij in konfliktov v medsebojnih odnosih. Pogosti konflikti z okoljem pa čedalje bolj rušijo naše psihično ravnotežje, ki se lahko kaže v nervozah, duševnih boleznih. Že samo to nas uči, da moramo upoštevati marsikaj, kar so nas naučili že v otroštvu; če pridemo na obisk k prijatelju ali znancu se ravnamo po gostiteljevem »hišnem redu« in se prilagajamo njegovim navadam.

In v tujini? Ne glede na to, ali smo Francozi, Italijani, Nemci ali Jugoslovani, se moramo zavedati, da smo začasni ali pa stalni gostje. Gostje, ki iščejo načine prilagajanja. Osebnostna zrelost in prožnost, nam bodo vsekakor bolj pripomogle, da se spreminjamo in nenehno osvajamo načela in vrednote okolja, v katerem živimo. Občutek osamljenosti in razočaranj bo manjši in ne bomo se predstavljali za nekaj, kar nismo. Nasprotno! Ponosni bomo na to, kar smo.

A. K.

Srečanje v Gorenji vasi

Za Vaclava (Vencla) Palečka iz Gorenje vasi pri Škofji Loki je bil 31. avgust 1969 velik praznik. To je bila lepa sončna nedelja, predvsem pa je to bil dan, ko so se zbrali pri njem na skupnem kosilu sorodniki iz vseh koncev Jugoslavije, da bi se srečali s svojimi sorodniki iz Združenih držav Amerike. Amerikancev je bilo kar deset in za nekaj dni so prišli uživati gostoljubje in lepoto gorenjske pokrajine. Tam je bil tudi najstarejši sin Rudolf z ženo Blanche, njuna hči Mary z možem Jamesom Van Santen in z otroki Jay in Lauro iz Geneve, Illinois. Pa hči Norma s svojo hčerko Christine iz Ridgewooda, New Jersey, in sorodniki Johnom in Mildred Weiner prav tako iz Geneve. John Weiner mlajši je žal moral ostati doma z majhnimi otroki. Srečanje je bilo v prijaznem

Palečkovi sorodniki iz Združenih držav, ki so se lani zbrali v Poljanski dolini. Slikali so se tudi v Bohinju in na ljubljanskem gradu

domu pod Planino v Trebiji, kjer so imeli skupno kosilo, nato pa so imeli popoldne še skupen piknik na lepem senčnem vrtu, ki sta ga pripravila Venceljnova zeta Janko Pivk in Franc Markelj.

Ob tej priliki naj napišemo nekaj vrstic o Venclu Palečku, ki je bil rojen v Roždalovicah na Češkoslovaškem leta 1864 in je v starosti 74 let umrl v Gorenji vasi. Njegov oče je bil kovač in tudi sam se je izučil te obrti. Potem, ko je v avstrijski vojski odslužil konjenico, je postal »žandar« in služboval v različnih krajih na Kranjskem, nazadnje v Gorenji vasi. Tu se je poročil z lepo Johano Jezeršek in se oprijel posla svojega tasta, tamkaj zelo razširjene domače obrti. Vencel je že v prejšnjih krajih službovanja opazil, da skoraj v vsaki hiši delajo čipke, posebno pozimi. Ko je sledil poti njihovih izdelkov, je odkril, da večina potuje prek hribov v Idrijo. Odkril je tudi, da od tod pošiljajo čipke na Dunaj. Zasledoval je tudi pot na Dunaj in splačalo se mu je — odkril je trgovce, ki so bili voljni odkupiti vse čipke, ki bi jim jih posredoval, priskrbeli pa bi mu tudi potreben material in vzorce.

Velik del njegovih izdelkov je potoval prek morja v New York in tako je bil njegov sin, Rudolf leta 1913 poslan v New York, da bi tam ustanovil ameriško podružnico. Zaradi jezikovnih ovir, konkurence in začetka prve svetovne vojne je moral to namero opustiti. Med vojno je bil vsak izvoz onemogočen. Po vojni pa so uvozne davjate narasle za 90 odstotkov in preprečena je bila njegova trgovska aktivnost. Rudolf je ostal v Združenih državah, služil ameriško vojsko, kasneje pa je bil 37 let ameriški državni uslužbenec v Chicagu. Zdaj je upokojen in živi v Genevi, Illinois.

To je bilo napisano predvsem zaradi tistih 41 sorodnikov in 10 njihovih otrok, ki so se udeležili kosila, in seveda tudi za tiste sorodnike v Beogradu, Zagrebu, Poljčanah in v Prištini, ki se niso mogli odzvati vabilu. Večina izmed njih je bila premlada, da bi poznala svojega starega in prastarega očeta Vencla, ki je bil po bližnji in daljni okolici znan kot sposoben trgovec in prizadeven organizator v lokalnih društvih »Sokol«, v prostovoljnem gasilskem društvu ter v krajevni posojilnici. Njegova žena Johana je umrla leta 1902 in zapustila šest majhnih otrok, ki jih je vzgojil s pomočjo nekaterih čeških sorodnikov. Ponovno se je poročil z domačinko, slovenskim dekletom Ano Varl, ki je bila prav tako sposobna žena in dobra mati vsem otrokom. Z Venclo je preživela 24 let.

Ralph Palmer (Rudolf Paleček)
Geneva, Illinois, ZDA

Pokojnine

V reviji »Rodna gruda« beremo upokojenci iz Severne Francije veliko o mednarodnih pogodbah, ki jih je sklenila Jugoslavija z drugimi državami. Zdaj vas prosimo, da objavite v reviji »Rodna gruda«, koliko so se v Jugoslaviji povečale pokojnine v letih 1968, 1969 in 1970. Vemo sicer, da se tudi v Jugoslaviji vsako leto povečujejo pokojnine, ker nam o tem pišejo naši sorodniki v Jugoslaviji, vendar pa semkaj v Francijo že dve leti nismo dobili nobenega povečanja iz Jugoslavije. Zanima nas, kje so zadržki, da se ta povečanja tako počasi izplačujejo ali pa se sploh ne izplačujejo. Če ne bo to vprašanje v kratkem urejeno, bomo prisiljeni obrniti se na francosko zavarovanje v Parizu.

Upokojenci iz Severne Francije

Odkar je bil v Jugoslaviji uveljavljen novi temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju, to je od 1. januarja 1965, se tudi jugoslovanske pokojnine in invalidnine vsako leto povečujejo vzporedno z rastjo življenjskih stroškov v Jugoslaviji, občasno pa tudi izredno povečajo, če stare pokojnine preveč zaostajajo za novimi pokojninami.

Tako so bile jugoslovanske pokojnine priznane v Sloveniji, z veljavnostjo od 1. januarja 1968 naprej povečane (usklajene) najprej za 14 %, nato pa še valorizirane za 7,8 %.

Z veljavnostjo od 1. januarja 1969 so bile jugoslovanske pokojnine, ki so priznane v Sloveniji, usklajene in valorizirane za 15,4 %.

Končno so bile jugoslovanske pokojnine, priznane v Sloveniji, s 1. januarjem 1970 usklajene in povečane za 23 %, na tako povečane pokojnine pa še dodan fiksni znesek 40 novih dinarjev.

Pripomniti je, da so bile z zgornjimi odstotki, oziroma, zneski povečane predvsem stare pokojnine, priznane v Sloveniji pred 1. januarjem 1965, novejšje pokojnine pa so bile valorizirane, vendar pa usklajene z ustrezno manjšimi odstotki, kakor stare pokojnine iz obdobja pred 1. 1. 1965. Ker uživajo naši upokojenci v Franciji skoraj brez izjeme stare pokojnine iz obdobja pred 1. 1. 1965, veljajo torej zanje vsa povečanja, ki smo jih navedli zgoraj.

Kar se tiče zaostajanja v samem izplačevanju v tujino, torej tudi v Francijo, je razlog v preobremenjenosti Zveznega zavoda za socialno zavarovanje v Beogradu, Nemanjina 34. Svetujemo, da se na ta naslov obrnete vsakokrat, ko izplačilo iz Jugoslavije zakasni.

Dr. L. S.

Podobe iz žlahtnega kamna izklesane

Razgovor s Prešernovo nagrajenko
Mihaelo Šaričevo

*Dramska igralka Mihaela Šaričeva
(druga z leve) na intimni svečanosti v
krogu igralskih kolegov in kolegic*

»V njeni umetnosti je bilo vselej nekaj izjemnega; njene odrske podobe so bile preproste, iz enega kosa, nemara bi celo lahko rekli: pogosto iz istega žlahtnega kamna izklesane; intimne, pa hkrati monumentalne. V sleherni od njih je našla in znala poudariti žlahtne človeške črte, jim dati žar poetične toplote in jih oblikovati s svojim redkim čutom za lepoto slovenske besede.« S temi in še drugimi besedami je bila utemeljena letošnja Prešernova nagrada Mihaeli Šaričevi za življenjsko delo na področju igralske umetnosti. O njenem delu, o življenju med Slovenci smo se pogovarjali z Mihaelo Šaričevo.

»Res, da nas je malo,« je v pogovoru rekla igralka Mihaela Šaričeva — o njej bo v tem sestavku tekla beseda — »a pri tem je med nami sorazmerno izredno veliko velikih ljudi, katerih umetniška ustvarjalnost se lahko kosa z največjimi umetniki vsega sveta.«

To je povedala tako samoumevno, kot bi tudi sama pozabila na to, da po rodu, vsaj z očetove strani, sploh ni Slovenka in da jo je le slučaj pred več kot petdesetimi leti privedel v Ljubljano. Tu pa je s srcem in po govorici postala naša, kot bi se ji po žilah pretakala le slovenska kri in bi pri nas drgnila šolske klopi.

Ne naglas in ne melodija govorice je ne izdajata, da se je s slovenščino v mladih letih srečavala le med počitnicami, ki jih je preživljala v Beli krajini pri babici po materini strani. Njen oče je bil Hrvat in ker je tudi njena mati svojo mladost preživela pri teti v Zagrebu, so doma govorili le hrvatsko in, ker so otroci hodili v nemške šole, še to le takrat, kadar niso marali, da bi jih drugi razumeli.

Zgodba njene mladosti je kot živopisen roman. Bila je deveti, najmlajši otrok avstroogrškega častnika, rojena dva meseca po očetovi smrti. Prva tri leta so ji tekla v Zagrebu, potem pa se je mati z otroki — ostali so ji le štirje — preselila na Dunaj, veliko mesto, v katerem se je mlada, lepa vdova, ki ni marala za občudovalce, laže izgubila v samotni vele mestnega vrveža.

Na otroška leta jo veže le malo svetlih spominov. Že v drugem razredu osnovne šole je morala v zavod za vzgojo oficirskih sirot, daleč od matere, daleč od doma. »Pozneje, ko sem prebirala Cankarjeve zgodbe,« pripoveduje v spominih na tista leta gospa Šaričeva, »sem včasih pomislila: kaj šele bi napisal Cankar, ko bi poznal siromaštvo mojih otroških let!«

Naj so bila tista leta še tako grenka — minila so in ker je bila po končani meščanski šoli premlada za učiteljske in je bila med najboljšimi učenkami, so jo poslali v Pariz v podobno »Maison d'Education« za otroke, katerih očetje so bili odlikovani s križcem časti. Tu jo je očarala francoščina — dolga leta potem je bil njen sen igrati na francoskih odrih. »Toda tolikšne sreče le nisem imela,« se smehljaje se spominja gospa Šaričeva, »čeprav — to rada priznam, sem imela v igralski karieri toliko sreče, da si je več sploh ne bi mogla želeli!«

Postati igralka je bil njen davni sen. Še prej pa si je želela k cirkusu. Tega je namreč videla najprej in hotela je postati cirkuška artistka. Ko pa je kot otrok videla prvo gledališko predstavo, je sanjala le še o gledališču. A postati igralka je bilo za hčerko oficirske vdove res samo nedosegljiv sen.

»Moja mama je bila izreden človek z velikim razumevanjem za umetnost, toda vedela sem, da za tako šolanje ne bi zmogla denarja.« Ob spominih na mater ji postane

glas še mehkejši in oči še toplejše. »Neke nedelje — šolarke zavoda za vzgojo oficirskih otrok smo smele iz zavoda le prvo in tretjo nedeljo v mesecu — sva se z mamo, pohajkujoč po dunajskih ulicah, ustavili pred plakatom, ki je vabil na gledališko predstavo. Z očmi sem se prilepila na ime na igralcev in ko je mama opazila moj hrepeneči pogled, je brez besed odšla k blagajni in mi za svoj zadnji goldinar kupila vstopnico.«

Kljub materinemu razumevanju je svojo veliko željo — postati igralka, skrivala. Obiskovala pa je gledališke predstave, če je le mogla in se na pamet učila najrazličnejših vlog. Te je potem, ko je hodila po ulicah, ponavljala sama pri sebi in ljudje, ki so jo srečavali, so se čudili spreminjanju, čemu se izrazu njenega obraza. Ponoči je s solzami močila blazino, ker je bila prepričana, da se ji njena velika želja ne bo nikoli uresničila.

Pa ji je prišlo na pomoč naključje. Mama njene prijateljice, bivša dvorna igralka Helena Wessely-Schmidt je odprla igralsko šolo in ji ponudila brezplačen pouk. Že po prvem letu učenja je tako napredovala, da so ji novinarji, ki so prisostvovali izpitom ob koncu leta, rekli: »Vam ni treba več učenja, vi potrebujete le angažma.«

In res je že jeseni, v sezoni 1913-14 dobila svoj prvi angažma v mestnem gledališču v Brüxu in prva vloga, ki jo je odigrala, je bila Lessingova Emilija Galotti. Za slavnostno premiero ji je mama — kaj takega zmorejo samo mame — čudežno preskrbela izvirne rokoko kostime iz čiste svile, izdelane v krojačnici slavnega dunajskega Burgtheatra!

Čez počitnice se je, polna upov v prihodnost, vrnila k mami na Dunaj. Tu je doživela tudi svojo veliko in lepo ljubezen (»Če ne bi doživela te,« pravi »ne bi verjela, da je mogoče tako ljubezen srečati tudi v življenju in ne le v romanih!«); svetlo vero, da se ji odpira pot do sreče in slave, ji je podrla neusmiljena vest: izbruhnila je prva svetovna vojna! V tej vojni je izgubila oba brata — mlajši je padel takoj v začetku, med prvimi tremi oficirji, starejši pa si je moral sam vzeti življenje zato, ker je kritiziral smrtno obsodbo mornarjev, ki so se v Boki Kotorski uprli avstrijski oblasti. Vpričo visokih oficirjev je izjavil: »Nihče nima pravice obsoditi nekoga, ki čuti nacionalno!« Po teh besedah je eden njegovih kolegov položil predenj revolver in vedel je: mora si vzeti življenje ali pa ga bodo pred vojnim sodiščem obsodili na smrt »zaradi žalitve cesarja«. Leto dni pozneje je padel še njen zaročenec; v trenutku, ko se je odpravljala na dopust, ga je v Galiciji zadela krogla.

To so bridki in grenki spomini, ki jim gospa Šaričeva danes nameni le še tih, razumevajoč smehljaj; a bridke življenjske preizkušnje so v njej gradile osebnost, iz katere je pozneje črpala moč za igralske stvaritve nešteti odrskih likov.

Vso oslabilo od medvojnega pomanjkanja in duševnih bolečin jo je materina prijateljica povabila v Zagreb, da bi si spet opomgla. In tu se je — takšna so pač čudna naključja življenja — spoznala s Hinkom Nučičem, ki mu je bila poverjena naloga zbrati ansambel za novo odprto slovensko gledališče v Ljubljani. Za avdicijo se je pripravila v nemščini, saj ni znala niti ene slovenske besede. Recitirala je le — seveda po svoje in s hrvatskim naglasom — neko Župančičevo pesem. Knjigo pesmi slovenske Moderne ji je podaril mlad občudovalec na počitnicah v Črnomlju. In pri tej recitaciji je dobila prvi pouk slovenščine, z njim vred pa 17. avgusta 1918, tik pred koncem vojne tudi angažma v slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani.

»Imela sem res izredno srečo,« se spominja gospa Šaričeva. »Prišla sem v odličen kolektiv, med dobre igralce in še boljše tovariše. Vsi so mi pomagali, vsi so me učili; povrh tega pa sem bila tedaj edina za svoje vloge in tako sem skozi deset let igrala večer za večerom na desetine najrazličnejših vlog. Igralec se lahko razvija le, če igra, če ima odziv publike. Drugi umetniki — pisatelji, pesniki, slikarji — se lahko izpopolnjujejo in ustvarjajo tudi sami zase — le igralec, če ne dobi vloge, ne more. Grenka usoda igralka je tudi ta, da je moških vlog mnogo več kot ženskih.«

Gospa Šaričeva tega ni občutila. Odigrala je vse najlepše ženske like Shakespearovih dram, Klubundove junakinje (vlogi v Prazniku cvetočih češenj in Krogu s kreda sta ji bili najbolj pri srcu), Dickensovega »Cvrčka«, našega »Matička« in še in še. Pri tem pa je dolgo let igrala le lepe, dobre, plemenite značaje. Šele zelo pozno so ji dodelili vlogo krute Regan v Kralju Learu. Zbala se je: ali jo bo znala odigrati? A tudi to ji je uspelo. Spoznala je celo, da je lažje igrati negativne značaje kot dobre — tudi v življenju je lažje biti slab kot dober človek.

Ob koncu gledališke kariere se je posvetila poučevanju. Svoje znanje je posredovala mladim bodočim umetnikom na Igralski akademiji. Nekaj let jih je učila dramske igre, pozneje pa je prešla na pouk umetniške besede. Mnogi njeni nekdanji študenti so ji še danes hvaležni, da jim je razkrila skrivnost govorne tehnike: izgovarjati besede tako, da same od sebe povedo svojo vsebino: plastično, muzikalno, barvito.

Letos je za svoje dolgoletno umetniško delo dobila najvišje priznanje — Prešernovo nagrado.

»Vesela sem te nagrade ne zaradi nagrade same, pač pa zaradi priznanja mojemu delu. Res sem imela srečo v življenju — veliko sem lahko igrala in končno sem dobila še to visoko priznanje!« se znova nasmehne velika igralka našega gledališča; in topel sijaj njenih oči še bolj zakrije leta, ki jih njen mladostni, z neznatnimi gubami preprejeni obraz že itak dobro skriva; njen topli, žametni glas pa nam jo spet pričara takšno, kakršno smo jo bili vajeni gledati in poslušati.

Jana Milčinski

Tisoča knjiga založbe Obzorja

Ko sem prebral obvestilo mariborske založbe Obzorja, da je izdala ob svoji dvajsetletnici obstoja svojo tisočo knjigo, Kafkovo Ameriko, sem domneval, da je napisana v slogu potopisa. Zelo sem bil presenečen, ko sem spoznal, da je Kafkova Amerika prijetno napisan roman o šestnajstletnem fantu Karlu Rossmannu, katerega so starši zapodili od doma v Ameriko, da bi se s tem rešili sramote in nevspečnosti zaradi sinovega greha, ki ga je storil z neko hišno, 35-letno Johanno Brummer in imel z njo otroka. S kovčkom in dežnikom v roki je moral čez Ocean v Ameriko. Tam je Karel doživljal najrazličnejša presenečenja. Svojo pot je začel pri stricu, senatorju in lastniku velikega prevozniškega podjetja. Zaradi malega prestopka je bil kmalu na cesti. Nato se je začela njegova trnjeva pot. Včasih se je družil s postopači, z njimi prenočeval in bil izkoriščen. Življenje se mu je izboljšalo, ko je spoznal gospo Greto Mitzebach, višjo kuharico v velikem petnadstropnem hotelu. Postal je voznik dvigala in stanoval v dvorani s štiridesetimi malimi nastavljenici. Tudi tu je bil zaradi napake odpuščen, odtlej se je potikal križem krašem po Ameriki, dokler se ni povsem izgubil in propadel... Malega Evropejca je požrla velika Amerika.

Pisatelj Franz Kafka (1883—1924) je napisal tri romane. Ameriko, Proces in Grad. V svoje pisanje ni imel zaupanja, bil je sebi preoster sodnik. Ko je umiral, je prosil svojega prijatelja Maxa Broda, naj njegove rokopise po njegovi smrti sežge. Brod ga ni ubogal, izdal je vse tri romane. Dosegli so velik uspeh! Prevedeni so v mnoge jezike, med njimi tudi v slovenščino.

Jože Župančič

Z znanjem slovenščine je znanje lepše

Evgen Jurič

Tečaj slovenskega jezika »Zakaj ne po slovensko« — »Slovene by Direct Method« s pridom uporabljajo tudi v Ljubljani živeti (in angleško govoreči) inozemci. Znati slovensko jim pogosto pomeni — ne biti tujec

Pravijo, da je slovenščina jezik, ki se ga je sila težko naučiti. To bo bržkone držalo, saj je znano, da dela preglavice celo Slovincem, pa bi jih potem tujcem ne. Vendar pa je današnji čas tak, da se ljudje veliko selijo, da često živijo v tujih deželah. Tako kakor živi po vsem svetu veliko Slovencev, tudi pri nas, v Sloveniji, živijo precej tujcev. K nam so prišli iz različnih vzrokov: nekatere je prignalo srce, poročili so se s Slovenci ali Slovenkami, drugi so pri nas poslovno, tretji pa študirajo. Vsi pa poskušajo govoriti slovensko. Nekaterim gre to že kar dobro »od jezika«, drugi pa jecljajo in izbirajo besede, preden kaj povedo — ali pa govorijo kar v svojem jeziku, saj so Slovenci znani po tem, da znajo precej tujih jezikov.

»Prav to, da pri vas v Sloveniji veliko ljudi govori angleško, nemško in italijansko, da o srbohrvaščini, ki jo zna večina, niti ne govorimo, je eden izmed vzrokov, da se tujci, ki živijo v Sloveniji, tako počasi — ali pa sploh ne — naučijo vašega jezika,« je dejala Nemka, ki že nekaj let živi v Ljubljani.

Sicer pa lahko zapišemo, da za naš jezik že dolgo ni vladalo med tujci tako zanimanje, kot v zadnjih letih.

Lani je Slovenska izseljenska matica v Ljubljani izdala knjigo dr. Jožeta Toporišiča »Zakaj ne po slovensko«. Knjigi so priložene tudi plošče, na katerih najbolj znani slovenski igralci demonstrirajo pravilno izreko našega jezika. Nedvomno bo knjiga mnogim pomagala.

Zanimanje za tečaje slovenščine

Tujci, ki so se pri nas naselili za stalno, in takih je precej, se našega jezika seveda morajo naučiti. Za dosego tega cilja pa doslej ni bilo na voljo veliko poti. Tujci so bili prepuščeni samim sebi, svoji iznajdljivosti.

Zato so se tujci, ki živijo pri nas, često zanimali za bolj organizirane in sodobnejše oblike učenja našega jezika. Nekateri tečaji so bili občasno na univerzi, ko so se našega jezika učili tuji študentje, ki jih na ljubljanski univerzi ni malo. Ti tečaji pa niso bili vsem dosegljivi, saj je poleg študentov pri nas še precej drugih tujcev. Na delavski univerzi Borisa Kidriča v Ljubljani so nam povedali, da se je pri njih za tečaje slovenskega jezika že dlje zanimalo toliko tujcev, da so lani odprli poseben tečaj za učenje slovenščine. Prva skupina, ki se je pri njih začela učiti našega jezika, šteje sedem ljudi.

Zdaj so že Slovenci

Profesorica Ema Andoljšek, ki to skupino poučuje, nam je ponosno povedala, da nekateri izmed njenih učencev že kar dobro govorijo naš jezik.

»Trije izmed njih so že skoraj Slovenci,« je dejala.

V prvi skupini, ki se uči slovenščine na delavski univerzi Borisa Kidriča, so štiri Američanke, Norvežanka, Angležinja, Poljakinja in Arabec.

»Vsi znajo angleško in tako je angleščina izhodiščni jezik. Tudi Toporišičeva knjiga, ki jo uporabljamo kot učbenik, je narejena tako. V prvem delu tečaja, ki je bil zelo intenziven — poučevali smo jih trikrat tedensko — smo v štiridesetih urah predelali osnove in z rezultati se lahko le pohvalimo,« je povedala profesorica Andoljšekova.

Nekateri tečajniki so res že prej nekoliko tolkli naš jezik, drugi pa ne. Vendar so po štiridesetih urah učenja (toliko je trajal začetni tečaj) vsi že kar dobro razumeli, pa tudi marsikaj so že lahko povedali v slovenščini. Ko so videli svoj uspeh, so se vsi odločili, da bi bilo dobro organizirati še nadaljevalni tečaj. Na delavski univerzi so njihovi želji ustregli in zdaj vsi hodijo v nadaljevalni tečaj, ki bo imel 36 ur.

Joan Walan — Slovenka

V novem bloku v Rašiški ulici v Šiški že leto in pol živi družina Walan, ki se je v Ljubljano preselila iz San Francisca. Mi-

Donna Lawson

ster Walan je namreč zastopnik velike ameriške firme za Jugoslavijo.

Gospa Joan Walan pa je gospodinja in mati. Njena dva otroka, šestletna Lisely in štiriletni Bradley, hodita v vrtec, ona pa kuha in nakupuje.

»Pri vas mi je zelo všeč,« je povedala, »in ker bomo tu živeli še precej časa, se pač moram naučiti vašega jezika.«

Gospa Walan govori slovensko že dokaj do-

Ilse Zajc

bro in s pravim naglasom, le včasih se ji stavek zatakne, ker izbira prave besede.

»Oba otroka govorita vaš jezik bolje od mene. Sta v vrtcu in med vašimi otroki sta se slovenščine naučila kar mimogrede. Sicer pa gre Lisely v jeseni že v šolo, seveda slovensko, in mora znati.«

»In kako to, da ste se za učenje odločili vi?«

»Saj sem se morala. Če ne znam slovensko, še v trgovino in k mesarju ne morem. Sploh moram na vsakem koraku kaj vprašati ali povedati. Ko bom dobro znala slovenščino, bo moje življenje pri vas lepše in lažje.«

Ilse hoče znati pravilno

Ilse Zajc, žena našega smučarskega skakalca Ludvika Zajca, je prišla v Slovenijo iz Norveške. Zdaj, po dveh letih življenja pri nas, človek že komajda ugotovi, da ni Slovenka.

V Turistično-transportnem biroju v Ljubljani, kjer je zaposlena, ima ves dan opravka s strankami, večidel s Slovenci in vse se dogovori z njimi. Le naglas jo včasih izda.

»Potem me pa kdo vljudno vpraša, če sem Čehinja ali Rusinja,« je smeje se povedala simpatična Ilse.

»Zelo dobro govorite naš jezik. Kako to, da ste se kljub temu odločili za tečaj?«

»Ker hočem govoriti pravilno in pa zato, ker bi se rada naučila tudi pravilno pisati. Mislim, da bo šlo. Veste, zdaj z možem govoriva le še slovensko...«

»Se je težko naučiti slovensko?«

»Zelo težko. Zlasti meni, Norvežanki, je šlo spočetka sila trdo in počasi. Zdaj že gre. Važno je to, da veliko govorim, tako v službi kot doma in s prijatelji.«

Uči se slovensko, poučuje angleško

Donna Lawson je prišla v Ljubljano iz Massachusettsa. Tu je že dve leti, ostane pa še do jeseni. Kljub temu se je zdaj začela bolj intenzivno učiti slovenščine, srbohrvaščine pa že nekaj zna. Da ji ni dolgčas, poučuje naše ljudi, moževe prijatelje, angleščine.

»Zdaj, ko druge učim angleško, sem ugotovila, da ni le slovenščina težka, ampak da je isto z angleščino,« je dejala.

»Čeprav ostanem tu le še do jeseni, se bom učila naprej. Hočem se naučiti, hočem govoriti z ljudmi v vašem jeziku. In vem, da se mi bo posrečilo,« je dejala ob slovesu.

Rudolfo Kubik sprejema Gallusovo plaketo

Agrupacion coral Buenos Aires v Jugoslaviji

V preteklem marcu je v Jugoslaviji gostoval argentinski pevski zbor Agrupacion coral Buenos Aires pod vodstvom Rodolfa Kubika. V Sloveniji je zbor nastopil v Kopru, Ajdovščini in v Ljubljani, nato pa je odšel še na turnejo po Hrvaški, Bosni in Srbiji ter nastopil v Pulju — rojstnem kraju Rodolfa Kubika, v Karlovcu, Kutini, Sisku, Sarajevu in v Beogradu. Zbor je v Jugoslavijo povabila in organizirala gostovanje Slovenska izseljenska matica. Popoldne pred koncertom v Slovenski filharmoniji je za argentinski zbor priredil sprejem član slovenskega izvršnega sveta Jožko Štrukelj. Ob tej priliki je Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije podelila dirigentu Rodolfu Kubiku za njegovo dosedanje delo pri slovenskih izseljenskih pevskih zbora in društvih ter za izvajanje slovenske oziroma jugoslovanske narodne glasbe ter del jugoslovanskih skladateljev — Gallusovo plaketo, najvišje odlikovanje, ki ga v Sloveniji podeljuje zborom oziroma dirigentom.

Rodolfo Kubik je bil rojen leta 1901 v Pulju. Z glasbo je bil povezan že od zgodnjih let, saj je bil glasbenik tudi njegov oče. Študiral je na tržaškem konservatoriju, kjer se je študijsko ukvarjal tudi že z zborovskim petjem. Svoje znanje in izkušnje si je še poglobil na Dunaju.

V maju leta 1927 je moral zaradi svojega naprednega prepričanja zapustiti Italijo in naselil se je v Buenos Airesu v Argentini. Že kmalu po prihodu je prevzel vodstvo več pevskih zborov in orkestrov, aktivno pa se je vključil v društveno življenje tamkajšnjih slovenskih naseljencev. Leta 1928 je prevzel vodstvo pevskega zbora v slovenskem delavskem kulturnem društvu »Ljudski oder«. Zbor je nekaj mesecev pred tem ustanovil pokojni Ciril Jekše, pod Kubikovim vodstvom pa je šele popolnoma zaživel. Odtlej je Rudolfo Kubik postal znan v vseh slovenskih naselbinah. Veliko svojega prostega časa je posvetil slovenski narodni glasbi, želel je, da bi se še dolgo obdržala med slovenskimi izseljenci v Argentini.

Skoraj je nemogoče naštetati vse pevske zборе, ki jih je Rodolfo Kubik vodil ali ustanovil. Razen dirigentstva pa se je ukvarjal še s priredbami skladb za različne zборе, zadnje čase pa tudi z južnoameriškimi starimi cerkvenimi skladbami. Od različnih društev v Južni Ameriki, predvsem pa v Argentini, je Rodolfo Kubik prejel vrsto odlikovanj in priznanj.

Mešani pevski zbor »Agrupacion coral Buenos Aires«, ki je prvokrat gostoval v Evropi, je samo eden izmed številnih zborov, ki jih je ustvaril in kvalitetno dvignil Rodolfo Kubik. Na koncertih v Jugoslaviji jih je publika lepo sprejela in jih za občuteno izvajanje južnoameriških pesmi povsod bogato nagradila z aplavzom. Na koncertu v Slovenski filharmoniji, ki smo mu prisostvovali, so bili poslušalci ob petju argentinskih pevcev naravnost navdušeni, ploskanju ni in ni hotelo biti konca. Pevci so se seveda za priznanje oddolžili s tem, da so dodali še nekaj pesmi jugoslovanskih narodov, med temi je bila tudi slovenska narodna »Ko sem tod mimo šel...« J. P.

Igor Torkar: Zlata mladina

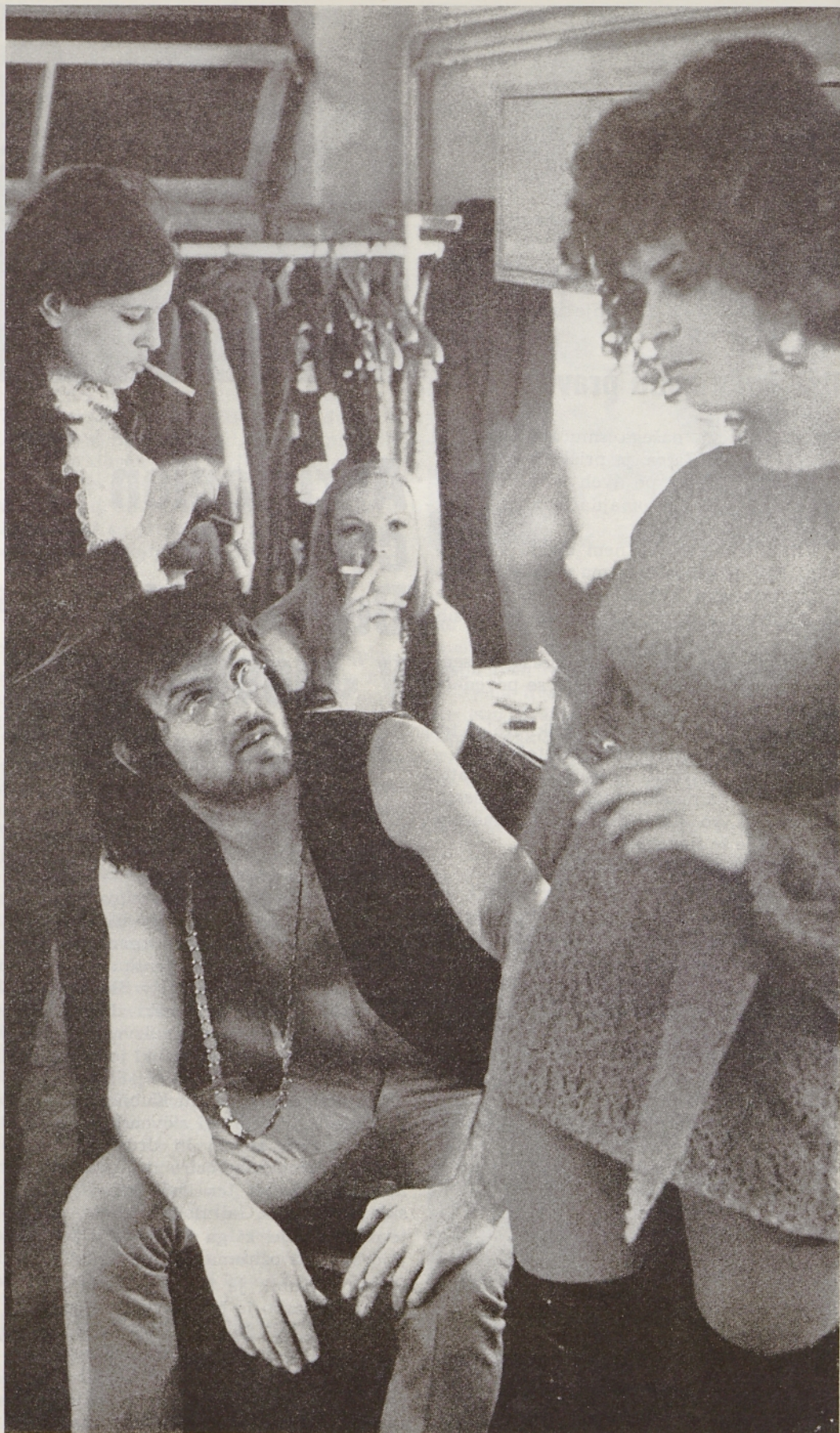
V mestnem gledališču ljubljanskem je bila letos februarja premiera najnovejšega Torkarjevega dela Zlata mladina, nekakšno logično nadaljevanje njegovega dramskega dela, pri vsem tem pa je to novo delo obogateno s problematiko, ki je danes specifična v odnosu posameznik : družba.

Značilnost predstave je tudi v tem, da so jo predstavili in gledališko oblikovali sami mladi ljudje. Razen režiserja Zvoneta Sedlbauerja je več kakor polovico igralcev še študentov ljubljanske akademije, drugi pa so diplomanti. Razen treh, štirih ni nihče reden član kakšnega igralskega ansambla.

Igor Torkar je znan slovenski dramatik, pravzaprav je bil na slovenskem prvi povojni »avantgardni« pisec, ki prav zaradi svojega načina pisanja nekaj časa ni mogel uprizarjati svojih gledaliških iger. Avtor Zlate mladine je tudi tokrat presenetil gledalce, umetniška kritika pa ga ni nikoli kdovekako cenila. Ne samo zaradi avantgardnosti, pač pa predvsem zaradi njegove ideološke problematike, ki ni bila v bistvu nikoli zares revolucionarna, ampak sama sebi namen. Tudi z Zlato mladino je tako. V resnici izpade vse skupaj zelo kokektno, čeprav je srž gledališkega teksta zastavljena široko in prizadeto in skuša odgovoriti z vso objektivnostjo na nepravilnosti današnje stvarnosti. Ta stvarnost je takšna, kakršno smo si ustvarili. To je aksiom, ki ga Torkar z vso upravičenostjo zastavlja. Literarna zgodovina je Torkarja uvrstila, po smeri pisanja, v socialno kritičnega realista. Avtorju je še vedno važen človek kot tak, še vedno je važno, da se najde krivca za zlo, da se bori za tisto dobro, kar nam je revolucija prinesla. Zato v drami tudi nastopajo, poleg »zlate mladine«, še očetje in eden od vzgojiteljev, ki je osrednja protiutež mladega viharništva. Drama je sicer socialno kritično delo, ni pa kritična do tega ali onega akterja, konkretno rečeno: z enako prizadetostjo zagovarja stališča mladih in starih, končni cilj pa je samo nemoč enih in drugih.

»Zlata mladina« je postavljena v konkreten prostor in čas, botruje pa problematiki tega gledališkega dela še domnevni »klub samomorilcev«, ki je pred letom ali dvema razburil našo javnost.

Nosilec glavne vloge je kipar Milan, še vedno veruje v vrednote, ne sicer več v iste, kakor njegov oče in generacija med

drugo svetovno vojno, vendar še vedno, in kar je bistveno, v vrednote. Verjel je v ljubezen do Majde na tisti način, kot smo ga še vedno vajeni, na vzajemno ljubezen, zvestobo, resničnost sožitja dveh ljudi in podobno. Ona že pripada nekonformistični, uporniški generaciji mladih, ki niha med ustvarjalnim delom in nihilizmom, ki si piše nove moralne in življenjske kodekse. To je problem drame, ki je poleg tega še izrazito žargonsko obarvana, obarvana tudi z vsem tistim, kar je mladim tako po srcu in si s stvarjo še vedno niso povsem na jasnem: s seksualnostjo. **Janez Poštrak**

Eva ljubi, ljubi vse ljudi

Pogovor z mlado slovensko pevko Eva Sršen

Eva Sršen s svojimi osemnajstimi leti in strahom pred bližnjo maturo prav gotovo sodi med najmlajše slovenske popevkarje. Njeni zvezdi, ki se je vzpenjala na popevkarsko nebo, je bilo bolj po naključju kot zaradi komolčarstva in trme dano, da je ubrala ravno, strmo pot navzgor. Izognila se je bolečim ovinkom, postajam in negotovemu čvekanju, ki so trli in zatrli že toliko pevcev, ko jim je zmanjkalo potrpljenja ali poguma.

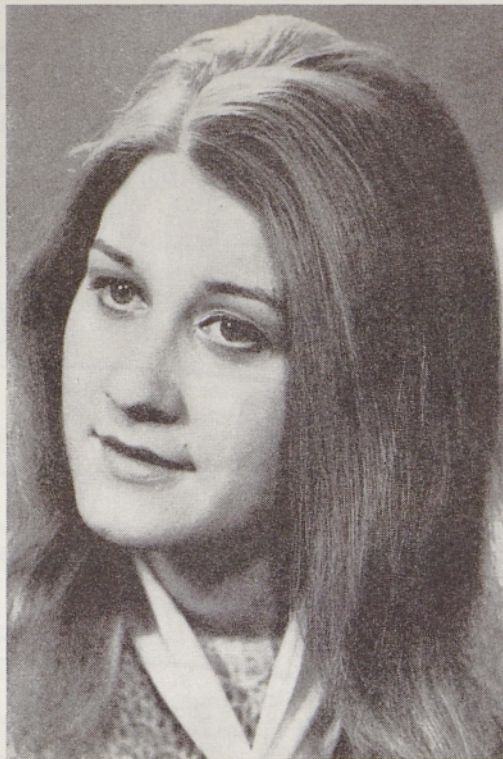
Začelo se je lanskega aprila. Eva se je dolgo pripravljala, preden je zbrala dovolj poguma, da je zakoračila na ljubljanski radio. Vprašala je, če bi morda lahko posnela kako lastno skladbo.

»Uh, kako me je bilo strah, ampak puške ni kazalo vreči v koruzo,« se spominja Eva tistega začetka. »Če sem že mahnjena na muziko, je ne bom za vedno zapirala med svoje štiri stene. Oceno moram dobiti tudi od zunaj, da bom vedela, če je vredno toliko ur na dan posedati za klavirjem, vaditi in peti zraven.«

Jože Privšek jo je povabil na avdicijo. Potem se je začela tista meteorska naglica. Eva je postala odkritje mladinskega popevkarskega festivala v Portorožu 'Portoroška vrtnica'. Tam je zapela lastno popevko 'Pojdi', ki jo je kasneje posnela tudi za Radio. Medtem so na ljubljanski RTV poslušali posnetek z Evine avdicije in se odločili, da jo pošljejo v Opatijo na popevkarski festival.

»Ponudba je prišla kot strela z jasnega. Domov so mi prinesli note in besedilo popevke 'Ljubi, ljubi' in me vprašali, če bi hotela peti v Opatiji. Seveda sem jo hotela, presrečna sem bila, zlasti še, ker mi je bila pesmica všeč.«

V Portorožu so ji prisodili drugo mesto, vendar je že opozorila nase. Še bolj pa v

Slika na prejšnji strani: mladi igralci, ki nastopajo v »Zlati mladini«, med odmorom v garderobi.
Foto: Joco Žnidaršič

Mlada slovenska pevka Eva Sršen je zastopala Jugoslavijo na festivalu Evrovizije v Amsterdamu. Osvojila je simpatije publike, to pa za našo pesem ni bilo dovolj. Bila je predzadnja (zgornaj)

Opatiji, kjer je popevko 'Ljubi, ljubi' zapela tako otroško, nedolžno in pristržno, da je v trenutku osvojila srca v dvorani in pred televizijskimi sprejemniki. Začele so prihajati ponudbe. Tudi iz tujine. Eva je rekla 'ne', saj se je takrat bala, kako bo zdelovala zadnje leto v srednji glasbeni šoli, če se bo kar naprej potepala okoli. Zraven je pa še punčka; velika mamina punčka, ki se še vedno malo boji včasih čudnega sveta odraslih.

Eva je prišla pred šestimi leti iz Ljutomer, kjer je preživela otroška leta. Kla-

vir, ki je njen najboljši prijatelj, je pripeljala s seboj. Brez njega res ne bi mogla. V šestem razredu gimnazije je skomponirala in napisala prvo popevko. Pozneje jih je še veliko. Pred kratkim je na Mladinskem festivalu spet pela lastno skladbo »Naivka«.

»Do nedavnega sem pela z ansamblom 'Delial'. Lepo je bilo. Velikokrat sem se na odru tako živela, da sem pozabila na vse okoli sebe. Čutila sem, da doživljam tone in besedilo, ne da jih samo interpretiram. Žal pa sem morala pustiti orkester na cedilu. Zaradi mature, ki je zdaj pomembnejša. Gostovanje z ansamblom po Sloveniji mi je vzelo preveč časa, preveč je bilo napol in docela neprespanih noči.«

Eva se bo po maturi na srednji glasbeni šoli vpisala na Glasbeno akademijo. Klavir in solo petje bo študirala. Pa še kaj zraven, če bo zmogla, ljubljaja. Do takrat pa bo pela, kolikor bo pač mogla. Zeli si, neznanstvo si želi, da bi bila lahko poklicna pevka. Glasba je vse, oziroma skoraj vse, kar ima rada.

»Kaj pa Evrovizija, Eva? S popevko Mojmira Sepeta ste zmagali na tekmovanju v Beogradu. V Amsterdam boste šli, na tekmovanje za popevko Evrope. Vas je kaj strah? Najbrž niste mislili na tako visoko uvrstitev?«

»Seveda me je strah, pa še kako. Jaz, no, kako bi rekla, nisem še čisto odrasla ženska, ne znam se obnašati kot doma, nimam potrebne rutine, skrbi me, kakšen vtis bom naredila. Če se bo popevka slabo uvrstila, bodo vsi rekli: Eva je kriva. Ampak jaz nisem nič kriva. Bilo je takole: Mojmir Sepe je napisal popevko 'Pridi, dala ti bom cvet' za svojo ženo Majdo. Ko pa je bilo snemanje v Beogradu, je bila Majda na gostovanju po Vzhodni Nemčiji, ki ga zaradi pogodbe ni mogla odpovedati. Vskočila sem jaz. Seveda je strokovna komisija že prej slišala magnetoskop z Majdo in zdaj res ne vem, ali je izbrala popevko zaradi melodije, Majdinega ali mojega glasu. Najbrž bi Majda Sepe v Amsterdamu bolje opravila, vsaj meni se zdi tako. Zato me je še toliko bolj strah.

»Pogum, Eva. Brez tega ne bo šlo. Konec koncev se niste vi prijavili za tekmovanje na Evroviziji, ampak vas je izbrala žirija, pozneje pa še posebna komisija. Samo njihovo zaupanje opravičite, pa bo vse v redu.«

»Malo časa je še do tekmovanja. Potrudila se bom, kolikor bom bolj mogla. Velika čast za nas Slovence je, da že tretjič zastopamo Jugoslavijo na tej prireditvi in lahko si mislite, kakšno zadoščenje bo zame, če se bom dobro uvrstila. Naredila bom vse, kar je v mojih močeh. Saj mi je glasba vse.«

Marina Draščič

V dolini pokopanih mest

(nadaljevanje)

Ignac Kušljan je v letih 1899 do 1909 v Mihovem odkril več kot 500 grobov. Izkopal je mnogo z okusom oblikovane keramične, steklene in bronaste posode, srebrne novce, predilne kroglice, brusilne kamne, nože, puščice, sekire, sulice, vojaške pasove, 4 čelade, 51 ščitov, 55 mečev, več kot jih premore vsa keltska Francija, bronastega jezdeca, mnogo ženskega nakita, zapestnic, okrasnih obročkov za noge, bronastih, steklenih in srebrnih fibul, od teh dve težki po pol kilograma, pač nakit s knežjega dvora, 47 raznih srebrnih predmetov, množice jantarnih, pisanih steklenih in pozlačenih nakitnih korald in drugih predmetov. Na dan sta prišli dve sežigališči trupel, glave pa so nesežgane ležale v grobu pol metra vstran. V štirih glavah so bili v ustih srebrni keltski novci s podobo konja: tako imenovani obolosi za plačilo prevoza umrlih na oni svet. To je grško verovanje, ki se zdi v Mihovem tako izjemno, da bi mislili morda na kake stalne grške trgovske predstavnike ali drugačne koloniste.

Bivališče mrtvih priča, da je keltski stari dun v Mihovem oboroženo vojaško naselje, bogastvo ženskega nakita pa govori o blaginji meščanov. Obrt je bila razvita. Železo iz okoliških rudišč je odlično taljeno, baker pa so dobivali iz rudnikov nad Samoborom v Gorjancih. Srebro in obilni jantar so drago plačevali iz svoje zunanje trgovine ali z zamenjavo svojih izdelkov. Iz nekega primera v francoski Galiji bi smeli morda domnevati, da so čelade v grobovih simboli plemenskih vojvod ali knezov. Ena od njih sodi že v čas rimske okupacije. Knez, ki je vladal ob prihodu Rimljanov, pa je nosil kot vladarsko znamenje umetniško oblikovan meč. Izdelan je bil v domačih delavnicah, okrašen pa s prvini ilirske umetnosti in s podobo dveh konj, vzpenjajočih se ob drevesu življenja. Motiv je znan doslej samo še iz nekega templja boginje Artemide Ortie iz 7. stoletja pr. n. št. v grški Sparti. Keltska

Detajl risbe, narejene po reliefu na vaški situli, 5. stoletje pr. n. št.

prestolnica se v tem času torej ni zapirala niti pred vplivi starih ilirskih domačinov (s katerimi pa se Kelti še niso stapljali) niti pred daljnimi tujimi svetovi. Njen vladar je v času splošnega panonskega upora proti Rimljanom v 1. desetletju (!) našega štetja kupoval v severnoitalski tovarni Bito posodo iz drage terre sigillate ali jo od Rimljanov morda sprejemal v dar, oboje dokaz, da se Kelti na Dolenjskem panonskega upora proti Rimljanom niso udeležili. Zato ostanejo tudi po upor oboroženi in ohranijo svoje plemenske vladarje. Duhovni svet Latobijcev je neraziskan. Imamo nekaj razlogov verjeti, da so tudi pod Gorjanci keltski druidi z zlatimi srpi želi sveto omelo, simbol keltske druidske kulture, ki je v svojem skrivnem in nikoli zapisanem nauku združevala versko, pravno in filozofsko izročilo. Meniško organizirani klan druidov je učence poučeval samo ustno in gojil tako umetnost govornišva. Profesor Klemenc je menil, da je

v rimsko keltski grobnici v Šempetru v Savinjski dolini odkril relief keltskega boga govornišva Ogmiausa. Keltsko naselje z delavnicami je pokopano na Trniščih na vzhodni strani Mihovega, više v gori pa sameva njegova mogočna in neraziskana trdnjava, keltski »oppidum«, mesto s posadko in vladarjevim dvorom. Na Trniščih so v jeseni prvič zasadili lopate arheologi »projekta Mihovo« in zarežali sondo v kopasto Glavico. Na njehem temenu je že Kušljan odkril železarsko topilniško peč in jo po najdenem srebrnem novcu spoznal za keltsko. Vendar je premajhna za znano veliko latobiško železarsko proizvodnjo. Zaradi keltskega novca jo moramo datirati v predrimsko dobo, zaradi majhne zmogljivosti pa na začetek latobiške naselitve. Avstrijski strokovnjak ing. Schuster meni, da je gorela kvečjemu dvakrat. Najbrž gre za prve poskuse. Prav v tem pa je njen izreden pomen, saj pričakujemo, da nam bo povedala, na kakšni

stopnji se je latobiško železarstvo pri nas začelo: ali morda tam, kjer nasilno končuje ilirsko, ali so prinesli Latobijci pod Gorjance že kake starejše izkušnje, ali pa je mihovško železarstvo vseskozi sad silnega razvoja keltskega obrtništva v naši deželi.

Na Glavici so se v sondi pokazale nekakšne široke, s kamni obrobene stopnice. Morda se pod vrhnjo, nasuto plastjo skriva stopničasta piramida. Morda gre za kulturni objekt, meni dr. Šribar, kar bi bilo presenečenje tudi za evropske strokovnjake. Tedaj bi bil lahko objekt samo ilirski, saj bi Kelti svojega svetišča ne skrunili tako zgodaj z industrijskim plavžem, čeprav so na njegovem temenu iskali le vetra, da bi peč bolje vlekla. Morda pa tiči odgovor v skoraj čisto pozabljenem prastarem imenu Glavice »Mrdun«, ki pa prižadeva etimologiji za sedaj nepremagljive težave.

Naj bo kakor koli, na tleh stare keltske prestolnice pod Gorjanci čakajo strokovnjake »projekta Mihovo« letos velike in pomembne naloge. Prepričani smo, da bodo naporu poplačani z novimi, presenetljivimi obzorji znamenite preteklosti naše dežele.

Stara keltska prestolnica, stari dun plemena Latobijcev pod Gorjanci, je živela sto let. V tem času je presenetljivo razvila industrijsko in obrtno proizvodnjo železarskih, bronastih, srebrnih, keramičnih, steklarskih in jantarnih izdelkov. V novih gospodarjih dežele, Rimljanih, je našla trgovce, ki so po svojih novih, mednarodnih cestah prvič lahko pošiljali izdelki hitro in poceni daleč po svetu. Stari dun je delal z vso zmogljivostjo. Prišel pa je še nov, nepričakovan preobrat v mednarodnem prometu.

Novi dun — mednarodno rečno пристanišče

V 1. stoletju je začelo evropsko in svetovno podnebje postajati deževnejše, kar se vrača vsakih štiristo let. Reke so se spreminjale v plovne poti, ki so bile za trgovino vedno najcenejše. Na njihovih bregovih se pojavljajo oltarji rečnim božanstvom, česar prej ne poznamo. Po Savi patroljira rimsko vojno brodovje, classis panonica, ki ima svoje oporišče v Siscii. Zaradi novih gospodarskih pogojev so Rimljani sredi 1. stoletja keltsko prestolnico z njeno proizvodnjo in strokovnjaki preselili k Savi, na tla današnjega Drnovega. V Mihovem so ostali samo siromašni kmetje, ki se pozneje porimljanijo. Nova keltska prestolnica. Nevio-dun ali romanizirano Neviodunum, se je v ozkem

in razpotegnjenem naselju pilepila na desni breg reke, da je bilo že na pogled očitno, da povezuje svojo bodočo usodo z življenjem vodnih poti. Komaj 300 rimskih korakov oddaljeno križišče velikih cest, ki so držale proti Celeii, Emoni in Siscii, je pomenilo mestu očitno manj od rečnih poti.

Neviodunum ni šel pravzaprav k reki sami, ampak k njenemu mrtvemu rokavu z mirnimi vodami, kakršne zahtevajo privezane ladje. Strugo so le očistili in v pristanišču precej poglobili, kar še danes dobro vidimo, če se spustimo v suho strugo. Sava sama je tekla, tako kot danes, 6 km severneje. Rimljani so v tistih časih tudi na Krki, pod Belo cerkvijo, na Otoku in v Kostanjevici, iskali za ladijske pristane slepe vodne rokave, oziroma jih kopali umetne. Misel, da je Neviodunum ležal ob Savi, je vodila do napačnega prepričanja, da je veliko pristaniško mesto zgodaj umrlo zato, ker se je Sava od njega odmaknila. Vendar je jasno, da bi šlo pristanišče, ki je bilo usodna gospodarska nujnost Neviodunuma, za odmaknjeno reko, o čemer pa ni nobenih sledov.

Novemu keltskemu mestu so cesarski Flavijci že po kakih dveh desetletjih podelili mestne in prestolniške pravice z naslovom Municipium Flavium Latobiorum Neviodunum. Naselje se je naglo razvilo v veliko mednarodno rečno pristanišče obsežnega balkanskega in panonskega prostora, vzhodnega Sredozemlja in starih tržišč Bližnjega vzhoda. Njegovo srce ni bil mestni forum, ampak velika stebriščna luška tržnica, ki nam je zapustila ostanek enega od zajetnih kamnitih stebrov. O prometu z daljnimi deželami lahko sodimo nekoliko po tujih kulturnih vplivih, ki so pustili v Neviodunumu svoje sledove. Kot odkrivamo v mestu češčenje bogov od kartažanske Korifeje Celestis do razvratnih očiščevalnih misterijev traško frigijskega Sabaciusa, je bilo podobno v pristaniški tržnici slišati balkanske, sredozemske in orientalske jezike. Uradni je bil vsekakor grščina, ki so jo poučevali v posebni mestni šoli. Ohranil se je učiteljev nagrobnik. V takem kozmopolitskem vzdušju so se na našem antičnem Posavju in v dolini Krke varili pozni ostanki ilirstva, keltstvo in latinski duhovni svet s svetovljanskim helenstvom in vplivi daljnih barbarskih dežel treh celin v neko povsem novo kulturo — nekateri ji pravijo kultura hišastih žar — ki ji po svojskosti ne najdemo nikjer primere. Vendar vemo o njej in tudi o novi keltski prestolnici še zelo malo. Želeti bi bilo, da bi zadnja leta zaostajajoče arheološko raziskovanje na Drnovem zopet oživel.

Ko je v 3. in 4. stoletju Sava nezadržno upadala, je mednarodno neviodunsko pristanišče hiral in shiralo. Mesto je ostalo le še prestolnica domače dežele, vsaj po imenu. Vse pogostejše je gledalo vznemirljive pohode rimskih legij, ki so hitele na meje braniti državo pred pritiskajočimi barbari. Legije niso vselej vzdržale. Neviodunum so plenili in požigali divji jezdec z Vzhoda, tudi Atilovi Huni, ko so leta 452 drli proti Emoni.

Mesto je ob upadajoči reki že davno izgubilo svoj nekdanji pomen, postajalo »predimenzionirano« in ga ni zato v njegovem nasilnem umiranju nihče reševal, nihče utrjeval. Odveč so vsa stara ugibanja, zakaj ni bil Neviodunum nikoli obzidan. Rimska vojska se umika takrat zopet na strateške višine v Gorjancih, kot sta Vel. Malence in Zidani gaber. Tu so prednje straže velikega italskega zapornega zidu na Alpah. Na pepelu in ruševinah nekoč bogatih neviodunskih patricijskih hiš odkrivajo arheologi le še tu in tam leseno in z ilovico ometano bajto obubožanega domačina, ki je preživel katastrofo rodnega mesta.

Vzhodnogotski kralj Teodorik Veliki je konec 5. in v 6. stol. za kratek čas priključil Dolenjsko in Posavje do Vinkovcev svojemu ravenskemu kraljevstvu. Tudi v Neviodunumu, ki se imenuje tedaj Nomiduni, obnovi državno upravo, sodstvo in staro, antično pošto. Javne službe izroča Rimljanom, svojim germanskim rojakom pa pušča vojaške dolžnosti, vendar za prekratek čas, da bi zapustili opaznih arheoloških sledov, razen na utrjenem štajerskem Rifniku. To zavaja zgodovinarje včasih do napačnih sklepov, da Gotov pri nas ni bilo. Res pa je, da politično in kulturno nič ne pomenijo, saj je Teodorikova »renesansa antike« zadnji napor, podaljšati življenje staremu veku, v katerem imajo Germani samo vojaške naloge.

Neznano rimsko mesto, ki je gradilo in stražilo prve ceste

Za najstarejše rimsko mesto neznanega imena v dolini Krke še nedavno ni nihče vedel. Ležalo je na Otoku na desnem bregu Krke in segalo čez reko v današnjo Dobrovo. Oba bregova je povezoval najbrž že takrat kamnit most, čigar marmornate kvadre je bilo ob nizkih vodah mogoče še v prejšnjem stoletju videti. Mesto so postavili vojaški oddelki, najbrž rimske devete legije Hispanie, ko so za vlade cesarja Avgusta na začetku našega štetja gradili po levi strani Korkore (Krke) prvo rimsko cesto iz Italije na Siscio.

Branko Rudolf

ČISTO NAVADNA POVESTICA

Krompirček in fižolček, dva debela brata
sta vesela
šla skozi vrata
od tod
na pot
s culo in rebulo
in sta se šalila
kotalila in kobalila
neprestano,
samo
nepričakovano —
comp! — sta padla v jamo
skopano.

Zemlja pravi: »Sine,
počakaj malo in poženi korenine.«
In sta pognala,
kaj bi sicer začela?
se natezovala
in imela dosti dela.
Od zadnjega konca
sta morala liste
široke, kakor roke
razprostrti,
ki jih je jel žar sonca
božati in greti.
Tu so se morali skriti
in zdebeliti
novi fižolčki v gibki
zeleni zibki
in krompirčki, svojat debela
v zemlji, ki jih je grela.
Nato, ob novem letu
je mnogo takih
skorajda enakih
z brega in z dola
rodu krompirja in fižola
znova s culo šlo po svetu.

France Bevk

KO SEM SE KISAL

Ko sem bil majhen, sem se kakšenkoli kisal. V takih primerih se mi je smejala vsa hiša. To mi ni bilo po volji. Raztegnil sem usta in začel vpiti.
Pri nas ni bila navada, da bi takega kričarja vzeli v naročje in ga ujčkali. Kaj še! Vsi hkrati so me gledali v usta.
»Joj, kako daleč se vidi!« so se čudili. Jaz pa usta še bolj narazen, da se je videlo še bolj daleč.
»Glej, miš ti bo skočila v usta!« so mi rekli.
Zaprl sem usta in tulil skozi stisnjene zobe, da so se začeli vsi čuditi in me hvaliti.
»Joj, kako naš France lepo poje!«
To mi je pa bilo preveč. Znova sem razširil usta in zategnil:
»Saj ne poooojem, saj le rjooooovem.«

Janez Menart

ODISEJA

Mnogo je že bilo,
mnogo bo še prešlo.
Sredi morja temni
parnik in dalje gré.

Luka je tam za njim,
luka je tam pred njim;
v nebu neurje spi,
v morju je noč vodé.

Parnik pa dalje gré;
pena mu v kljun bobni:
mnogo je že bilo,
mnogo bo še prešlo...

Darinka Petkovšek

UGANKA

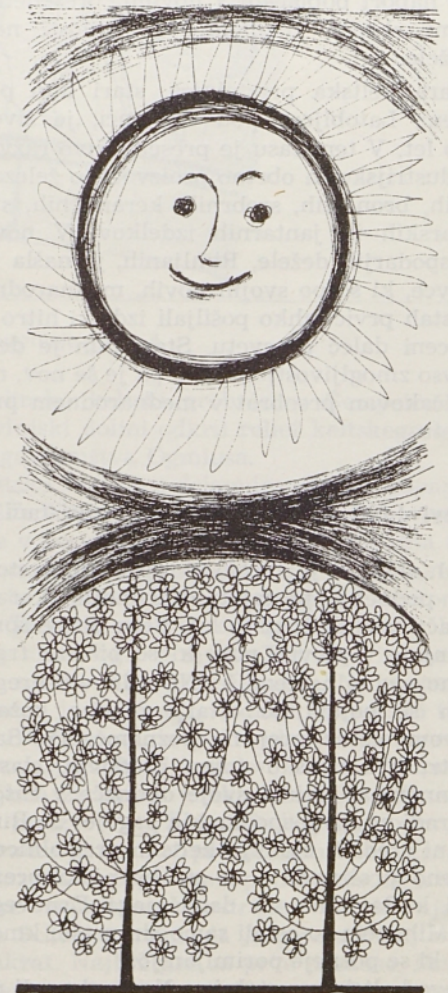
Na temni preprogi
potuje gospa,
okroglo nje lice
vso noč se smehlja.

(luna)

Marija Mijot

SONCE JE PRISIJALO

Po dolgem dežju
je sončece prisijalo!
Vsem, ki smo čemerni,
toplo roko dalo.
Objokane je rože pogladilo,
jim mokra lička posušilo.

Zima Vrščaj

KDO JE VZEL ŽOGO?

V hiši sredi velikega vrta je živela majhna deklica. Dopoldne se je deklica sama igrala na vrtu; v pesku, na gugalnici, na gredicah, z žogo in punčko. Popoldne pa so prihajali k njej otroci iz sosednjih hiš in vsi so se lepo igrali. Prav dobro so se imeli ves popoldan. Zvečer pa ni bilo prav nič prijetno. Zvečer je bilo treba posloviti se od igrac in jih pospraviti. Najbolj dolgočasno pa je bilo iti spat. Tudi igrace gredo spat, v škatlo. Otroci iz sosednjih hiš se tedaj kar razbežijo, kličejo jih mame in deklica ostane sama. Zlaga igrace v veliko škatlo, punčke, skledice, lopatko, kocke, raco in ribo.

V travi pa je ostala žoga. Majhna pisana žoga. Bila je tako daleč v travi, da se deklici ni ljubilo iti ponjo in jo spraviti v škatlo.

Naj spi v travi, je rekla.

Mama je gledala skozi okno. Pa žoga? je vprašala deklico. Bo ostala čez noč na vrtu?

Naj spi na vrtu, je rekla deklica.

Na vrtu naj spi? Kaj pa, če jo kdo vzame? je rekla mama, pa je že pozabila na žogo, saj je bila tako majhna, da jo je bilo komaj videti iz trave.

Deklica je šla spat. Spala je in spale so igrace v škatli, spali so tudi otroci v sosednjih hišah...

Samo muce niso spale. Muce se ponoči sprehajajo po vrtovih, z mehкими šapami šarijo okrog in iščejo hrane, brusijo si krempljce ob deblih in oči se jim svetijo.

Ena taka muca je zašla tudi na dekličin vrt. Tiho je stopala po travi, bila je popolnoma črna in ne bi je videl, če bi zraven nje stal. Le oči so se ji svetile. Počasi je stopala po nizki travi in hop! kaj pa je to! — zadela ob žogo, ki je spala v travi. Sunila je z nožico še enkrat in žoga se je zakotalila naprej, muca pa za njo, ker je mislila, da je žival, miška ali ptiček. Žoga pa je obstala in muca je že bila pri njej. Hop! jo je spet sunila s sprednjo nožico in se začela z njo igrati. Saj to je igraca, to ni hrana, je ugotovila in se igrala z njo po travi pred veliko hišo. Šk, šk, je švigala žoga po travi in obe, žoga in muca, sta se bližali vrtni ograji, ki je imela spodaj veliko luknjo, da si lahko skozi njo zlezel, ne samo muca in žoga, tudi deklica je včasih zlezla tam skozi, ker je bil on-

stran ograje majhen potoček, po katerem so otroci spuščali ladjice.

Tudi žoga je bila kmalu onkraj ograje in muca za njo. Bumf! je žoga štrbunknila v vodo, muca pa obstala na suhem. Žoga pa, ojej, žoga je šla po vodi naprej, naprej, naprej, muca po vodi tudi naprej, pa se je kmalu naveličala, ker je žoga preveč hitro plavala, plavala plavala... Muca se je vrnila na vrt in pozabila na igraco, ki ji je tako nenadno ušla iz šapic.

Deklica je drugi dan iskala žogo v travi. Mama, žogice ni, je rekla.

Najbrž jo je muca odnesla, ker je nisi spravila, je rekla mama. Muca se rada igra z žogo. Poglej! je rekla in vrgla muc, ki se je prav tedaj nedolžno prikazala na pragu, prazno kroglo od sladoleda.

Muca je planila za kroglo, se prekopicnila in se začela veselo igrati po travi. Od nekod je prišla še druga muca in obe sta se imenitno zabavali s kroglo.

Če bi jaz imela kako žogo, bi jo zvečer skrbno pospravila! Pa tudi druge igrace. Kdo pa ve, če se muce ne igrajo tudi s punčkami?

Četrta nebesa

(Odlomek iz romana »Deveta nebesa«)

Pomurska založba v Murski Soboti je pred kratkim izdala delo mladega pisatelja Draga Graha »Deveta nebesa«. To je roman, ki v vsebinskem in slogovnem smislu sledi tradicionalnemu pripovednemu načinu, pa vendar lahko zanj obenem rečemo, da je tudi moderen. Na svoj način nam v njem

Drago Grah razkriva našo povojno družbo in prikazuje medsebojne odnose v tej družbi.

Jurij Vukajč, glavni junak romana, dozorava v mladinskih delovnih akcijah, v vaški mladinski organizaciji; kljub nadpoprečni nadarjenosti se zaradi pomanjkanja sredstev ne more šolati in razmere ga potisnejo na pot sezonskega zidarja. V romanu spremljamo njegovo pot od rodnega kraja do Hamburga, kjer je začasno na delu, pa spet njegovo vrnitev. Objavljamo odlomek, ki prikazuje zadnje dni Vukajčevega bivanja v Hamburgu. Tudi tu je razviden pisateljev značilen slog neposreden jezik, samogovori, dramatičnost, ljudska jezikovna barvitost in igri-vost.

Gledal je, kako je dvignila svojo čašo. Gledal je, kako jo je ponesla k ustnicam. »Pijva,« je ponovil, zdaj nekoliko zamišljeno. »Ženska,« je dodal potihoma. Kaj bo to? Tri k. Mir! Sunkoma se je ozrl okrog sebe. Mir! Mir! Vrnil se je s pogledom na mizo. »Hahaha!« Pokazal je s prstom na spačeni Ljudmilin obraz v pokrovu krušne škatle. Nagnil se je proti njej in jo s kazalcem lahko krcnil po nosu.

Resnobno in zmedeno hkrati si je ponesla čašo k ustnicam, pa je še med prvim požirkom prsnila v smeh. Naglo je postavila čašo na mizo, da je pijača pljusnila čez rob. Prijela je škatlo in jo nagnila proti sebi. Nekajkrat si jo je podržala bliže in jo spet oddaljila, smejoč se nad svojo podobo, ki se je v skladu z njenimi gibi nenehoma spakovaje spreminjala. Ko je škatlo odložila, je spet segla po čaši in jo spraznila. V prsih pa ji je še zmeraj trbolel smeh kot ugašajoč plamen.

Smejal se je hkrati z njo. Kako čisto drugačna. Čez čas je dvignil čašo in jo izpraznil na dušek. Pomignil ji je, da naj ga posnema. Nemudoma ga je ubogala. Takoj je spet natočil, vendar je pijača zdaj segala v obeh čašah le do polovice. Ko sta trčila, je pojoče zazvenknilo, da se je samodejno ozrl za zvokom. Vse stene v belih ploščicah. Vse se lesketa, vse v motnem sijaju. Pipe nad pomivalnim koritom, električni štedilnik, hladilnik, mikser, pekač za toast, še kljuko na oknih in vratih. In še njene oči. Čisto čisto drugačna. Sedemkrat drugačna. Nenadoma se je vzdignil in spet odhitel v shrambo. Vrnil se je z novo steklenico. Presenečeno ga je pogledala, vendar hkrati tudi smeje, navihano, odobravajoče. Mila, Mila, danes se ti naj lesketajo oči. Ne smem videti motnoče v tvojih očeh. Danes sem zmagal. Začel je odpirati steklenico. Storil, kakor me je že cele tedne priganjalo. Danes svoboden. Za trenutek je

zastal. Poraz? Kdo govori tu o porazu? Vukajč je svoboden. Nabreka v njem samozavest, peni se v njem samozavest, kot se bo zdaj zdaj zapenil tale sekt, kipi, kipi — potegnil je čašo bliže k sebi — kipi v njem svoboda — pššš! Na mah sta čaši polni.

In ko sta si nazdravila, ko sta izpila, je stopil k oknu in vzel prenosni radijski sprejemnik s police. Debelo uro že sediva v tej polnočni tišini. Malo muzike. Postavil je aparat na mizo in potisnil na gumb. Aha, ravno prav. Malo hrešči, žingajo pa ga dobro. Stopil je okoli mize in prijel Ljudmilo za laket. Tri kamenčke vr.

Komaj se je zravnila, ko so se ji noge že kar prelomile v kolenih. Vrgla se je spet na stol. Z obema rokama si je zatisnila oči in se, zmajujoč z glavo, zasmejala.

»Tancen! Tancen!« je vzkliknil in jo ponovno potegnil za laket.

»Tancen...?« je zateglo vprašala in se ozrla po bosih nogah.

»O!« spustil se je na kolena in zbezal čevljevca izpod mize.

Nogo je majavo stegovala proti njemu in se priprtih oči smehljala.

»Tako,« je rekel. Tako, obujemo mačice tačice. Tri kamenč. Mehko jo je držal za gleženj in si naslanjal njeno stopalo na naročje. Tako, malce podrsnemo z dlanjo na gležnja po mečeh mačice tačice. Kakšna obleka to? Črna, srebrnkaste luskinice na njej se lesketajo. Vse se nocoj lesketa. Prej zunaj pogled na reko ladij nisem videl zato pa dolge ogrlice luči. Črna obleka s srebrnkastimi luskinami. Lej, kako se z obema pazduhama zakavljala za naslonjalo stola. Roke mlahavo proti tlom. Počasi ji je začel natikati čevlje. Pri tem se ji je ozrl v obraz. Na njem se smehlja dražljiva malomarnost ravnodušnost namerna pozaba zahrbtna predaja se okence odpre. Hitro ji je nataknil še drugi čevljevček, vstal in jo dvignil s stola. Ohlapno se je naslonila nanj in se hripavo zahihitala. Objel jo je okrog pasu in jo zasukal od mize na sredo kuhinje.

»Luči! Več luči!« Držeč jo okrog pasu, jo je potiskal pred sabo po kuhinji in po vrsti prižigal luči. Pritisnil je tudi na stikalo pred vrati shrambe. »Da ga bova bolj videla. Rezervni sekt za najin pir.« Prizibala sta se do drugih vrat. »In kje je tu stikalo?« Pritisnil je na kljuko in odprl. »Aha, tu.« Na hodniku je zagorelo več žarnic. »Vso palačo bova razsvetlila!« Objel jo je okrog vratu in si pritisnil njeno glavo k prsim. Se okence odp. »Vse se naj koplje v sijaju. Ves sijaj samo za dva zgubljenca.« Prispela sta na konec hodnika. Odprl je druga vrata in stopila sta v temen prostor. Potipal je za stikalom. Hip nato je izpod stropa zažarelo. »Si videla!

Kakšen lestenec. In kakšna soba, kakšna dvorana. Klavir na drugem koncu. Poleg njega svetilka z rdečim balonom.« Odšel je tjakaj. Potegnil je za vrstico. Klavir je zalila nasičena rdeča svetloba, ko da je v njem zatlalo. Zadovoljno se je zasmeljal in poskočil. »Najin pir!« Naslanjala se je na podboj vrat in se ozirala, kot po popolnoma tujem prostoru.

»Kaj se obiraš? Naprej, naprej!« Pohitel je k težkim zavesam, ki so zastirale eno izmed sten od vrha do tal. Potegnil jih je narazen, in izza njih se je prikazala vsa steklena stena. »Vidiš zeleno trato zunaj? In žolto listje?« Zagledal je še eno stikalo na steni. Ko je segel proti njemu, je zaklicala in pohitela v sobo. »Nein, das ist die Heizung! Schwimmbecken!« Za trenutek jo je pogledal, nato pa se zasmeljal: »A, tu se vključuje ogrevanje kopalnega bazena!« Pogledal je na prosto, znenada pa se je obrnil in že pritisnil na stikalo. »Naj se greje voda. Za naju! Zakaj ne za naju? Enkrat v življenju pir bogatih!« Ljudmila je brezmočno zmajala z glavo. Iz lesene rezljane skleda na mizi je vzel pipo in si jo potisnil v ustni kot. »No, kakšen sem?« Zagledal se je v stekleni steni. »Mila, tudi tebe vidim. Kaj mi gledaš tako zgubljeno čez ramo?« Za trenutek je opazoval podobi v šipi. Tu ni spak. Obrnil je glavo na stran, da se je razločeneje prikazala pipa. Ali nima take pipe Hauhauhauke? Zamislil se je. Pipa v desnici, poleg njega Malči. Pred vratarsko ložo samomilijonnasje drži pipo v desnici drži Malči za roko videl sem in deklamiral sem in videl. »Hauhauhauuu« je nekam bolešno vzkliknil in obenem pritisnil ustnice Ljudmili k ušesu. Zavrisnila je in se zvila v njegovem objemu. Kakor riba. Šelest luskin pod dlanjo na bokih. Kako se vzvivzvivzija mačica tačica ribica gibica mili. »Milimilimilica...« ji je zamrmral in jo prižl nase. Še okence. Zvrnila sta se v širok usnjen naslanjač. Blazine so zamolklo zavzdihnile pod nenadno težo. Ne brani se Milimilimil ne brani se! Danes pirujeva, danes zmagujeva. Za trenutek je kot otrpel zastal. Glej, v šipi se naju lepo vidi. To je neslišen odmev najinega zmagovanja. In spet so njegovi objemi zapotovali po njej. Kako bele moje roke na črnem lesketajočem hrbtu. Kaj vse se odkriva v tej šipi. Komaj opazno je navzoča vsa nepregledna množica sedanosti, resničnosti in neresničnosti, bega in zmage: predmeti te sobe, predmeti, razpostavljeni zunaj na trati, nevidni, a vendar obstajajoči švimbeken, nevidni, a vendar v moji zavesti tako živo obstajajoča kurilnica tam daleč na drugem koncu vrta, in potka, ki pelje mimo kurilnice k reki in pobočje za potko in reka za pobočjem in neskončnost za reko in domovina za ne-

skončnostjo in Bajna za domovino in stara domačija za Bajno in nova domačija za staro domačijo in Matilda, Pepi Trezika Micika stari stara Juri Juraj in čez ves ta strašansko veliki in strašansko mali svet brodijo zdaj moje roke... kako se začenja razcvetati koža njenega hrhta, kot lokvanj na temni senčni gladini, vse bohotneje in bohotneje se razpira, kipi kipi kipi mi nežni cvet izmed prstov, dlani se mi potaplja v drhtavi kelih... volh volh volhkava mehkava drhtava vse bolj razpirajoča se belina volh volh volhkljivo mehkkljivo drhtljuje razkipevajoči svet, poslednje brstne luskin so padle z njega... in zdaj siči belina v žgočem objemu, dokler ne zapelodi dehtava... razcveta razcveta se mi beli lokvanj v naročju, sklanjam se nadenj k tlom, ves veliki svet majhnih reči se potaaplja —

Kliv kliv kliv. Kaj klivklivklivka nenehno ob meni? Zdrznil se je in odprl oči. Zbegano jo je pogledal. Saj se mi je zdelo, da bo do tega prišlo. Klivče. Kar naprej klivče. Vzdignil je levico k njenemu licu. Kakor je hlipala, so se ji stresale prsi. Leže na hrbtu, stegujoč roke ob telesu, je vseh deset prstov krčevito zasajala v debelo grivasto preprogo. Spodnjo ustnico je spodvijala pod zgornje zobe in zatiskala oči, da sta ostali samo tenki gubici, ki je od njiju na vsaki strani proti sencem vodila svetlikajoča se vlažna sled.

»Milimilimila,« je zamrmral. S komolcem se je upiral poleg nje v tla.

Roka se ji je negotovo iztrgala iz preproge in zanihnila proti njemu. Pritipala se mu je do prsi in na njih onemoglo obvisela. Spustil je pogled k skrčenim, trepetajočim členkom. Nekaj trenutkov je gledal v blede peščico kot v čudnega tujega metulja, nato pa je utrujeno obrnil glavo v stran. Klivklivklivče. Izčrpano. Zgubljeno. Nikoli več se ne bo našla. Sla po zmagi je samoprevara. Obrnil je glavo in se zagledal v stekleno steno. Tisočero predmetov drug za drugim stoji, čaka, obupuje: rdeči balon, slika na nasprotni strani, naslanjač, klavir... In v vseh teh mestih, ki jih ni moč prešteti, spet drugi predmeti, zagonetna jedra, ki jih prav tako ni moč prešteti: terasa, stoli na njej, grmičevje, smrečje, in v vsaj nepreštevljivosti natrošeni, nevidni, a obstajajoči osamelci doživete: bazen, kurilnica, pobočje, reka, daljave daljave daljave do Bajne na koncu najbolj oddaljene daljave. Vse ždi in čaka. Vem. Čaka in ugiba: bo Vukajč našel iz svojega poraza k nam? K nam kot nov delec nepreštevljivega? Ali pa... kot ona... kot ona... ali pa bo do kraja razkropljeno klivklivklivkal nad samim seboj?

Pogledal je spet proti njej. To iztegnjeno, podrtitevajoče belo telo in ta sito rjava preproga in spet zemeljno rjava širjava okrog njenega telesa in spet razlivajoča se belina njenega telesa in spet izsušena, izžgana rjavina okrog izčrpane, od vsega sveta pozabljene beline in spet uveneli, upadajoči cvetni listi nikoli razcvetelega, kaj šele vzduhtelega lokvanja in spet neplodna izstradana tuja nespoznavna rjava zemlja, ta ta ta... Naglo je vstal. Od zgoraj se je ozrl nanjo. Ta pohojeni svet na jalovi zemlji.

Odprla je oči in nemo sta se spogledala.

In te njene oči. Si videl. Prav tako strte. Ležiš tako na tuji zemlji, pohojen in strt. In morda se samo kak trenutek prav zaveš, kako si beden. Samega sebe si pobral, kakor pobereš pohojen svet in ga odneseš na pokopališče pozabe. Sklonil se je in jo prijel za roko, ki je zavrženo ležala na tleh. »Greva. Spat.«

Potegnil jo je kvišku, da je obsedela. Potegnila je nogo k sebi in se s prsi naslonila na stegno. Dolg, zadevajoč se vzdih je vztrepetal iz nje kot slovo drevesa, ki se mu je pretrgala poslednja korenina.

Še zmeraj jo je držal za roko in čakal. Nihče na svetu ne ve, kako si pohojen. Kako si poražen. Še zemlja ne, ki se prižemaš k njej.

»No, spat.«

Prijel jo je pod pazduhami in ji počasi pomogel na noge. Mlahavo se je naslonila nanj in zahlipala na njegovem ramenu. Vrgel je pogled v šipo. Si videl, kako vse negibno strmi? Vse, kar je na tej strani neskončnosti. Sam, tako sam, da od same samote samega sebe pohodiš. Napotil se je z njo k prvim vratom, ki jih je zagledal. Visi mi čez ramo kot prelomljena lilija. Odprl je vrata in se za trenutek zastrmel po nedotaknjeno napravljenih posteljah. Saj ne boste hudi, gospod Hagen, če za spremembo... »Tukaj, Ljudmila...« Z enim samim zamahom je vrgel težko pregrinjalo na tla. Odgrnil je odejo in jo polagoma spustil iz rok. Dala se je prekladati, ko da ne bi bilo niti iskric življenja v njej. Ko pa jo je pokril in se je hotel odpraviti na drugo stran dvojne postelje, ga je znenada pograbila za roko. Ne da bi odprla oči, ki so ji iz njih še zmeraj tekale solze, ga je potegnila k sebi. Tiho je legel k njej. Kaj se me tako oklepaš? Nič manj nisem pohojen kot ti. Včera od nekd pobegnil. Tako kot ti. Danes sem se zatekel k tebi. Tako kot se ti zatekaš k meni. Zakaj se oklepaš, ko ni ničesar, česar bi se lahko oklenila?

Mirno, odločno je zamrmral predse: »Odslužil sem. Odidem.«

ZA RAZVEDRILO

Povprečen Slovenec

SE VČASIH TUDI ZLAŽE

JE POZOREN DO ŽENE

NIMA SMISLA ZA NOGOMET,
OBVLADA PA DRUGE IGRE Z NOGO

VIDI SVOJO NARODNO NOŠO
ENKRAT NA LETO — NA KMEČKI
OHČETI

VARČUJE SVOJ DENAR

NIMA SMISLA ZA HUMOR

Nekaj smešnih iz »Pavlihe«

Dokaz

- Mama, ali lahko pridem spet domov? Mož me ne ljubi več.
- Kako to?
- Namesto krznenega plašča mi je dal za darilo predpasnik.

Pripravljen na vse

Bistroglavec je bil poklican pred sodišče za pričo. Sodnik, ki je rad zastavljal vprašanja, ki so zmedla vsakogar, je vprašal, kako daleč je bil od kraja, kjer se je zgodil zločin.

- Osem metrov in deset centimetrov.
- Kako pa veste tako natanko?
- Vedel sem, da me bo kak osel to vprašal, pa sem daljavo izmeril.

Lisjak

- Tone, zakaj pa danes ne obuješ novih čevljev?
- Prodajalec mi je rekel, da me bodo prve dni nekoliko tiščali. Zato bom raje počakal do prihodnjega tedna.

V cerkvi

- Poslušaj stari, če me boš še enkrat pogledal, ko boš molil »Reši nas vsega hudega«, ti bom kar tu eno primazala!

Strogo povelje

Ladja pluje po oceanu. Naenkrat se ji pokvari motor in se ustavi. Strojniki stopijo brž v akcijo, a ne morejo najti napake.

Čez nekaj časa pride eden od strojnikov h kapitanu in mu to pove. Tedaj skliče kapitan vse mornarje in izda ukaz:

- Takoj vsi v morje in porivat!

Slika na predzadnji strani ovitka:
Otok Lastovo. Foto: Drago Kralj

PROMETNO PODJETJE

LJUBLJANA, SREDIŠKA 4

telefon 323 565
314 841
telex 31 221

Šmartinska cesta 112

telefon 317 644
314 381
telex 31 278

solidno in poceni opravlja:

- redni avtobusni promet in izletniške vožnje v tuzemskem in mednarodnem prometu
- tuzemske in mednarodne turistične storitve
- gostinske usluge
- tuzemske in inozemske tovarne prevoze

Za cenjena naročila se priporoča

kolektiv

SAP LJUBLJANA

MONTAŽNO INSTALACIJSKO PODJETJE

MONTER

LJUBLJANA, CELOVŠKA 180 b

Naše dejavnosti:

Kleparstvo, lesocementne-preskis kritine,
stavbno ključavničarstvo, ventilacije,
strelovodi, izolacije

mali oglasi pozdravi mali oglasi poz

Naročite jih na naslov
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II

Cena: do 30 besed je 60,00 dinarjev.

Prodajam takoj dvonadstropno hišo z velikim vrtom v centru Jesenic na Gorenjskem, 10 km od svetovno znanega Bleda, za 250.000 din (20.000 USA dolarjev).

Viktor KOBLAR
Kidričeva 21

JESENICE na Gorenjskem
SLOVENIJA

Hotel Slon

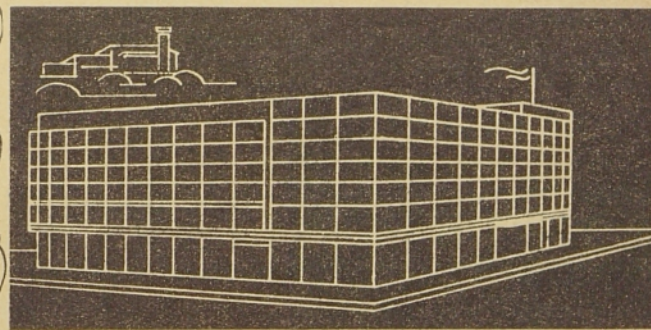

LJUBLJANA, TITOVA CESTA 10

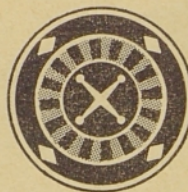
Telefon: 24 601/607
24 616/619

Telex: 31254 YU SLON

Telegram: SLON LJUBLJANA

Hotel A kategorije z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvorazredno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »Klet Slon« s tipično dekoracijo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčnat vrt. Bistró Slon z delikateso, ekspresom in snack barom. Trgovina s spominki. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Sedež Sekcije barmanov Jugoslavije.

casinò ljubljana

- ROULETTE
- CHEMIN DE FER
- BLACK JACK
- TRENTÉ ET QUARANTE

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

Prosveta

**JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS
V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.**

**IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT,
NEDELJ IN PRAZNIKOV.**

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta 2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Šestica

Ce ste se odločili za obisk domovine, ne pozabite obiskati naših lokalov:

RESTAVRACIJA ŠESTICA

Titova 16

SAMOPOSTREŽNA RESTAVRACIJA EMONA

Titova 11

RESTAVRACIJA POD LIPO

Boršnikov trg 3

Postreženi boste z izbranimi jedili.

GOSTINSKO PODJETJE

ŠESTICA

LJUBLJANA, Cankarjeva 2

Šestica
6

Jugoslovanski
aerotransport

POSLOVALNICA LJUBLJANA

Titova 38

Telefon: 314 340, 314 341

Dragi rojaki, JAT vam omogoči v času vašega obiska stare domovine, da si ogledate največ krajev, ki vas zanimajo. Ljubljana je povezana z letalskimi linijami z Beogradom, v času letne sezone pa tudi s Splitom in z Dubrovnikom.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo, zaupajte se nam!

Trans turist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Subičeva ulica 1. telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave. CLEVELAND, Ohio 44103, USA

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Narodna banka Jugoslavije

CENTRALA V LJUBLJANI

- kreditira poslovne banke
- opravlja plačilni promet s tujino (akreditirani, inkasi, nakazila)
- opravlja vse bančne posle po sejamskih sporazumih z Italijo in Avstrijo
- prodaja in odkupuje tuje valute, čeke in kreditna pisma
- vodi devizne in dinarske račune tujih državljanov

izolirka
izolirka
izolirka
izolirka

• LJUBLJANA — MOSTE

PROIZVAJA MATERIALE:

Za hidroizolacije

Bitumensko strešno lepenko
Ibitol — bitumensko raztopino
Bitumensko maso za temelje in strehe
Bitumenske paste za strehe
Bitumenske kite

Za cestišča

Bitumenske emulzije
Rezane bitumene
Bitumenske mase za fuge

Za antikorozijsko

Ibitol-lake
Bitumenske mase za avtomobile

Za termo-akustične izolacije

Mineralna vlakna
Styropor
Kombi plošče

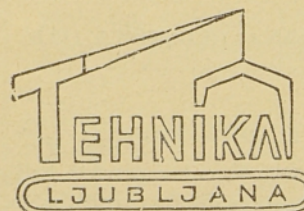
Za elektroizolacije

Bitumenske mase za kable

RENOMIRANO GRADBENO PODJETJE

TEHNIKA

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA UL. 8

se je v svojem obstoju visoko tehnično razvilo in strojno opremilo za izvajanje vseh vrst gradenj doma in v inozemstvu:

- izvaja vse vrste visokih in nizkih gradenj,
- projektira v lastnem biroju vse vrste gradenj,
- izvaja po naročilu investitorja inženiringe po lastnih načrtih,
- gradi objekte za tržišče in oddaja poslovne prostore v najem,
- izdeluje in prodaja gradbeni material ter betonske izdelke,
- opravlja usluge naročnikom v svojih obratih: opažarski obrat, železokrivski obrat, zemeljsko betonski obrat, obrat mehanizacije, mehanični servis, ključavničarstvo in avtopark,
- opravlja zunanje trgovinski promet in izvaja investicijska dela v tujini.

V svojem 23-letnem obstoju je zgradilo vrsto visokokvalitetnih zgradb.

Za naročilo se priporočamo

GP »TEHNIKA« LJUBLJANA

Naravna zdravilišča Slovenije

The Spas of Slovenia Yugoslavia

ČATEŠKE TOPLICE

Rehabilitacija kroničnih bolezni lokomotornega aparata, rehabilitacija po poškodbah kosti in sklepov, revmatizem, nevrološka obolenja in nekatere kožne bolezni

DOBRNA

Vse oblike kroničnega vnetnega revmatizma, degenerativni in extraartikularni revmatizem, rehabilitacija po poškodbah lokomotornega sistema. Kronične vnetne ginekološke bolezni, hormonalne disregulacije in stanja po ginekoloških operacijah

DOLENJSKE TOPLICE

Revmatizem, ženske bolezni, splošna telesna oslabelost, organska nevropa, stanja rekonvalescence

RADENSKA

Bolezni srca in ožilja, ledvic, mehurja in sečnih poti ter hujše nevro-cirkulatorne motnje, ki se pojavljajo na srcu in ožilju (managerske bolezni)

ROGAŠKA SLATINA

Bolezni hepatobilarnega trakta in pankreasa, gastrointestinalnega trakta, sklerotično obolenje ožilja, metabolizma, ledvic in sečnih potov ter toščavost

ŠMARJEŠKE TOPLICE

Disfunkcija, prekrvavljenje in bolezni krvnih ožilj, nevrološka in psihiatrična obolenja lažje narave, vegetativno-hormonske motnje, managerske bolezni

MORAVSKE TOPLICE

Bolezni lokomotornega aparata, ženske bolezni, razna glivična kožna obolenja

VSA ZDRAVILIŠČA POSLUJEJO CELOLETNO!

Informacije:

ZDRAVILIŠČA

Zveza naravnih zdravilišč in zdraviliških krajev Slovenija, Celje, p. p. 23, Jugoslavija

ČATEŠKE TOPLICE

Treatment of chronic ills of the locomotive apparatus, treatment of lesion in bones and joints, ligaments, tendons, rheumatism, nervous disorder and some skin diseases.

DOBRNA

All forms of chronic inflammatory rheumatism, degenerative and non joint rheumatism, and rehabilitation after injury to the locomotive apparatus. Gynecological chronic infections, hormone irregularities and various lingering affects of gynecological surgery.

DOLENJSKE TOPLICE

Rheumatism, female disorders, general physical exhaustion, organic nervousness, and various states of convalescence.

RADENSKA

Heart diseases and diseases of the blood vessels, kidneys, gallbladder, bladder and urinary excretions, and serious nerve-circulatory disturbances which appear on the heart, veins, arteries (manager's disease).

ROGAŠKA SLATINA

Illnesses of the hepatobiliary tract and pancreas, gastro-intestinal tract, sclerosis of arteries, and blood vessels, metabolism, kidneys, bladder, gallbladder, urinary tract and obesity.

ŠMARJEŠKE TOPLICE

Unfunctional, poor circulation, bleeding and diseased blood vessels, nervous disorders and psychiatric ills of the lighter nature, regenerative and hormone disturbances, manager's diseases.

MORAVSKE TOPLICE

Diseases of the locomotive apparatus, female disorders and various skin diseases.

THE SPAS ARE AT YOUR CONVENIENCE THROUGHOUT THE YEAR

Information:

ZDRAVILIŠČA

Write to: Spas Association of Slovenia, Celje, p. p. 23, Slovenia, Yugoslavia

